

KAPACITETET INSTITUCIONALE TË MAQEDONISË SË VERIUT NË KUNDËRVËNIE NDAJ EKSTREMIZMIT ONLINE

RAPORT PËR VLERËSIMIN E NEVOJAVE

METODI HAXHI JANEV
SAMET SHABANI

HORIZON CIVITAS
CILC Center for International Legal Cooperation
Netherlands - North Macedonia Counterterrorism Platform
Kingdom of the Netherlands

PLATFORMA KUNDËR TERORIZMIT II

RAPORT PËR VLERËSIM TË NEVOJAVE

KAPACITETET INSTITUCIONALE TË MAQEDONISË SË VERIUT NË KUNDËRVËNIE NDAJ EKSTREMIZMIT ONLINE

Netherlands - North Macedonia Counterterrorism Platform

Korrik, 2025

Titulli: Raporti i vlerësimit të nevojave mbi kapacitetet institucionale të Maqedonisë së Veriut në kundërvënie ndaj ekstremizmit online

Authorë: Metodi Haxhi Janev and Samet Shabani

Dizajni grafik: BB Consulting

Formati: EleLTronic only

Qarkullimi: ~20 palë të interesimit

Qasje: e hapur për opinion më të gjërë

Raporti është përgatitur si pjesë e projektit "DELETE: ndërprerja e linjave të ekstremizmit në mënyrë efektive përmes angazhimit", si një iniciativë e integruar në kuadër të projektit "Platforma II kundër terrorizmit Holandë-Maqedoni e Veriut", i zbatuar nga Qendra për Bashkëpunim Ligjor Ndërkombëtar (CILC) në bashkëpunim me Horizon Civitas.

The project is funded by the Ministry of Foreign Affairs of the Netherlands. The opinions and content are the sole responsibility of the authors and do not necessarily reflect the views of the donor or the other implementing partners.

Tabela e përmbajtjes

Akronime dhe shkurtesa	5
Lista e shtojcave	6
Hyrja dhe konteksti	7
Metodologjia	11
Sfida e Radikalizimit dhe Ekstremizmit Online: Maqedonia e Veriut në Kontekst	13
Përmbledhje e politikave dhe legjislacionit maqedonas për të adresuar radikalizimin dhe ekstremizmin online	19
Përmbledhje e kapaciteteve institucionale maqedonase në adresimin dhe kundërvënie ndaj radikalizimit dhe ekstremizmit online	30
Rekomandime	41
Shtojca	44

Akronime dhe shkurtesa

AKRONIMI	PËRSHKRIMI
AYS	Agjencia për Rini dhe Sport
PTP NKOK	Prokuroria themelore publike për ndjekjen e krimit të organizuar dhe korrupsionit
EVK	Ekipet e veprimit në komunitet
QBLN	Qendra për Bashkëpunim Ligjor Ndërkombëtar
QMK	Qendra e Menaxhimit të Krizave
KMBFGR	Komisioni për marrëdhënie me bashkësitë fetare dhe grupet religjioze
LT	Luftë kundër terorizmit
KEDH	Kundërvënie ndaj ektremizmit të dhunshëm
BE	Bashkimi Evropian
TFVF	Task Forca për veprim financiar
FGLT	Forumi Global për Luftë kundër Terorizmit
AI	Agjencia e inteligjencës
TIK	Teknologjia e Informacionit dhe Komunikimit
KLP	Këshilli Lokal për Parandalimin
MPJ	Ministria e punëve të jashtme
MASh	Ministria e arsimit dhe shkencës
MPB	Ministria e punëve të brendshme
MD	Ministria e drejtësisë
MM	Memorandum i mirëkuptimit
NATO	Organizata e Traktatit të Atlantikut të Veriut

Acronyms and Abbreviations

AKRONIMI	PËRSHKRIMI
KNPEDHLT	Komiteti nacional për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terorzimit
ASK	Agjencia për siguri kombëtare
OSBE	Organizata për Siguri dhe Bashkëpunim në Evropë
SLTEDHR	Sektori për Luftimin e Terrorizmit, Ekstremizmit të Dhunshëm dhe Radikalizmit
PTO	Përmbajtje terroriste online
UN	Kombet e Bashkuara
OShH	Ofruesit e Shërbimeve të Hostimit

Lista e shtojcave

	PËRSHKRIMI	FAQJA
Shtojca A	Identifikimi i palëve të interesuara të vlerësimit të nevojave	44
Shtojca B	Lista e Dokumenteve të Rishikuara	45
Shtojca C	Udhëzues për Intervistën	46
Shtojca D	Raportet e Aktivitetit	49

Hyrje

Nga dhjetori 2024 deri në maj 2025, u krye një raport gjashtëmujor i vlerësimit të nevojave mbi kornizën institucionale dhe kapacitetet e Maqedonisë së Veriut për luftimin e ekstremizmit online. Kjo analizë e thelluar, pjesë e projektit, përfshinte intervista të ndryshme, hulumtime dokumentash dhe vëzhgime në terren, për të mbështetur zhvillimin e strategjive kundër terrorizmit dhe ekstremizmit online.

Qëllimi i vlerësimit të nevojave ishte të hartonte gjendjen aktuale, sfidat dhe rekomandimet për zbatimin e kësaj mase në Maqedoni. Vlerësimi synonte të identifikonte boshllëqet kryesore që lidhen me zbatimin e masës në vend, si dhe të ofronte një studim bazë për një zbatim të mundshëm në të ardhmen e afërt, përkatësisht. Si i tillë, raporti përbën një burim të besueshëm për institucionet në hartimin e analizave të politikave dhe zbatimin e rregulloreve që lidhen me adresimin e ekstremizmit online. Këto masa janë të treguara për arritjen e objektivit specifik 1.4.4 Krijimi i Njësisë për Bashkëpunim Ndërkombëtar dhe kërkimi në internet (me qëllim monitorimin e radikalizimit dhe ekstremizmit të dhunshëm në internet) në kuadër të **Planit të Veprimit për Kundërvënie ndaj Ekstremizmit të Dhunshëm (2023-2027)** të Qeverisë së Republikës së Maqedonisë. Prandaj, raporti dhe në përgjithësi, fushëveprimi i projektit janë një ndërhyrje e drejtpërdrejtë për të realizuar edhe 1.4.5 Trajnime për kryerjen e hetimeve në internet në lidhje me publikimin e përmbajtjes ekstremiste të dhunshme në internet, d.m.th. përmes mediave sociale, duke krijuar profile të rreme për monitorimin e përmbajtjes në internet me zgjidhje të përshtatshme softuerike, përkatësisht nga Plani i Veprimit i lartpërmendur.

Ky seksion i raportit ofron një përmbledhje të shkurtër rreth luftës kundër ekstremizmit online dhe arsyetimit të ndërhyrjes në projekt, si dhe gjendjes aktuale në Maqedoni për zbatimin e një mase të tillë, përkatësisht. Seksioni 2 detajon metodologjinë e përdorur në vlerësim, paraqet kornizën dhe pyetjet kryesore kërkimore për vlerësimin dhe thekson kufizimet e hulumtimit. Seksioni 3 raporton gjetjet kryesore të vlerësimit. Ne i kemi kategorizuar gjetjet sipas pyetjeve kërkimore të vlerësimit, duke përfshirë: (1) vendosjen e përgjithshme mbi ekstremizmin online, (2) zbatueshmërinë ose kornizën institucionale dhe (3) përmbajtjen dhe zbatimin nga institucioni. Secila pasohet nga gjetjet që adresojnë pyetjen, të ndara me seksione të veçanta tematike. Çdo seksion tematik pasohet nga një diskutim i të dhënave që e mbështesin atë. Raporti përfundon me Seksionin 4, i cili ofron një sërë rekomandimesh të artikuluara nga palët e interesuara të ndjekura nga përfundime përmbledhëse. Ky raport gjithashtu përfshin sa vijon për shtojca: Shtojca A: Identifikimi i Palëve të Interesuara të Vlerësimit të Nevojave, Shtojca B: Lista e Dokumenteve të Rishikuara, Shtojca C: Udhëzuesi i Intervistës, Shtojca D: Raportet e aktiviteteve.

Konteksti

Sipas Planit të Veprimit për kundërvënie ndaj ekstremizmit të dhunshëm (2023-2027) - 1.4.4 Krijimi i Njësisë për Bashkëpunim Ndërkombëtar dhe kërkimi në internet (me qëllim monitorimin e radikalizimit dhe ekstremizmit të dhunshëm në internet), ky veprim parashikohet të zbatohet në vitet 2023-2024. Zyra e mëparshme e Komitetit nacional për kundërvënie ndaj ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terorizmit i dha përparësi këtij veprimi dhe u morën masa fillestare për krijimin e njësisë. Megjithatë, nuk u ndërmor ndonjë masë tjetër e rëndësishme më pas, që do të lidhej me forcimin e masave dhe kapaciteteve institucionale.

"Platforma II Kundër Terrorizmit Holandë-Maqedoni e Veriut" dhe iniciativa e saj e integruar "DELETE: Ndërprerja e Vijave të Ekstremizmit përmes Angazhimit" synonin të adresonin këtë boshllëk duke ofruar një sërë aktivitetesh për ndërtimin e kapaciteteve për institucionet publike përkatëse. Projekti është një ndërhyrje e drejtpërdrejtë për të përmbushur 1.4.5 Trajnime për kryerjen e hetimeve në internet në lidhje me publikimin e përmbajtjes ekstremiste të dhunshme në internet, d.m.th. përmes mediave sociale, duke krijuar profile të rreme për monitorimin e përmbajtjes në internet me zgjidhje të përshtatshme softuerike.

Me anë të kësaj, projekti ofroi një sërë aktivitetesh që do të mbështesin përpjekjet institucionale në përcaktimin e politikave për luftimin e ekstremizmit online, si më poshtë:

Takime avokimi

Misioni, i mbajtur në dhjetor 2023, kishte për qëllim identifikimin e prioriteteve për bashkëpunimin e ardhshëm midis institucioneve të Holandës dhe Maqedonisë së Veriut, si dhe udhëzimin e zhvillimit të aktiviteteve të përfshira në projekt. Takime kyçe u mbajtën me institucionet e sigurisë dhe drejtësisë, përfshirë NCCVECT. Nevojat e identifikuara përfshinin mjete dhe trajnime të përmirësuara për hetimet online, trajtimin e provave, përgatitjen për luftëtarët e huaj terroristë që kthehen, parandalimin e radikalizimit online dhe bashkëpunim më të fortë ndërkombëtar.

Mëtutje, ekipi i projektit mbajti disa takime koordinuese gjatë gjithë periudhës së projektit për të përcaktuar të gjitha detajet përkatëse në lidhje me aktivitetet e ardhshme.

Ekipi i projektit i kërkoi Komitetit Kombëtar për Kundërshtimin e Ekstremizmit të Dhunshëm dhe Kundër Terrorizmit (NCCVECT) të krijojë një Grup Pune për Kundërshtimin e Radikalizmit Online (GP) që do të jetë grupi i synuar i këtij projekti për aktivitetet e ardhshme. HC dhe CILC punuan ngushtë me këtë GP në ndërtimin e kapaciteteve të tyre dhe në ndihmën e tyre në veprimet/masat që duhen ndërmarrë.

Vizitë studimore

U organizua një vizitë studimore dhe pune për Grupin e Punës në Hagë, Holandë. Qëllimi i vizitës studimore ishte t'i ofronte Grupit të Punës njohuri dhe përvojë institucionale holandeze në luftën kundër radikalizimit online.

Për më tepër, ajo përfshinte një takim pune me EUROPOL-in, Eurojust-in dhe institucionet holandeze për të vendosur bashkëpunim ndërkombëtar për ndarjen e përmbajtjes radikale të zbuluar online të ndarë në të dy vendet (Maqedoninë e Veriut dhe Holandën), por në gjuhët lokale të përdorura në Maqedoninë e Veriut (shqip, maqedonisht dhe turqisht).

Forumi Kombëtar: Feja dhe Sfidat Online

Në bashkëpunim me Komisionin për Marrëdhëniet me bashkësitë fetare dhe grupet religjioze (KMBFGR), një aktivitet njëditor mblodhi së bashku udhëheqës fetarë, teologë të rinj, ekspertë të komunikimit dhe përfaqësues nga institucionet publike, akademia dhe shoqëria civile. Diskutimi u përqendrua në fuqizimin e komuniteteve fetare për të luftuar radikalizimin online, gjuhën e urrejtjes dhe diskriminimin. Eventi synonte gjithashtu të nxiste narrativa pozitive, bashkëpunimin ndërfetar dhe kohezionin shoqëror në sferën dixhitale.

Debati i ekspertëve: Ekstremizmi online dhe të drejtat e njeriut

Ky aktivitet njëditor mblodhi palë të interesuara nga institucionet publike, akademia dhe OSHC-të e specializuara në luftën kundër ekstremizmit të dhunshëm, terrorizmit dhe të drejtave të njeriut. Ata diskutuan se si kuadri ligjor i Maqedonisë së Veriut mund të përshtatet për të kufizuar përmbajtjen terroriste dhe ekstremiste në internet, duke mbrojtur njëkohësisht të drejtat e njeriut si liria e shprehjes, mbrojtja e të dhënave personale dhe privatësia.

Punëtori mbi përshtatjen legjislative në luftimin e PTO

Punëtoria synonte të mbështeste zhvillimin e legjislacionit në Maqedoninë e Veriut në përputhje me Rregulloren e BE-së (2021/784) për luftimin e përmbajtjes terroriste online (PTO). Ajo synonte të mobilizonte institucionet publike për të propozuar ndryshime në kuadrin ligjor nacional për të kufizuar përhapjen e përmbajtjes terroriste dhe ekstremiste në internet, duke mbrojtur njëkohësisht të drejtat e njeriut, duke përfshirë lirinë e shprehjes, mbrojtjen e të dhënave dhe privatësinë. Aktiviteti u përqendrua në nxitjen e një qasje të ekuilibruar për luftimin e ekstremizmit në internet përmes diskutimeve të ekspertëve dhe hartimit bashkëpunues të një kuadri rregullator.

Trajnime (2) nga Akademia e Policisë Holandeze

- **Trajnim OSINT dhe hetim online**
- **Trajnim mbi Parandalimin e Radikalizimit për profesionistët e vijës së parë (multidisiplinor)**

Trajnimet e ofruara nga Akademia e Policisë Holandeze synonin t'u ofronin anëtarëve të komitetit nacional për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terorizmit nga Maqedonia e Veriut njohuri mbi mënyrën se si Holanda dhe vendet anëtare të BE-së trajtojnë luftën kundër terrorizmit dhe ekstremizmit të dhunshëm, duke përfshirë zbulimin e hershëm të përmbajtjes terroriste në internet.

Sesionet u përqendruan në përcaktimin e mënyrës së monitorimit dhe adresimit të aktivitetit online që lidhet me terrorizmin, si dhe mekanizmat që e bëjnë të mundur një monitorim dhe zbulim të hershëm të tillë, duke përfshirë të ashtuquajturën "qasje të butë" holandeze. Përveç kësaj, sesionet lehtësuan shkëmbimet dhe mbështetën forcimin e bashkëpunimit midis autoriteteve përkatëse dhe përfaqësuesve nga institucionet lokale.

Duke marrë parasysh këtë sfond, një vlerësim i nevojave ekzistuese u konsiderua i nevojshëm për të identifikuar mekanizmat më të mirë për zbatueshmërinë e mundshme të Rregullores për luftimin e përmbajtjes terroriste në internet si një masë në procesin e rregullimeve ligjore të BE-së në vend. Për të udhëhequr studimin, Horizon Civitas nisi një ekip të vogël kërkimor, i cili zhvilloi një kornizë vlerësimi të nevojave duke përfshirë aktivitete të mbledhjes dhe analizës së të dhënave. Trupi i kornizës përfshin një sërë pyetjesh kërkimore bazuar në qëllimin që nxit studimin.

Ekipi i kërkimit përdori pyetjet kërkimore për të organizuar kornizën e vlerësimit të nevojave dhe për të zhvilluar pyetje dhe masa për mbledhjen e të dhënave. Ekipi i mblodhi masat në instrumentet e duhura të mbledhjes dhe analizës së të dhënave, duke përfshirë një strukturë kodimi analitike për të udhëhequr shqyrtimin e tavolinës (dhe më vonë, për të analizuar të dhënat e tjera cilësore), një pyetësor të shtypur që do të përdoret për intervista ballë për ballë, një version në internet të të njëjtit pyetësor që do të përdoret kur intervista ballë për ballë nuk është e mundur, dhe Raporte të integruara të Aktiviteteve që përmbajnë rekomandime të forta për politika të mëtejshme që kanë të bëjnë me ekstremizmin në internet.

7 aktivitete
në periudhë 6 mujore

128 pjesëmarrës
me kapacitete të ndërtuara

1 dokument politikash
udhërrëfyes për standarde të BE-së

Metodologjia

Në këtë seksion, ne përshkruajmë metodologjinë e përdorur në vlerësim, paraqesim kornizën dhe pyetjet kryesore të kërkimit dhe nxjerrim në pah kufizimet e kërkimit. Vlerësimi i nevojave përfshinte gjashtë hapa kryesorë: (1) shqyrtim në tavolinë që konsistonte në mbledhjen, kodimin dhe analizën e dokumenteve të identifikuara nga Horizon Civitas dhe të plotësuara nga ekipi i kërkimit; (2) zhvillimin e një mjeti për identifikimin e palëve të interesuara për t'u përfshirë në vlerësimin e nevojave; (3) intervista me palët e interesuara të identifikuara personalisht dhe në internet; (4) shënime vëzhgimi dhe raporte aktivitetesh që dalin nga vetë projekti; (5) analizën dhe triangulimin e të gjitha burimeve të të dhënave duke përdorur një skemë të strukturuar kodimi për të zhvilluar gjetjet dhe rekomandimet fillestare; (6) prezantimin dhe korrigjimin/validimin e gjetjeve dhe rekomandimeve të studimit në një seminar me palët e interesuara.

Shqyrtim i dokumenteve

Rishikimi i dokumenteve përfshin dokumente institucionale dhe kërkime rreth ekstremizmit online në Maqedoni. Ekipi i kërkimit identifikoi një sërë dokumentesh dhe raportesh për t'u marrë në konsideratë për përfshirje në rishikimin e dokumenteve.
Në total, u identifikuan 24. Nga këto, ekipi shqyrtoi, plotësoi dhe në fund përfshiu 17 dokumente kryesore studimi (Shtojca B: Lista e Dokumenteve të Rishikimit të Dokumenteve). Dokumentet ofruan kontekst bazë për shtjellim të mëtejshëm të temës.

Identifikimi i palëve të interesuara

Ekipi i kërkimit zhvilloi Mjetin Kornizë për Identifikimin e Palëve të Interesuara në Vlerësimin e Nevojave (Shtojca A: Identifikimi i Palëve të Interesuara në Vlerësimin e Nevojave) për të mbështetur Horizon Civitas në identifikimin dhe angazhimin e palëve të interesuara në vlerësimin e nevojave.
Mjeti synonte të ndihmonte Horizon Civitas të identifikonte një grup të fuqishëm dhe të rëndësishëm palësh të interesuara për t'u përfshirë në vlerësimin e nevojave. Bazuar në kontekstualitetin e tyre me temën, palët e interesuara u grupuan sipas qëllimit kryesor, përkatësisë dhe financimit.

Intervista të hollësishme me palët e interesuara

Pikëpamjet dhe perspektivat e palëve të interesuara përbënin komponentin kryesor të vlerësimit të nevojave. Për të fituar një pasqyrë të detajuar dhe të nuancuar të situatës dhe nevojave aktuale, ekipi i kërkimit zhvilloi intervista ballë për ballë dhe në internet me një gamë të gjerë palësh të interesuara kryesore. Lista e informatorëve dhe të anketuarve u hartua nga stafi i Horizon Civitas dhe eksperti i kërkimit. Duke përdorur pyetjet e kërkimit të studimit, ekipi i kërkimit zhvilloi një sërë pyetjesh për t'u përdorur si bazë për zhvillimin e një udhëzuesi gjysmë të strukturuar për intervista. Në total, u zhvilluan 10 intervista me palët e interesuara të identifikuara. Nga këto, 4 u zhvilluan ballë për ballë dhe 6 u përgjigjën në internet.

Analiza e të dhënave

Ekipi i hulumtimit analizoi të dhënat cilësore të studimit (dokumentet dhe intervistat) së pari duke zhvilluar kode specifike për temën bazuar në pyetjet e hulumtimit të studimit. Kodimi e ndihmoi ekipin të përcaktonte temat, modelet dhe përgjigjet më të shpeshta dhe në përputhje me rrethanat të zhvillonte një sërë gjetjesh konkrete. Së fundmi, ky proces i lejoi ekipit të agregonte gjetjet e ndryshme për të zhvilluar një sërë rekomandimesh se si ta vinte më së miri në praktikë ekstremizmin online.

Kufizimet e raportit të vlerësimit të nevojave

Ky vlerësim i nevojave, ndonëse informues, u përball me disa kufizime, disa të identifikuara që në fillim. Këto kufizime janë të rëndësishme për t'u marrë në konsideratë gjatë interpretimit të gjetjeve:

Mbështetja e të dhënave:

- Përqendrimi te palët e interesuara: Studimi u mbështet shumë në perceptimet dhe pikëpamjet e palëve të interesuara, duke çuar në njohuri subjektive mbi ekstremizmin online. Ndërsa kontributi i tyre ishte i vlefshëm, ai nuk përfaqëson një analizë objektive të të gjithë peizazhit.
- Rishikim i kufizuar i literaturës: Megjithëse u konsiderua hulumtimi i jashtëm, nuk ishte një rishikim gjithëpërfshirës, duke humbur potencialisht perspektiva më të gjera.

Mostra dhe përgjithësimi:

- Mostra e përshtatshme: Pjesëmarrësit në intervistë ishin individë të disponueshëm lehtësisht, jo të zgjedhur rastësisht. Kjo kufizon zbatueshmërinë e gjetjeve në popullata më të mëdha.
- Disponueshmëria e ndryshme e të dhënave: Si materialet e rishikimit të zyrës ashtu edhe informatorët e intervistave ndryshonin në aksesueshmëri në të gjithë vendin, duke shtrembëruar potencialisht të dhënat.

Struktura e rekomandimeve:

- Rekomandime të pakorrestuara: Palët e interesuara kryesisht u përmbajtën nga kategorizimi i rekomandimeve sipas qëllimeve të menjëhershme, të ndërmjetme dhe afatgjata. Kjo e bën më sfiduese prioritizimin e veprimeve të ardhshme.

Paragjykime të mundshme:

- Paragjykimi i vetëpërzgjedhjes: Pjesëmarrësit që vullnetarisht ofruan pikëpamjet mund të kenë mendime të forta rreth temës sesa ata që nuk ofruan, duke ndikuar në të dhëna.

Pavarësisht këtyre kufizimeve, studimi kombinoi në mënyrë efektive triangulimin cilësor dhe sasior të të dhënave për të gjeneruar njohuri të vlefshme në luftën kundër ekstremizmit online, burimeve, boshllëqeve dhe nevojave. Megjithatë, interpretimi dhe zbatimi i këtyre gjetjeve duhet të bëhet duke pasur parasysh këto kufizime.

Sfida e Radikalizimit dhe Ekstremizmit Online: Maqedonia e Veriut në Kontekst

Përmbledhje e shkurtër e trendeve globale dhe radikalizimit online

Revolucioni dixhital ka transformuar mënyrën se si individët komunikojnë, qasen në informacion dhe formojnë rrjete sociale. Ndërsa ky transformim ka sjellë përfitime të shumta, ai ka krijuar gjithashtu mundësi për grupet ekstremiste për të shfrytëzuar hapësirat online për radikalizim, rekrutim dhe përhapje të propagandës. Radikalizimi i dhunshëm online i referohet procesit me të cilin individët ekspozohen ndaj ideologjive ekstremiste dhe gradualisht përvetësojnë besime të dhunshme, duke çuar shpesh në përfshirje në aktivitete ekstremiste ose akte terrorizmi.[1]

Grupet ekstremiste shfrytëzojnë internetin - veçanërisht platformat e mediave sociale, aplikacionet e mesazheve të koduara dhe forumet online - për të synuar individë të cenueshëm, për të përhapur narrativat e tyre dhe për të mobilizuar mbështetje. Anonimiteti i hapësirës dixhitale, së bashku me aftësinë për të arritur një audiencë globale, e bën radikalizimin online një sfidë të rëndësishme sigurie. Nxitësit kryesorë të këtij fenomeni përfshijnë indoktrinimin ideologjik, ankesat që lidhen me kushtet sociale ose politike, krizat e identitetit dhe ndikimin e rrjeteve ekstremiste që veprojnë përtej kufijve.

Teknologjitë dixhitale me përdorim të dyfishtë janë bërë instrumentale në përhapjen e dezinformimit, i cili nga ana tjetër nxit radikalizimin dhe ekstremizmin online. Teknologji të tilla si inteligjenca artificiale (IA), manipulimi i thellë i rremë dhe rrjetet e automatizuara të bot-eve u mundësojnë aktorëve keqdashës të prodhojnë dhe amplifikojnë narrativat ekstremiste me shpejtësi dhe saktësi të paparë. Deepfakes të gjeneruara nga inteligjenca artificiale u lejojnë ekstremistëve të sajojnë fjalime të rreme, video të manipuluara dhe imazhe mashtruese, duke e bërë më të lehtë përhapjen e teorive të konspiracionit, zvogëlimin e grupeve të caktuara dhe nxitjen e dhunës. Botët automatikë dhe fermat e troll-eve shpërndajnë sistematikisht përmbajtje ekstremiste, duke përmbytur platformat e mediave sociale me propagandë të projektuar për të radikalizuar individët duke shfrytëzuar ankesat ekzistuese, përçarjet sociale dhe konfliktet ideologjike.

[1] Radikalizimi online është një koncept kompleks dhe në zhvillim e sipër, dhe nuk ka një përkufizim universalisht të pranuar. Megjithatë, në përgjithësi i referohet procesit me anë të të cilit individët ekspozohen ndaj ideologjive dhe besimeve ekstremiste përmes platformave online, duke çuar në ndryshime në modelet e tyre njohëse dhe/ose të sjelljes.
Ju lutemi shihni më shumë rreth kësaj në: Alexander Meleagrou-Hitchens dhe Nick Kaderbha, (2017), "Perspektivat e Kërkimit mbi Radikalizimin Online Një Rishikim i Literaturës, 2006–2016", VOX-Pol Network of Excellence, 2017, i disponueshëm në: DCUJ4985_Lit_Review_020517_web.indd; Shihni gjithashtu: Rosie Mutton, James Lewis, Sarah Marsden, (korrik 2023), buletini CREST, i disponueshëm në: Radikalizimi Online: Një Rishikim i Shpejtë i Literaturës

Natyra virale e dezinformimit siguron që mesazhet ekstremiste të arrijnë audienca të gjera përpara se verifikuesit e fakteve ose moderatorët e platformave të mund të ndërhyjnë, duke përforcuar dhomat e jehonës që izolojnë individët nga kundër-narrativat dhe pikëpamjet alternative.

Për më tepër, enkriptimi, platformat e decentralizuara të komunikimit dhe strehimi i përmbajtjes së bazuar në blockchain e bëjnë të vështirë për autoritetet të gjurmojnë origjinën e përmbajtjes radikalizuese dhe të prishin rrjetet ekstremiste. Aplikacionet e mesazheve të enkriptuara si Telegram dhe WhatsApp shërbejnë si strehë të sigurta për grupet radikale për të koordinuar, rekrutuar dhe ndarë materiale ekstremiste pa u ekspozuar ndaj përpjekjeve kundër terrorizmit. Përveç kësaj, teknologjia blockchain u lejon ekstremistëve të ruajnë dhe shpërndajnë propagandë në një mënyrë të paprekur nga ndërhyrjet dhe censura, duke parandaluar heqjen e përmbajtjes radikale edhe kur zbulohet nga autoritetet. Këto teknologji gjithashtu mundësojnë mbledhjen e fondeve të fshehta dhe transaksionet financiare përmes kriptomonedhës, duke u lejuar organizatave ekstremiste të mbështesin operacionet e tyre në mënyrë anonime. Kombinimi i dezinformimit, radikalizimit dhe mburojës mbrojtëse të teknologjive me përdorim të dyfishtë e bën luftimin e ekstremizmit online gjithnjë e më sfidues, duke kërkuar masa rregullatore adaptive, njohuri dixhitale të përmirësuar dhe përpjekje bashkëpunuese kundër dezinformimit për të zbutur rreziqet.

Si rezultat, qeveritë në të gjithë botën kanë luftuar për të balancuar masat e sigurisë me të drejtat themelore siç janë liria e fjalës dhe privatësia, ndërsa luftojnë ekstremizmin online. Përpjekjet përfshijnë monitorim të përmirësuar kibernetik, korniza ligjore për gjuhën e urrejtjes në internet, politika të moderimit të përmbajtjes dhe fushata kundër-narrativë për të luftuar propagandën ekstremiste. Megjithatë, natyra në zhvillim e shpejtë e radikalizimit në internet, e kombinuar me strukturën e decentralizuar të lëvizjeve ekstremiste, vazhdon të paraqesë një kërcënim kompleks dhe të vazhdueshëm.

Radikalizimi dhe Ekstremizmi Online në Maqedoninë e Veriut

Maqedonia e Veriut nuk është imune ndaj kërcënimit global të radikalizimit online. Vendi është përballur me sfida që lidhen me përhapjen e ideologjive ekstremiste, rekrutimin e luftëtarëve të huaj dhe përdorimin e platformave dixhitale për të nxitur dhunë. Ndërsa Maqedonia e Veriut ka ndërmarrë hapa të rëndësishëm për të luftuar ekstremizmin e dhunshëm (KEDh), dimensioni online i radikalizimit mbetet një shqetësim në rritje, veçanërisht midis të rinjve dhe komuniteteve të cenueshme. Disa faktorë kontribuojnë në problemin e radikalizimit online në Maqedoninë e Veriut:

Trashëgimia e konflikteve rajonale dhe ndikimeve transnacionale mes konkurrencës së shtuar gjeopolitike

Ballkani Perëndimor, përfshirë Maqedoninë e Veriut, ka qenë një objektiv për rrjetet radikale, veçanërisht ato të lidhura me ekstremizmin islamist dhe lëvizjet nacionaliste të ekstremit të djathtë. Kthimi i luftëtarëve të huaj nga zonat e konfliktit ka ngritur shqetësime në lidhje me rrjetet ekstremiste online që veprojnë brenda vendit, duke përdorur platforma dixhitale për të përhapur ideologji radikale. Përveç kësaj, paqëndrueshmëria rajonale dhe polarizimi politik krijojnë një mjedis ku retorika ekstremiste mund të lulëzojë online.

Për më tepër, konkurrenca në rritje gjeopolitike midis fuqive globale dhe rajonale ka përkeqësuar më tej dobësitë ndaj radikalizimit dhe ekstremizmit online. Pozicionimi strategjik i Ballkanit e ka shndërruar atë në një hapësirë të kontestuar për ndikim, me aktorë të mëdhenj - përfshirë Bashkimin Evropian, Shtetet e Bashkuara, Rusinë, Kinën dhe Turqinë - që ndjekin axhenda konkurruese politike, ekonomike dhe ideologjike. Ky konkurs shpesh shoqërohet me fushata informative të synuara, përpjekje dezinformimi dhe narrativa që shfrytëzojnë ndarjet ekzistuese etnike, fetare dhe politike. Aktorët e jashtëm, qofshin shtetërorë apo jo-shtetërorë, janë përpjekur të shfrytëzojnë diskursin radikal për të destabilizuar rajonin, për të dobësuar institucionet demokratike dhe për të sfiduar përpjekjet e integrimit perëndimor. Këto dinamika jo vetëm që krijojnë terren pjellor që ideologjitë ekstremiste të fitojnë terren, por edhe ndërlikojnë përpjekjet kundër ekstremizmit, pasi fraksione të ndryshme politike brenda vendit mund të ndikohen nga aktorë të jashtëm me interesa kontradiktore.

Sfidat e tranzicionit: Qeverisja, Korrupsioni dhe Krimi i Organizuar

Përtej nxitësve të drejtpërdrejtë të radikalizimit online, sfidat e qeverisjes dhe institucionale të Maqedonisë së Veriut luajnë gjithashtu një rol vendimtar në formësimin e peizazhit të sigurisë. Vendi përballet me dobësi strukturore që i bëjnë institucionet e tij të cenueshme ndaj shfrytëzimit nga aktorët ekstremistë, veçanërisht në hapësirën dixhitale. Dobësitë e qeverisjes dhe institucionale, korrupsioni dhe klientelizmi politik, sfidat etnike dhe politizimi i sektorit publik dhe lidhja në rritje midis krimit të organizuar dhe ekstremizmit janë sëmundje strukturore që lehtësojnë praktikat ekstremiste transnacionale për të synuar individë dhe grupe të cenueshme në Maqedoninë e Veriut në të gjithë spektrin fetar, etnik dhe politik/ideologjik.

Kalimi nga qeverisja post-socialiste në sundimin demokratik është shoqëruar me sfida të rëndësishme në kapacitetin institucional, zbatimin ligjor dhe zbatimin e politikave. Strukturat e dobëta të qeverisjes pengojnë efektivitetin e politikave kundër radikalizimit, pasi agjencitë përgjegjëse për adresimin e ekstremizmit shpesh përballen me mandate të mbivendosura, kufizime burimesh dhe joefikasitete burokratike.

Korrupsioni mbetet një problem i vazhdueshëm në Maqedoninë e Veriut, duke minuar besimin publik në institucionet qeveritare dhe agjencitë e sigurisë. Kur qytetarët i perceptojnë institucionet shtetërore si joefektive ose të anshme, ata mund të drejtohen te rrjetet alternative, duke përfshirë grupet radikale, për mbështetje dhe një ndjenjë përkatësie. Klientelizmi politik, ku vendet e punës dhe pozicionet në sektorin publik shpërndahen bazuar në besnikëri politike dhe jo në merita, dobëson pavarësinë institucionale, duke çuar në mospërputhje në zbatimin e masave kundër ekstremizmit. Minimi i qeverisjes së mirë përkthehet në mungesë të kapaciteteve institucionale për të zbuluar dhe luftuar ekstremizmin online. Ndërsa Maqedonia e Veriut ka krijuar korniza kundër terrorizmit dhe KEDh-së, aftësia e institucioneve për të monitoruar, parandaluar dhe luftuar në mënyrë efektive radikalizimin online mbetet e kufizuar. Sfidat përfshijnë mungesën e trajnimit të specializuar për zbatimin e ligjit, boshllëqet në kornizat ligjore për rregullimin e përmbajtjes ekstremiste online dhe koordinimin e pamjaftueshëm midis agjencive përgjegjëse për monitorimin dhe sigurinë kibernetike.

Maqedonia e Veriut është përballur prej kohësh me ndarje etnike midis popullatave të saj maqedonase dhe shqiptare, të cilat herë pas here janë shfrytëzuar nga aktorë radikalë për të thelluar përçarjet shoqërore. Grupet ekstremiste online shpesh përdorin ankesat etnike si mjete rekrutimi, duke i portretizuar shkaqet e tyre si luftëra për drejtësi, identitet ose përfaqësim politik. Për më tepër, politizimi i sektorit publik, ku institucionet shpesh janë të lidhura me interesa specifike etnike ose politike, pengon zhvillimin e një strategjie të paanshme dhe efektive kundër radikalizimit.

Rrjetet e krimit të organizuar që veprojnë në Ballkanin Perëndimor, duke u bazuar në afërsinë etnike dhe fetare, shpesh kryqëzohen me grupe ekstremiste, duke lehtësuar aktivitete të tilla si trafikimi i paligjshëm i armëve, krimi financiar dhe kontrabanda e individëve të radikalizuar përtej kufijve. Përdorimi i platformave të koduara online për transaksione të paligjshme, pastrim parash dhe rekrutim i ndërlikon më tej përpjekjet për të luftuar radikalizimin. Mungesa e një përgjigjeje të fortë dhe të koordinuar midis zbatimit të ligjit, agjencive të inteligjencës dhe njësive kibernetike u mundëson grupeve kriminale dhe ekstremiste të shfrytëzojnë dobësitë institucionale.

Përdorimi i mediave sociale dhe platformave të koduara

Grupet ekstremiste shfrytëzojnë mediat sociale, aplikacionet e mesazheve dhe forumet online për të përhapur narrativat e tyre. Platforma të tilla si Facebook, Telegram, YouTube dhe TikTok janë identifikuar si kanale kryesore për përhapjen e përmbajtjes ekstremiste, propagandës radikale dhe teorive të konspiracionit që nxisin ankesat dhe përpjekjet e rekrutimit. Platformat e koduara u lejojnë ekstremistëve të komunikojnë dhe të organizohen pa u zbuluar menjëherë nga agjencitë e zbatimit të ligjit.

Përdorimi i platformave dhe qendrave të lojërave video

Prevalenca në rritje e platformave të lojërave video online ka sjellë rrugë të reja për ndërveprim shoqëror, por gjithashtu ka paraqitur sfida të reja, veçanërisht në lidhje me potencialin për radikalizim online. Prandaj, hulumtimi nga GNET thekson se "në vitet e fundit, lojërat online janë përdorur gjithashtu për të angazhuar përdoruesit dhe për të nxitur interesin në qëllimet e grupeve radikale me qëllim rekrutimin e tyre në të ardhmen".

Për më tepër, disa raporte dhe vëzhgime nga terreni në vend sugjerojnë se ekziston një numër i konsiderueshëm qendrash të paautorizuara të lojërave video që përdoren si vende për të manifestuar predikime radikale që synojnë të rinjtë. Konkretisht, disa nga qytetarët e vendit të akuzuar për vepra penale që lidhen me ekstremizmin e dhunshëm dhe terrorizmin (rekrutim, mbështetje logjistike, pjesëmarrje në luftëra të huaja si anëtarë të organizatave terroriste) u raportua se zotëronin ose bashkëprononin qendra lojërash video ku organizoheshin rekrutime dhe predikime për dhunë dhe radikalizim.

Keqinformimi, dezinformimi dhe narrativat ekstremiste

Radikalizimi online në Maqedoninë e Veriut është i lidhur ngushtë me përhapjen e keqinformimit dhe dezinformimit, shpesh në formën e lajmeve të rreme, teorive të konspiracionit dhe propagandës ekstremiste. Disa narrativa radikale shfrytëzojnë ndarjet ekzistuese shoqërore - qofshin etnike, fetare apo politike - për të mbjellë përçarje dhe për të tërhequr rekrutë. Fushatat e dezinformimit, ndonjëherë të lidhura me operacione të ndikimit të huaj, i përkeqësojnë më tej këto ndarje duke amplifikuar përmbajtjen ekstremiste. Ndryshe nga operacionet e ndikimit të huaj të udhëhequra nga shteti, të cilat kanë tendencë të jenë më të koordinuara dhe strategjike, radikalizimi online mund të lindë si nga aktorët shtetërorë ashtu edhe nga ata jo-shtetërorë, duke përfshirë rrjetet ideologjike të lidhura lirshëm, grupet ekstremiste informale ose aktorët e vetëm. Këta aktorë shpesh përdorin dezinformimin si pikë hyrjeje, duke shfrytëzuar ankesat ose tensionet e bazuara në identitet për të tërhequr individët në botëkuptime më radikale.

Ky dallim është i rëndësishëm sepse jo të gjitha përmbajtjet radikalizuese online janë rezultat i ndikimit të qëllimshëm të huaj. Në shumë raste, ai pasqyron dhoma jehone organike, por të rrezikshme, ose dezinformim të motivuar ideologjikisht që nuk është i lidhur me strategjinë gjeopolitike, por që prapëseprapë kontribuon në polarizim dhe radikalizim në shoqëri.[2]

Ndërgjegjësim i Kufizuar Publik dhe Rezistencë Dixhitale

Shumë individë, veçanërisht popullata më të reja, nuk kanë aftësitë e shkrim-leximit dixhital të nevojshme për të njohur propagandën ekstremiste dhe për t'i rezistuar përpjekjeve të radikalizimit. Ekziston nevoja për programe të strukturuara arsimore, fushata ndërgjegjësimi dhe përpjekje për angazhimin e komunitetit për të ndërtuar rezistencë ndaj ekstremizmit online. Shkollat, institucionet fetare dhe organizatat e shoqërisë civile luajnë një rol vendimtar në promovimin e të menduarit kritik, përgjegjësisë dixhitale dhe kundër-narrativat ndaj ideologjive ekstremiste.

Duke pasur parasysh kompleksitetin e radikalizimit online në Maqedoninë e Veriut, një vlerësim gjithëpërfshirës i nevojave është i nevojshëm për të vlerësuar kapacitetet ekzistuese, boshllëqet dhe përgjigjet institucionale. Ky raport synon të analizojë aftësinë e sektorit publik për të zbuluar, parandaluar dhe reaguar ndaj radikalizimit online, për të identifikuar fushat për zhvillimin e kapaciteteve dhe për të rekomanduar ndërhyrje të synuara që rrisin rezistencën e vendit kundër kërcënimeve ekstremiste në hapësirën dixhitale.

Duke hartuar kapacitetet aktuale ligjore, institucionale dhe teknike të sektorit publik të Maqedonisë së Veriut dhe duke vlerësuar aftësitë dhe kompetencat e institucioneve kryesore, ky vlerësim i nevojave synon të ofrojë një bazë për investime strategjike, përmirësime të politikave dhe programe trajnimi të përshtatura për të luftuar në mënyrë efektive radikalizimin online.

[2] Në punimin e tyre studimor, O'Hara & Stevens zbuluan se dhomat e jehonës të nxitura nga dezinformimi mund të radikalizojnë individët pa pasur nevojë për përfshirjen e shtetit. Autorët theksojnë kompleksitetin e atribuimit të radikalizimit online vetëm aktorëve të huaj. Shih në: David O'Hara, Kieron & Stevens, David. (2015). Dhomat e jehonës dhe radikalizimi online: Vlerësimi i rolit të internetit në ekstremizëm. Policy & Internet, 7(4), 401–422. Në mënyrë të ngjashme, në hulumtimin e tyre, Amarasingam & Argentino argumentojnë se: "Radikalizimi mund të fillojë me teoritë e konspiracionit dhe dezinformimin përpara se individët të kalojnë në komunitete më ekstremiste. Kjo shpesh ndodh jashtë ndikimit shtetëror, e nxitur nga rrjetet e decentralizuara". shih në: Amarasingam, Amarnath, & Argentino, Marc-André. (2020). Teoria e konspiracionit QAnon: Një kërcënim sigurie në krijim? LTC Sentinel, 13(7), 37–44.

Përmbledhje e politikave dhe legjislacionit maqedonas për të adresuar radikalizimin dhe ekstremizmin online

Republika e Maqedonisë së Veriut ka bërë përpjekje të konsiderueshme për të zhvilluar një kuadër ligjor dhe politikash për të luftuar ekstremizmin e dhunshëm (KEDh) dhe radikalizimin online, duke e përafruar qasjen e saj me detyrimet ndërkombëtare dhe rajonale, duke përfshirë ato të Kombeve të Bashkuara (OKB), Bashkimit Evropian (BE), NATO-s dhe OSBE-së. Vendi ka miratuar dokumente strategjike, masa legjislative dhe mekanizma institucionalë për të adresuar këto kërcënime. Megjithatë, mbeten boshllëqe në zbatimin, koordinimin dhe kapacitetet teknologjike, veçanërisht në lidhje me dimensionin online të radikalizimit.

Strategjia kombëtare për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm (PEDh) 2023-2027

Strategjia për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm 2023-2027 është një vazhdim i strategjisë së mëparshme, duke pasur parasysh domosdoshmërinë për zgjidhje të qëndrueshme dhe ndërhyrje afatgjata.[3] Ajo përfaqëson një kornizë gjithëpërfshirëse që synon adresimin e sfidave të paraqitura nga ekstremizmi i dhunshëm, duke përfshirë aspektin kritik të radikalizimit online. Kjo analizë vlerëson aftësinë e strategjisë për të trajtuar radikalizimin online duke shqyrtuar kuptimin e saj të koncepteve kryesore, kornizave ligjore dhe institucionale, kompetencave të sektorit publik, integrimin e praktikave më të mira dhe sfidat dhe mangësitë.

Kuptimi i radikalizimit dhe ekstremizmit të dhunshëm online

Strategjia demonstron një kuptim të qartë të radikalizimit në internet, duke e njohur atë si një proces dinamik ku individët mund ta pranojnë dhunën terroriste si legjitime, duke çuar potencialisht në përfshirje në terrorizëm. Ky kuptim përputhet me përkufizimet e dhëna nga organizata të tilla si OSBE-ja, e cila përshkruan ekstremizmin e dhunshëm dhe radikalizimin që çon në terrorizëm si një proces ku individët e pranojnë dhunën terroriste si një rrjedhë veprimi të mundshme, ndoshta legjitime.[4]

[3] Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut, "Strategjia Kombëtare për Parandalimin e Ekstremizmit të Dhunshëm (KEDh) 2023-2027, e disponueshme në: https://ncKEDhLT.gov.mk/?q=mk/node/44 dhe Plani i Veprimit për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Parandalimin e Ekstremizmit të Dhunshëm 2023-2027, e disponueshme në: https://vlada.mk/sites/default/files/dokumenti/strategii/eng_aLTion_plan_pKEDh_strategy_2023-2027.pdf

[4] OSBE, (Gusht 2024), Perceptimet, Pikëpamjet dhe Sfidat e të Rinjve në Maqedoninë e Veriut, Hulumtim mbi të Rinjtë dhe Sigurinë, e disponueshme në: https://www.osce.org/files/f/documents/4/2/575137_2.pdf?

Strategjia ndjek një qasje të të gjithë shoqërisë, duke theksuar parandalimin, ndërhyrjen dhe riintegrimin, ndërkohë që forcon koordinimin institucional midis agjencive qeveritare, shoqërisë civile dhe partnerëve ndërkombëtarë. Ajo thekson rolin e platformave dixhitale në proceset e radikalizimit dhe nënvizon nevojën për të përmirësuar monitorimin kibernetik, kundër-narrativat dhe bashkëpunimin ndëragjencor për të trajtuar në mënyrë efektive ekstremizmin online.

Aspektet kryesore që lidhen me radikalizimin online përfshijnë:
-Rritjen e njohurive dixhitale dhe fushatave të ndërgjegjësimit publik për të ndërtuar rezistencë ndaj propagandës ekstremiste.
-Forcimin e kornizave ligjore dhe aftësive institucionale për monitorimin e përmbajtjes ekstremiste online.
-Përmirësimin e bashkëpunimit ndëragjencor midis organeve të sigurisë kibernetike, zbatimit të ligjit dhe agjencive të inteligjencës.
Zhvillimin e programeve të deradikalizimit dhe shkëputjes, veçanërisht për individët e ekspozuar ndaj rrjeteve ekstremiste online.

Kapacitetet ligjore, institucionale dhe teknike kundër radikalizimit dhe ekstremizmit online

Strategjia e Re vazhdon të shërbejë si një kornizë politike që lehtëson dhe udhëzon kornizën ligjore kombëtare kundër ekstremizmit të dhunshëm në përgjithësi dhe ekstremizmit online në veçanti. Institucionalisht, nëpërmjet planit të saj të veprimit,5 strategjia thekson një qasje të të gjithë shoqërisë, duke nxitur koordinimin midis qeverive kombëtare dhe lokale, organizatave të shoqërisë civile dhe partnerëve ndërkombëtarë. Kjo qasje është thelbësore për adresimin e natyrës shumëplanëshe të radikalizimit online. Strategjia gjithashtu thekson nevojën për aftësi teknike për të monitoruar dhe kundërshtuar përmbajtjen ekstremiste online, duke pranuar rolin e platformave dixhitale në përhapjen e ideologjive radikale. (plan veprimi).[6]

Aftësi dhe kompetenca për zbulimin, llogaridhënien dhe reagimin

Strategjia identifikon nevojën për programe trajnimi të specializuara për të përmirësuar aftësitë e punonjësve të sektorit publik në zbulimin dhe reagimin ndaj radikalizimit online. Kjo përfshin zhvillimin e kompetencave në monitorimin e hapësirave dixhitale, kuptimin e taktikave të rekrutimit online dhe zbatimin e kundër-narrativave. Theksi në ndërtimin e kapaciteteve pasqyron një ndërgjegjësim për boshllëqet ekzistuese dhe një angazhim për fuqizimin e institucioneve për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive këtyre kërcënimeve.

[5] Plani i Veprimit për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Parandalimin e Ekstremizmit të Dhunshëm 2023-2027, i disponueshëm në: https://vlada.mk/sites/default/files/dokumenti/strategii/eng_aLTion_plan_pKEDh_strategy_2023-2027.pdf

[6]Forumi Global Kundër Terrorizmit, (2023), Seti i Mjeteve të Bashkëpunimit Kombëtar-Lokal (NLC). I disponueshëm në: https://www.thegLTf.org/Portals/1/GLTFNLLToolkit_EN.pdf

Integrimi i praktikave më të mira dhe përvojave më të gjera

Strategjia përpiqet të përfshijë mësimet e nxjerra nga sfidat e së kaluarës, si dhe kërcënimet e reja të paraqitura nga peizazhi dixhital në zhvillim. Strategjia përfshin praktikat më të mira nga përvojat ndërkombëtare, duke i përshtatur ato në kontekstin lokal. Për shembull, ajo i referohet mjetit të Forumit Global Kundër Terrorizmit (GLTF) për forcimin e bashkëpunimit kombëtar-lokal në parandalimin dhe luftimin e ekstremizmit të dhunshëm, i cili ofron udhëzime praktike për rritjen e bashkëpunimit midis niveleve të ndryshme të qeverisjes dhe komuniteteve. Duke u përafruar me korniza të tilla, strategjia siguron që ndërhyrjet të informohen nga metodologji të provuara dhe të përshtatura sipas nevojave specifike të Maqedonisë së Veriut.[7]

Kodi Penal: Legjislacioni Anti-Terrorizëm dhe Gjuha e Urrejtjes në Kontekstin e Ekstremizmit Online

Kodi Penal i Maqedonisë së Veriut[8] përfshin dispozita që kriminalizojnë aktet e terrorizmit, nxitjen e dhunës, rekrutimin për qëllime terroriste dhe përdorimin e platformave online për aktivitete ekstremiste. Janë bërë ndryshime për të adresuar fenomenin e luftëtarëve të huaj, veçanërisht pas kthimit të shtetasve maqedonas nga zonat e konfliktit në Siri dhe Irak.

Nenet përkatëse përfshijnë:
-Neni 394-g: Kriminalizon pjesëmarrjen në grupe ushtarake, paraushtarake ose terroriste të huaja, duke përfshirë rekrutimin dhe lehtësimin.
-Neni 394-h: Adreson financimin e terrorizmit, duke përfshirë përdorimin e platformave online për të transferuar fonde për aktivitete ekstremiste.
-Neni 394-b: Mbulon nxitjen publike të terrorizmit, duke përfshirë përhapjen e përmbajtjes ekstremiste online.

Meqenëse gjuha e urrejtjes online është një mundësues kritik i radikalizimit dhe ekstremizmit online në Maqedoninë e Veriut, veçanërisht duke pasur parasysh ndarjet etnopolitike të vendit dhe historinë e konflikteve rajonale, është e rëndësishme të vlerësohet legjislacioni në kontekstin e gjuhës së urrejtjes online. Përgjigjet kriminale ndaj gjuhës së urrejtjes justifikohen më së shpeshti në bazë të rendit publik ose sigurisë kombëtare, por mund të gjenden edhe në kuadrin e veprave penale që mbrojnë shtetin ose në rastet e krimeve të luftës dhe krimeve kundër njerëzimit. Kodi Penal i Maqedonisë së Veriut e kriminalizon gjuhën e urrejtjes, veçanërisht kur ajo nxit dhunë, urrejtje ose diskriminim ndaj individëve ose grupeve bazuar në përkatësi etnike, fe ose karakteristika të tjera të mbrojtura.

[7] Po aty.

[8] Kodi Penal ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" Nr./1996, 80/1999, 4/2002, 43/2003, 19/2004, 81/2005, 60/2006, 73/2006, 7/2008, 139/2008, 114/2009, 51/2011, 135/2011, 185/2011, 142/2012, 166/2012, 55/2013, 82/2013, 14/2014, 27/2014, 28/2014, 41/2014, 115/2014, 132/2014, 160/2014, 199/2014, 196/2015, 226/2015, 97/2017, 248/2018 dhe nr. 36/23

Neni 319 (Nxitja e Urrejtjes, Përçarjes dhe Intolerancës) kriminalizon nxitjen publike të dhunës ose urrejtjes bazuar në forma kombëtare, etnike, fetare ose forma të tjera të identitetit. Ai zbatohet si për fjalimin jashtë linje ashtu edhe për atë online, duke përfshirë mediat sociale dhe platformat dixhitale.9

Neni 394-d (Gjuha e Urrejtjes e Lidhur me Krimin Kibernetik) u prezantua për të adresuar gjuhën e urrejtjes në platformat dixhitale, ky dispozitë kriminalizon përdorimin e teknologjisë së informacionit dhe komunikimit (TIK) për të nxitur urrejtje, dhunë ose diskriminim. Ai forcon bazën ligjore për monitorimin dhe ndjekjen penale të propagandës ekstremiste online.

Neni 407-a Miratimi ose justifikimi i gjenocidit, krimeve kundër njerëzimit ose krimeve të luftës. Ai përcakton që kushdo që publikisht mohon, minimizon ashpër, miraton dhe justifikon krimet e përcaktuara në nenet 403 deri në 407, përmes sistemit të informacionit do të dënohet me burgim nga një deri në pesë vjet. Nëse mohimi, minimizimi, miratimi ose justifikimi kryhet me qëllim nxitjen e urrejtjes, diskriminimit ose dhunës kundër një personi ose një grupi personash për shkak të racës, ngjyrës së lëkurës, origjinës kombëtare, etnike, fesë ose bindjes, aftësisë së kufizuar mendore ose trupore, seksit, identitetit gjinor, orientimit seksual dhe bindjeve politike, shkelësi dënohet me të paktën katër vjet burgim.

Neni 417 kriminalizon diskriminimin racor ose diskriminimin tjetër përmes gjuhës së urrejtjes. Prandaj, kushdo që përhap ide për superioritetin e një race mbi një tjetër, ose që mbështet urrejtjen racore, ose nxit diskriminimin racor, dënohet me burgim nga gjashtë muaj deri në tre vjet.

Ndërsa korniza ligjore e Maqedonisë së Veriut kriminalizon ekstremizmin online dhe gjuhën e urrejtjes, zbatimi mbetet një sfidë e rëndësishme për shkak të kufizimeve juridiksionale, kufizimeve teknologjike dhe pengesave procedurale me të cilat përballen forcat e ligjit. Një pengesë e madhe është se shumica e përmbajtjes ekstremiste mbahet në platforma të huaja, të tilla si Facebook, X, Telegram dhe YouTube, të cilat veprojnë sipas sistemeve të ndryshme ligjore dhe politikave të moderimit të përmbajtjes. Agjencitë e zbatimit të ligjit shpesh hasin vështirësi në detyrimin e këtyre platformave për të hequr përmbajtjen ose për të ofruar të dhëna të përdoruesve, veçanërisht kur kompanitë janë të bazuara në juridiksione me mbrojtje më të forta të privatësisë ose rregullore të dobëta për zbatimin e gjuhës së urrejtjes. Përveç kësaj, aktorët ekstremistë përdorin gjithnjë e më shumë kanale komunikimi të koduara (si Telegram, WhatsApp dhe Signal), të cilat i pengojnë autoritetet të monitorojnë rrjetet radikale, të gjurmojnë përpjekjet e rekrutimit ose të marrin prova dixhitale.

Korniza ligjore formale për njohjen dhe sanksionimin e gjuhës së urrejtjes është e shpërndarë (që përfshin shumë nene), e pasaktë dhe i mungon një përkufizim dhe fushëveprim i qartë për gjuhën e urrejtjes.[12] Paqartësitë konceptuale që lidhen me gjuhën e urrejtjes ndikojnë gjithashtu në zhvillimin e praktikës gjyqësore.[13]

Këto sfida përkeqësohen më tej nga mungesa e ekspertizës dixhitale forenzike, bashkëpunimi i pamjaftueshëm ndërkufitar dhe vonesat procedurale në ngritjen e akuzave. Në shumë raste, prokurorët përballen me vështirësi në vërtetimin e qëllimit që qëndron pas gjuhës së urrejtjes në internet, veçanërisht kur përmbajtja është formuluar ose përshtatur në mënyrë delikate si shprehje politike, duke çuar në shkallë të ulët dënimi dhe parandalim joefektiv.

Forcimi i kapaciteteve kibernetike të zbatimit të ligjit, rritja e bashkëpunimit ligjor me kompanitë e teknologjisë dhe përmirësimi i trajnimit gjyqësor mbi provat dixhitale janë hapa thelbësorë në adresimin e këtyre boshllëqeve në zbatim.

Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit[14]

Duke njohur rolin e transaksioneve financiare dixhitale në financimin e aktiviteteve ekstremiste, Maqedonia e Veriut ka futur masa ligjore për të parandaluar financimin e terrorizmit. Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimin e Terrorizmit është në përputhje me standardet e Task Forcës së Veprimit Financiar (FATF) dhe direktivat e BE-së. Ai kërkon që institucionet financiare të monitorojnë transaksionet dhe të raportojnë aktivitete të dyshimta, duke përfshirë donacionet online që mund të lidhen me grupet radikale.

Pavarësisht këtyre masave, financimi i bazuar në kriptovaluta dhe transaksionet online të parregulluara mbeten një boshllëk ligjor që rrjetet ekstremiste mund ta shfrytëzojnë. Forcimi i shkëmbimit të inteligjencës financiare ndërkufitare dhe ekspertizës teknike në gjurmimin e flukseve financiare online është një sfidë kyçe.

[12] Libër i bardhë mbi situatën me gjuhën e urrejtjes në Republikën e Maqedonisë, 13 tetor 2015, Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut i Republikës së Maqedonisë, f. 11. i disponueshëm në: https://mhc.org.mk/en/publications-en/white-paper-on-the-situation-with-hate-speech-in-the-republic-of-macedonia/

[13] Raporti i ECRI-t mbi "ISH-REPUBLIKËN JUGOSLLAVE TË MAQEDONISË", (cikli i pestë i monitorimit), i miratuar më 18 mars 2016, f. 17, i disponueshëm në: https://rm.coe.int/fifth-report-on-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-macedonian-t/16808b590d

[14] Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut Nr. 151/22

Dispozitat e së Drejtës Civile dhe Administrative Kundër Ekstremizmit Online Përmes Gjuhës së Urrejtjes: Ligjet Kundër Diskriminimit dhe Ligjet e Medias

Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi[15] (2020, i ndryshuar në 2022) u miratua pas kritikave[16] të Ligjit të mëparshëm (2010).[17] Dispozitat e reja adresojnë drejtpërdrejt mangësitë kryesore të përmendura më parë, duke përfshirë trajtimin e gjuhës së urrejtjes. Ligji i ri zgjeron mbrojtjen kundër gjuhës së urrejtjes në hapësirat dixhitale dhe ofron mekanizma për viktimat që të paraqesin ankesa pranë Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi.

Ligji për Shërbimet Mediatike Audio dhe Audiovizuale u miratua në vitin 2013.[18] Ai ndalon transmetimin e përmbajtjes mediatike që inkurajon ose përhap diskriminim, intolerancë ose urrejtje. Në versionin fillestar të Ligjit, ky ndalim mbulonte vetëm baza diskriminuese si raca, gjinia, feja ose kombësia. Ai rregullon mediat dhe transmetuesit, duke siguruar që gjuha e urrejtjes dhe propaganda ekstremiste të mos shpërndahen përmes TV, radios ose mediave online.

Politikat dhe Legjislacioni për Sigurinë Kibernetike, Kundër-Dezinformimin dhe Mbrojtjen e Privatësisë Dixhitale

Siguria kibernetike dhe mbrojtja e të dhënave online janë gjithnjë e më të rëndësishme në luftën kundër radikalizimit online, veçanërisht në mbrojtjen e fëmijëve dhe të rinjve nga shfrytëzimi ekstremist.[19] Ndërsa grupet radikale përdorin platformat dixhitale për rekrutim, propagandë dhe manipulim, masat e dobëta të sigurisë kibernetike dhe mbrojtja e pamjaftueshme e të dhënave personale i lënë të rinjtë të prekshëm nga shënjestrimi online. Rrjetet ekstremiste shfrytëzojnë algoritmet e mediave sociale, aplikacionet e mesazheve të koduara dhe platformat e lojërave online për të përhapur narrativa radikale, ndërsa shfrytëzojnë shkeljet e të dhënave, sulmet e phishing dhe profilizimin dixhital për të identifikuar dhe manipuluar individët e ndjeshëm. Në këtë kontekst, politikat e forta të sigurisë kibernetike dhe rregulloret e forta të mbrojtjes së të dhënave personale janë thelbësore për të zbutur këto rreziqe.

[15] Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (2020, i ndryshuar 2022, i disponueshëm në: Ligji

[16] Raporti i ECRI-t mbi "ISH-REPUBLIKËN JUGOSLLAVE TË MAQEDONISË" (cikli i pestë i monitorimit), i miratuar më 18 mars 2016, f. 11, i disponueshëm në https://rm.coe.int/fifth-report-on-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-macedonian-t/16808b590d

[17] Ligji për parandalimin dhe mbrojtjen nga diskriminimi (2010), i disponueshëm në: Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimit të Terrorizmit, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut Nr. 151/22

[18] Ligji për Shërbimet Mediatike Audio dhe Audiovizuale (siç është botuar në Gazetën Zyrtare të Republikës së Maqedonisë Nr. 184 26.12.2013), i disponueshëm në:
https://avmu.mk/wp-content/uploads/2017/05/Law_on_Audio_and_Audiovisual_Media_Services_as_published_in_Official_Journal.pdf

[19] Sipas BE-së, përkufizimi i moshës në të cilën dikush konsiderohet 'fëmijë' ndryshon në varësi të burimit themelor të të dhënave dhe nevojave të politikave. Mosha maksimale mund të jetë deri në 17 vjeç. Të rinjtë përkufizohen si të moshës midis 15 dhe 29 vjeç. Si pasojë, këto 2 grupe ndonjëherë mund të mbivendosen. Ju lutemi shihni më shumë në; EUROSTAT, në dispozicion në: https://ec.europa.eu/eurostat/web/children-youth#:~:text=The%20maximum%20age%20can%20be,15%20and%2029%20years%20old

Maqedonia e Veriut është përpjekur të forcojë rezistencën kibernetike, ndër të tjera, duke mbrojtur të dhënat e përdoruesve, duke rritur njohuritë dixhitale dhe duke forcuar mekanizmat e sigurisë online, duke përfshirë luftimin e narrativave të rreme. Në këtë drejtim, duhet të merren në konsideratë disa dokumente dhe ligje strategjike të politikave që ofrojnë drejtpërdrejt ose tërthorazi një kornizë politike dhe ligjore për të luftuar radikalizimin dhe ekstremizmin online.

Strategjia e Parë Kombëtare e Sigurisë Kibernetike 2018-2022 dhe Plani i Veprimit 2018-2022 [20] hodhën themelet për bashkëpunim institucional në monitorimin e kërcënimeve dixhitale. Megjithatë, për më shumë se tre vjet, vendi funksionoi pa një strategji kombëtare të sigurisë kibernetike duke lënë një boshllëk dramatik në përgatitjen tonë kundër kërcënimeve në zhvillim. Mungesa e legjislacionit gjithëpërfshirës për sigurinë kibernetike do ta bëjë shoqërinë të cenueshme, duke i lënë institucionet dhe qytetarët në rrezik.[21] Strategjia e re Kombëtare e Sigurisë Kibernetike 2025-2028 ofron një kornizë që shikon përpara për krijimin e një të ardhmeje të sigurt dixhitale për çdo qytetar, kompani dhe institucion në vend.[22] Sipas prioritetit kryesor (7. Shoqëri elastike ndaj sigurisë kibernetike) ekzistojnë dy prioritete specifike relevante për të luftuar ekstremizmin dhe radikalizimin online 7.1. Rritja e ndërgjegjësimit për sigurinë kibernetike dhe kundër përhapjes së dezinformimit nëpërmjet hapësirës kibernetike dhe 7.2. mbrojtja e fëmijëve dhe të rinjve në internet. Megjithatë, strategjia nuk përmend konkretisht radikalizimin online dhe operacionet e ndikimit të huaj.

Strategjia Kombëtare për Ndërtimin e Rezistencës dhe Kundërshtimin e Kërcënimeve Hibride 2021-2026 [23] përcakton gjashtë fusha të aktiviteteve operative për luftimin e kërcënimeve hibride.[24] Dezinformimi përmendet në disa prej tyre. Strategjia e trajton dezinformimin në një kornizë më të gjerë, si pjesë e kërcënimeve hibride. Kjo strategji përqendrohet në:

-Rritjen e njohurive mediatike dhe të menduarit kritik për të parandaluar ndjeshmërinë ndaj përmbajtjes ekstremiste.

-Zhvillimin e zgjidhjeve teknologjike për të zbuluar dhe sinjalizuar përmbajtjen radikale online.

-Forcimin e bashkëpunimit me kompanitë e teknologjisë për të hequr përmbajtjen ekstremiste në përputhje me rregulloret e BE-së.

[20] Strategjia Kombëtare e Sigurisë Kibernetike 2018-2022 dhe Plani i Veprimit 2018-2022, Dhjetor 2018, në dispozicion në: https://sherloc.unodc.org/cld/uploads/res//treaties/strategies/macedonia_the_former_yugoslav_republic_of/mkd0002s_html/ap_cybersec_v1.13_eng.pdf

[21] MIA, (21 janar 2025), Strategjia e sigurisë kibernetike një pikë kthese në procesin e transformimit dixhital të vendit: ministër", në dispozicion në: Raporti i ECRI-t mbi "ISH-REPUBLIKËN JUGOSLLAVE TË MAQEDONISË" (cikli i pestë i monitorimit), i miratuar më 18 mars 2016, f. 11, në dispozicion në https://rm.coe.int/fifth-report-on-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-macedonian-t/16808b590d

[22] Ibid

[23] Ministria e Transformimit Dixhital, Janar 2025, "Strategjia Kombëtare e Sigurisë Kibernetike 2025-2028"

[24] Strategjia Kombëtare për ndërtimin e qëndrueshmërisë kombëtare dhe përballimin e kërcënimeve hibride (2021), e disponueshme në: https://mod.gov.mk/storage/2021/12/Nacionalna-Strategija-za-gradene-otpornost-i-spravuvane-so-hibridni-zakani-april-2021.pdf

Korniza ligjore maqedonase për privatësinë online përbëhet nga një sërë rregulloresh që mbulojnë privatësinë online, duke përfshirë Ligjin për Mbrojtjen e të Dhënave Personale (në përputhje me GDPR-në e BE-së)25, Ligjin për Procedurën Penale,[26] dhe Ligjin për Komunikimet Elektronike.[27] Një analizë më e detajuar mbi këtë çështje është dhënë në studimin e vitit 2024 mbi "Mbrojtja e Privatësisë Dixhitale, Analiza Ligjore dhe Praktike për Maqedoninë e Veriut dhe BE-në".[28]

Një aspekt i rëndësishëm i kundërvënies ndaj ekstremizmit online nga perspektivat e qeverisjes së mirë dhe të drejtave të njeriut në Maqedoninë e Veriut është Ligji për Përgjimin e Komunikimeve,[29] i cili rregullon praktikat e mbikëqyrjes shtetërore dhe mbledhjes së inteligjencës. Ndërsa përgjimi i ligjshëm është thelbësor për monitorimin dhe parandalimin e radikalizimit online, tejkalimi, mungesa e transparencës ose keqpërdorimi i fuqive të mbikëqyrjes mund të nxisin narrativa ekstremiste që shfrytëzojnë tejkalimin e qeverisë, shtypjen e perceptuar dhe kufizimet mbi liritë civile. Grupet radikale shpesh e paraqesin mbikëqyrjen shtetërore, masat e ashpra kundër ekstremizmit dhe abuzimet politike si prova të represionit qeveritar, duke përforcuar ankesat që kontribuojnë në radikalizimin dhe rekrutimin online. Sigurimi që ligjet e përgjimit të zbatohen me mbikëqyrje të qartë, llogaridhënie gjyqësore dhe mbrojtje të të drejtave të njeriut është thelbësor për të balancuar nevojat e sigurisë me parimet demokratike, duke i parandaluar ekstremistët të përdorin veprimet qeveritare si armë për të legjitimuar narrativat e tyre.

[25] Ligji për Mbrojtjen e të Dhënave Personale ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" Nr. 42/20) dhe Ligji për Ndryshimet në Ligjin për Mbrojtjen e të Dhënave Personale ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut Nr. 294/21)

[26] Ligji për Procedurën Penale ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" Nr. 150/10, 100/12, 142/16 dhe 198/18)

[27] Ligji për Komunikimet Elektronike ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë" Nr. 39/2014), 188/2014, 44/2015, 193/2015, 11/2018 dhe 21/2018 dhe "Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" Nr. 98/2019 dhe 153/2019

[28] Më shumë për këtë çështje shih në - Ljubica Krtsevska & Metodi Hadji-Janev, (2024), "Mbrojtja e Privatësisë Dixhitale, Analiza Ligjore dhe Praktike për Maqedoninë e Veriut dhe BE-në", Shoqata Amerikane e Avokatëve, e disponueshme në: këtu

[29] Ligji për Përgjimin e Komunikimeve ("Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut" Nr. 71/18)

Përmbledhje e politikave të tjera qeveritare relevante për parandalimin dhe luftimin e radikalizimit dhe ekstremizmit online

Meqenëse grupet ekstremiste përdorin dezinformimin dhe propagandën për të radikalizuar individët në internet, Strategjia për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terrorizmit (2023-2027), i shoqëruar nga Planet e Veprimit të udhëhequra nga KNPEDhLT (2024), ndajnë përgjegjësi në institucione të tjera qeveritare.

Strategjia Kombëtare për Kundërshtimin e Ekstremizmit të Dhunshëm 2023-2027 dhe Plani i saj i Veprimit shoqërues përshkruajnë 60 nën-objektiva, me 12 të dedikuara posaçërisht për ndërhyrjet e fokusuara te të rinjtë. Këto përpjekje synojnë të rrisin ndërgjegjësimin, të forcojnë qëndrueshmërinë e komunitetit dhe të parandalojnë radikalizimin në internet duke angazhuar të rinjtë në nisma proaktive. Agjencia për Rini dhe Sport (ARS) dhe Këshilli Lokal për Parandalimin (KLP) luajnë një rol qendror në këto aktivitete, me përgjegjësi të përcaktuara në Planin e Veprimit.[30]

Mandati i tyre përfshin hartimin dhe zbatimin e fushatave mediatike dhe promovuese që nxisin kohezionin social dhe luftojnë narrativat e ekstremizmit të dhunshëm, si dhe lehtësimin e dialogëve për ndërtimin e besimit për të adresuar ankesat themelore që mund të kontribuojnë në radikalizim. Për më tepër, këto institucione kanë për detyrë të krijojnë dhe mbështesin Ekipet për Veprim Komunitar (EVK), të cilat shërbejnë si mekanizma bazë për ndërhyrje të hershme dhe angazhim të të rinjve. Ato gjithashtu organizojnë debate rinore mbi tema që lidhen me përfshirjen sociale dhe sportin, së bashku me dialogët me shoqatat sportive dhe grupet e tifozëve për të parandaluar ndikimet radikale në hapësirat e komunitetit.[31]

Përtej shtrirjes së drejtpërdrejtë të kontaktit, strategjia thekson arsimin formal dhe joformal si një mjet për ndërtimin e rezistencës ndaj narrativave ekstremiste. Ajo përfshin iniciativa për të zhvilluar platforma online të dedikuara për kundër-narrativat, duke siguruar që të rinjtë të jenë të ekspozuar ndaj perspektivave alternative që sfidojnë ideologjitë radikale. Një komponent kyç i strategjisë është krijimi i qendrave komunitare të udhëhequra nga të rinjtë, të mbështetura nga institucionet shtetërore, organizatat e shoqërisë civile dhe partnerët ndërkombëtarë, duke ofruar hapësira të sigurta për angazhimin dhe aktivizmin e të rinjve. Këto iniciativa janë elaboruar më tej në Seksionin 1.3.6 të Planit të Veprimit, duke detajuar programe dhe mekanizma specifikë për fuqizimin e qëndrueshëm të të rinjve dhe parandalimin e radikalizimit.[32]

[30] Plani i Veprimit për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Kundërshtimin e Ekstremizmit të Dhunshëm 2023-2027, i disponueshëm në: Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (2020, i ndryshuar 2022, i disponueshëm në: Ligji dhe Strategjia Kombëtare për të Rinjtë 2023 – 2027 dhe Plani i Veprimit 2023 – 2025, i disponueshëm në: Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (2020, i ndryshuar 2022, i disponueshëm në: Ligji

[31] Më shumë për këtë shih në Plejada, (2024), Hartimi i palëve të interesuara në Maqedoninë e Veriut: Adresimi i ekstremizmit të dhunshëm në nivel qendror dhe lokal, i disponueshëm në: Raporti i ECRI-t mbi "ISH-REPUBLIKËN JUGOSLLAVE TË MAQEDONISË" (cikli i pestë i monitorimit), i miratuar më 18 mars 2016, f. 11, i disponueshëm në https://rm.coe.int/fifth-report-on-the-former-yugoslav-republic-of-macedonia-macedonian-t/16808b590d

[32] Po aty

Ministria e Arsimit (MA) luan një rol të drejtpërdrejtë në procesin e parandalimit përmes sistemit arsimor. Aktivitetet e tyre janë theksuar në Planin e Veprimit 2023-2027 me detyrën e mëposhtme: Zhvillimin e një programi, trajnimin e trajnerëve dhe trajnimet për stafin mësimdhënës në arsimin parashkollor, fillor dhe të mesëm për njohjen e hershme të shenjave të radikalizimit ndaj dhunës dhe ekstremizmit të dhunshëm, Zbatimin e një programi për socializimin ligjor të të rinjve në nivel lokal dhe kombëtar, punëtori për prindërim aktiv, zbatimin e një programi për arsim (jo)formal dhe trajnim profesional të personave të dënuar (2023 – 2027).[33]

Zbatimi dhe Koordinimi Institucional: Operacionalizimi i Politikave dhe Legjislacionit Kundër Ekstremizmit dhe Radikalizimit Online në Maqedoninë e Veriut

Maqedonia e Veriut ka krijuar një kuadër të fuqishëm politikash dhe legjislativ për të adresuar radikalizimin online, por zbatimi mbetet sfida kryesore. Forcimi i kapaciteteve teknike, zbatimi ligjor, koordinimi ndëragjencor dhe bashkëpunimi ndërkombëtar do të jenë thelbësore në rritjen e rezistencës së vendit kundër ekstremizmit online. Për më tepër, nevojitet një qasje më proaktive ndaj kundër-narrativave, angazhimit të komunitetit dhe edukimit dixhital për të adresuar shkaqet rrënjësore të radikalizimit dhe për të parandaluar përhapjen e tij në hapësirën dixhitale.

Pavarësisht një strategjie gjithëpërfshirëse, ekziston një hendek i qartë midis politikës dhe zbatimit. Joefikasiteti burokratik, koordinimi i kufizuar dhe kufizimet e burimeve ngadalësojnë zbatimin, veçanërisht në organet e sektorit publik që nuk kanë ekspertizë në kërcënimet dixhitale. Reformat ligjore, duke përfshirë përditësimet e Kodit Penal dhe ligjet kundër terrorizmit, kanë përmirësuar kornizën, por mbeten probleme në përcaktimin e përmbajtjes ekstremiste pa shkelur lirinë e fjalës dhe privatësinë. Përgatitja publike është një pengesë tjetër. Programet e pamjaftueshme të trajnimit dhe përpjekjet e fragmentuara ndëragjencore dëmtojnë sistemet e paralajmërimit të hershëm dhe reagimit të shpejtë. Për më tepër, ndërsa politikat dhe legjislacioni theksojnë partneritetet publik-privat, Maqedonia e Veriut përpiqet të ndikojë në platformat dixhitale globale në moderimin e përmbajtjes së dëmshme.

Gjithashtu, mungojnë mekanizma të qartë për të përfshirë shoqërinë civile dhe komunitetet lokale - aktorë kyç në luftimin e narrativave ekstremiste. Përveç kësaj, strategjia nuk e merr plotësisht parasysh natyrën në zhvillim të shpejtë të ekstremizmit online, duke e lënë atë të prekshëm ndaj teknologjive të reja dhe kanaleve të komunikimit të koduara.

[33] Ibid

Legjislacioni maqedonas trajton vetëm në mënyrë të paqartë zbatimin dhe rregullimin e teknologjive dixhitale transformuese dhe me përdorim të dyfishtë, pavarësisht rëndësisë së tyre në rritje në radikalizimin dhe ekstremizmin online. Teknologji të tilla si inteligjenca artificiale (IA), manipulimi i thellë i rremë, blockchain dhe platformat e komunikimit të koduar mund të shfrytëzohen nga grupet ekstremiste për përhapjen e propagandës, rekrutimin dhe sigurinë operacionale. Ndërsa ligjet mbi sigurinë kibernetike, mbrojtjen e të dhënave personale dhe kundërterrorizmin ofrojnë një kornizë të përgjithshme, atyre u mungojnë dispozita specifike për rregullimin e radikalizimit të nxitur nga IA, keqpërdorimin e mjeteve dixhitale të koduara ose rreziqet e paraqitura nga teknologjitë në zhvillim në ekosistemet ekstremiste. Pa politika të qarta mbi teknologjitë dixhitale me përdorim të dyfishtë, Maqedonia e Veriut përballet me sfida në luftimin efektiv të ekstremizmit online, duke siguruar inovacion të përgjegjshëm dhe zhvillim teknologjik.

Në përmbledhje, ndërsa politikat e Maqedonisë së Veriut vendosin një bazë të rëndësishme për të luftuar radikalizimin online, tejkalimi i hendekut midis legjislacionit dhe praktikës do të kërkojë aftësi teknike të përforcuara, personel më të trajnuar, bashkëpunim të zgjeruar ndëragjencor dhe angazhim më dinamik dhe gjithëpërfshirës si me shoqërinë civile ashtu edhe me partnerët globalë të teknologjisë.

Përmbledhje e kapaciteteve institucionale maqedonase në adresimin dhe luftimin e radikalizimit dhe ekstremizmit online

Përmbledhje e përgjithshme e qasjes institucionale maqedonase për të parandaluar dhe luftuar ekstremizmin online

Duke pasur parasysh që ekstremizmi i dhunshëm nuk shoqërohet më vetëm me sulme terroriste individuale, por edhe me konflikte që kanë shkaktuar dhjetëra mijëra vdekje dhe lëndime, përfshirë ato të shkaktuara nga ekstremistët e krahut të djathtë, koncepti i KEDh nxit bashkëpunim dhe shkëmbim më të ngushtë midis shërbimeve të sigurisë dhe aktorëve në fushat e menaxhimit dhe parandalimit të konflikteve, duke u mbështetur kryesisht në mbështetjen e komuniteteve lokale dhe organizatave të shoqërisë civile. Abuzimi i internetit dhe platformave moderne të komunikimit nga aktorët keqdashës për të radikalizuar dhunshëm anëtarët e cenueshëm të shoqërisë është bërë një shqetësim serioz në përpjekjet botërore të KEDh. Fokusi fillestar në abuzimin me internetin nga aktorët jo-shtetërorë për qëllime politike ishte se si ekstremistët e dhunshëm kanë përdorur internetin dhe mediat sociale për të planifikuar dhe kryer sulmet e tyre. Megjithatë, në vitet e fundit, vëmendje gjithnjë e më e madhe i është kushtuar mënyrës se si këto hapësira dhe platforma përdoren për të frymëzuar, radikalizuar dhe lëshuar një 'thirrje për veprim' për ata që janë të cenueshëm ndaj mesazheve dhe narrativave ekstremiste.

Edhe pse shumë forume (të sponsorizuara nga OKB-ja, BE-ja, OSBE-ja, NATO-ja, ose përmes programeve dypalëshe të bashkëpunimit) të dedikuara për radikalizimin online dhe kundërvënien ndaj ekstremizmit të dhunshëm (në përgjithësi) në Maqedoninë e Veriut e njohën nevojën për një qasje gjithëpërfshirëse ndaj kundërvënies ndaj ektremizmit të dhunshëm, institucionalizimi praktik dhe operacionalizimi i këtyre njohjeve duket se po vonon. Në fakt, përpjekja e parë institucionale për kundërvënien ndaj ekstremizmit të dhunshëm koherent erdhi vetëm pasi u krijua Komiteti nacional për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terorizmit (KNPEDhLT) në vitin 2017.[34] Vendimi i Qeverisë i vitit 2017 përcakton që KNPEDhLT do të shërbejë si një organ koordinues nacional për të monitoruar dhe analizuar situatën që lidhet me kundërvënien ndaj ekstremizmit të dhunshëm dhe Kundër Terrorizmit dhe për të koordinuar aktivitetet e institucioneve përkatëse që punojnë në adresimin e fenomenit të ekstremizmit të dhunshëm dhe akteve të terrorizmit.[35]

[34] Government Decision on Establishment of NCKEDhT (Official Gazette of the Republic of North Macedonia No. 98/2017)

[35] Ibid

Institucionalizimi i vonë i konceptit të KEDh-së në përgjithësi dhe radikalizimit online, në veçanti, rrjedh nga dy arsye kryesore. Së pari, duke folur në kontekstin e përgjithshëm të KEDh-së, diskursi është rezultat i një qasjeje sporadike, të pamjaftueshme dhe të neglizhuar ndaj çështjes. Së dyti, kur bëhet fjalë për radikalizimin online, diskursi mbështetet në paragjykimin e administratës së përgjithshme, d.m.th., se interneti dhe teknologjitë përkatëse të informacionit dhe komunikimit (TIK) zakonisht atribuohen si fusha e vetme e personelit të IT-së.[36]

Megjithëse kuptimi narrativ midis elitave politike dhe autoriteteve përkatëse ka njohur prej kohësh rëndësinë e qasjes gjithëpërfshirëse (një tërësi e qeverisë dhe e gjithë shoqërisë) për një koncept efektiv të KEDh-së, në realitet nuk kishte zbatim praktik të një kuptimi të tillë. Një arsye për këtë mund të jetë se procesi i KEDh-së u drejtua kryesisht nga personeli i sektorit të sigurisë dhe inteligjencës, kapacitetet e të cilëve në trajtimin e KEDh-së u trashëguan nga qasjet e vjetra të LT-së. Këto qasje bazoheshin kryesisht në mekanizmat e ndëshkimit dhe jo në parandalim. Një vështrim më i thellë në aftësitë dhe njohuritë e personelit do të konfirmojë se shumica e personelit i zhvilloi njohuritë dhe aftësitë e tyre rreth luftës kundër terroristëve në sistemin e mëparshëm, i cili u krijua mbi rolin e një qeverie tjetër në shoqëri.[37]

Nga ana tjetër, mekanizmat e qeverisë së centralizuar për të kontrolluar dhe udhëhequr shoqërinë (nën të cilën ky personel u trajnua) nga një nivel lokal në një nivel federal, të organizuar mbi parimet nga lart poshtë, u zhdukën gjatë tranzicionit të keqmenaxhuar. Në të njëjtën kohë, udhëheqja e re e zgjedhur në mënyrë demokratike u rrit përmes sektorit të OJQ-ve, pasi e vetmja forcë udhëheqëse në ndërtimin e kapaciteteve të demokracisë nuk kishte ndërgjegjësim të mjaftueshëm për sigurinë (përfshirë edhe gjeopolitikën më të gjerë). Si rezultat, e vetmja pjesë funksionale që mund të përshtatej dhe të merrte drejtimin ndaj luftës kundër ekstremizmit të dhunshëm ishte personeli nga shërbimet e sigurisë dhe inteligjencës.

Koncepti i ri i prezantuar me themelimin e KNPEDhLT duket se po përpiqet ta ndryshojë këtë. Prandaj, KNPEDhLT përbëhet nga Ministria e brendshme; Ministria e mbrojtjes; Ministria e drejtësisë; Drejtoria për ekzekutimin e sanksioneve; Ministria e punëve të jashtme; Ministria e vetëqeverisjes lokale; Ministria e punës dhe politikës sociale; Ministria e arsimit dhe shkencës; Ministria e shëndetësisë; Ministria e transformimit dixhital; Ministria e transportit dhe lidhjes; Drejtoria për inteligjencë financiare; Drejtoria për polici financiare; administrata doganore, Agjencia e inteligjencës; Zyra e Prokurorit Publik Themelor për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit; Qendra për menaxhimin e krizave; Drejtoria për mbrojtje dhe shpëtim; Agjencia për Komunikime Elektronike; Agjencia për Rini dhe Sport dhe Komisioni për marrëdhënie me bashkësitë fetare dhe grupet religjioze.

[36] Për shembull, me krijimin e sektorit për krimin kompjuterik dhe elektronik në Ministrinë e Brendshme, forenzika dixhitale u nda nga njësia e përgjithshme e zhvilluar dhe e çertifikuar forenzike, gjë që pasqyron tezën se komuniteti i IT-së shihet si një "paketë e ndryshme". Për më tepër, përfundime shumë të ngjashme u bënë nga ekipi i Qendrës Globale të Kapaciteteve të Sigurisë Kibernetike, i udhëhequr nga profesori Michael Goldsmith, në Rishikimin e Kapaciteteve të Sigurisë Kibernetike IRJ e Maqedonisë 2018, i sponsorizuar nga Banka Botërore. Shih: Qendra Globale e Kapaciteteve të Sigurisë Kibernetike, (2018), "Rishikimi i Kapaciteteve të Sigurisë Kibernetike IRJ e Maqedonisë 2018", Banka Botërore, në dispozicion në: https://mioa.gov.mk/sites/default/files/pbl_files/documents/reports/cmm_fyrom_report_final_13_august2018_2.pdf

[37] Për shembull, ish-koordinatori nacional për LT Toni Jakimovski ishte një oficer i zbatimit të ligjit me përvojë të gjatë që vinte nga sektori i inteligjencës (i cili në fakt punonte në UBK - Drejtoria për Siguri dhe Kundërzbulim). Dy koordinatorët e mëparshëm të NCKEDhLT ishin gjithashtu me sfond të inteligjencës së zbatimit të ligjit që vinin nga i njëjti sektor.

Edhe pse teorikisht i hartuar mirë, në praktikë gjërat duket se janë ndryshe. Për shembull, në planin e fundit zyrtar për të zbatuar "Programin për sigurinë kombëtare kundër terrorizmit", një nga kriteret e suksesit për programin tregon "Rritjen e ndërgjegjësimit të qytetarëve në lidhje me KEDh-në". Duke qenë se kjo është një masë e rrallë rregullatore institucionale që trajton këtë rrugë të rëndësishme në KEDh, ku në vend që të rrisë kapacitetet e OSHC-ve për të marrë drejtimin, masa na kujton të besojmë se kjo është trashëguar nga qasja e vjetër nga lart-poshtë ndaj çështjes.[38] Prandaj, analiza e kapaciteteve institucionale për KEDh do të ndjekë qasjen nga lart-poshtë.

Sfida e kapaciteteve të pamjaftueshme për të adresuar radikalizimin online pasqyron sfidat e përgjithshme që lidhen me kapacitetet institucionale për qeverisjen elektronike. Për shembull, një vlerësim i pavarur i kapaciteteve të sigurisë kibernetike të vendit, i drejtuar nga Banka Botërore dhe Qendra Globale e Kapaciteteve për Sigurinë Kibernetike në vitin 2018, pohoi se "Nuk ishte e mundur të krijohej një pamje e qartë në lidhje me menaxhimin e krizave..." gjatë kërcënimeve kibernetike.[39] Qendra e Menaxhimit të Krizave (QMK) sipas Ligjit për Menaxhimin e Krizave është përgjegjëse për parandalimin e rreziqeve dhe kërcënimeve (ku radikalizimi, ekstremizmi dhe terrorizmi nënvizohen si të tilla) dhe menaxhimin e krizës nga kërcënime të tilla.[40] Për më tepër, vlerësimi zbuloi se *"Shkalla në të cilën organizatat i konsiderojnë kërcënimet kibernetike si pjesë të situatave të krizës është e pasigurt. Kuptohet që menaxhimi i përgjithshëm i krizave është i nevojshëm për sigurinë kombëtare, megjithatë, siguria kibernetike nuk konsiderohet ende si një komponent"*...; "Kultura e sigurisë kibernetike në përgjithësi nuk është shumë e përparuar dhe shpesh përdoruesit nuk janë të vetëdijshëm për rreziqet që lidhen me përdorimin e internetit, strategjinë e sigurisë kibernetike, ndërgjegjësimin dhe gatishmërinë e përgjithshme.[41]

Kapacitetet e KNPEDhLT

Sipas vendimit të lartpërmendur të Qeverisë, KNPEDhLT menaxhohet dhe përfaqësohet nga Koordinatori nacional për PEDh dhe LT dhe dy zëvendësit e tij. Vizioni me themelimin e KNPEDhLT ishte të përmirësohej e gjithë qasja qeveritare dhe e gjithë qasja shoqërore (përmes koordinimit të përpjekjeve të qeverisjes vendore, si dhe rolit të shoqërisë civile). Prandaj, roli i KNPEDhLT ishte të niste koordinimin strategjik të bashkëpunimit ndërsektorial, duke përfshirë planifikimin bashkëpunues dhe aktivitetet e nevojshme për të parandaluar, ndjekur penalisht dhe për t'iu përgjigjur kërcënimeve të radikalizimit që mund të çojnë në ekstremizëm të dhunshëm dhe terrorizëm me palët e interesuara përkatëse të shoqërisë.

[38] Komiteti nacional për Parandalimin e Ekstremizmit të Dhunshëm dhe Kundër Terrorizmit (Shkurt 2018), "Strategjia Kombëtare Kundër Terrorizmit e Republikës së Maqedonisë (2018-2022)", Qeveria e Republikës së Maqedonisë, Shkup, f. 30 dhe f. 33, të disponueshme në: https://wb-iisg.com/wp-content/uploads/bp-attachments/6135/LT_national_strategy_eng_translation_sbu.pdf

[39] Qendra Globale e Kapaciteteve të Sigurisë Kibernetike, (2018), "Rishikimi i Kapaciteteve të Sigurisë Kibernetike, Ish-Republika Jugosllave e Maqedonisë (IRJ e Maqedonisë)", Banka Botërore, f. 9 e disponueshme në: https://mioa.gov.mk/sites/default/files/pbl_files/documents/reports/cmm_fyrom_report_final_13_august2018_2.pdf

[40] Neni 3, f. 2 dhe 5. Nga Ligji për Menaxhimin e Krizave, Gazeta Zyrtare Nr. 25, nga 4 maji 2005.

[41] Banka Botërore dhe Qendra Globale e Kapaciteteve të Sigurisë Kibernetike, (2018)

[42] Komiteti nacional për Parandalimin e Ekstremizmit të Dhunshëm dhe Luftë kundër Terrorizmit, 2018, "Strategjia Kombëtare e Republikës së Maqedonisë për Kundërshtimin e Ekstremizmit të Dhunshëm (2018-2022)", Shkup, në dispozicion në: Qeveria e Republikës së Maqedonisë

Ndër të tjera, Komiteti harton strategji kombëtare për kundërvënie ndaj ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terorizmit, me plane veprimi të përshtatshme; koordinon dhe drejton aktivitetet e të gjitha subjekteve të përfshira në zbatimin e planeve që rrjedhin nga strategjitë kombëtare në këtë fushë; ndërton marrëdhënie me përfaqësues të shoqërisë civile, vetëqeverisjes lokale, komuniteteve fetare, ekspertëve dhe komunitetit akademik me qëllim përcaktimin dhe zbatimin e masave të përshtatshme PEDh dhe LT; monitoron trendet rajonale dhe globale dhe komunikon me institucionet dhe partnerët përkatës në nivel rajonal dhe ndërkombëtar; koordinon procesin e kryerjes së vlerësimeve, analizave dhe hulumtimeve mbi shkaqet dhe format në zhvillim, por edhe trendet e reja në rekrutimin e terroristëve; dhe koordinon aktivitetet që lidhen me zbatimin e fushatave kombëtare për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe radikalizimit që mund të çojë në terrorizëm, dhe supozohet të marrë pjesë në organizimin e debateve publike gjithëpërfshirëse, forumeve dhe seminareve.

Koordinatori nacional dhe Zëvendës Koordinatorët e KNPEDhLT nuk kanë pushtet ekzekutiv dhe veprojnë me buxhete dhe burime të kufizuara. Ndërsa marrëveshje të tilla mund të jenë standarde në demokracitë më të pjekura, në kontekstin e Maqedonisë së Veriut, kjo shpesh rezulton në efektivitetin e KNPEDhLT që varet nga marrëdhënia personale midis Koordinatorit dhe Kryeministrit. Si pasojë, zbatimi i vendimeve mund të varet më shumë nga dinamikat politike sesa nga mandatet institucionale. Që nga themelimi i saj në vitin 2017, shumë anëtarë të KNPEDhLT kanë mbetur pa burime të mjaftueshme - si në aspektin e kapaciteteve njerëzore ashtu edhe të mjeteve operative - duke penguar aftësinë e tyre për të monitoruar, analizuar dhe koordinuar në mënyrë efektive përpjekjet e qëndrueshme për të parandaluar ekstremizmin e dhunshëm.

Një sfidë tjetër strukturore qëndron brenda sistemit të drejtësisë. Gjyqësori dhe prokuroria publike, të cilat përfaqësojnë komponentë kritikë në adresimin e dobësive që mund të çojnë në frustrim dhe radikalizim, mbeten kryesisht të shkëputura nga kuadri i përgjithshëm i kundërvënies ndaj ekstremizmit të dhunshëm (KEDh), dhe akoma më shumë nga nuancat e radikalizimit dhe ekstremizmit online. Ekspozimi dhe përvoja e tyre e kufizuar në këto fusha rrisin gjasat e gabimeve procedurale dhe mundësive të humbura për ndërhyrje të hershme.[43] Për më tepër, deri më sot, nuk ka një bazë të dhënash ose sistem të centralizuar për hartëzimin gjeografik ose tipologjik të ekstremistëve të identifikuar ose pikave të nxehta të mundshme të radikalizimit - e lëre më ndonjë mekanizëm për ndjekjen e aktiviteteve të lidhura online. Po kështu, nuk ka prova të disponueshme publikisht për iniciativa të strukturuara për ndërtimin e kapaciteteve që synojnë adresimin e këtij boshllëku kritik ose mbështetjen e zhvillimit të sistemeve të paralajmërimit të hershëm në nivel kombëtar. Një sfidë shtesë është se nuk ka një mekanizëm përkatës vlerësimi, duke përfshirë studime të pavarura që do të analizojnë konceptin e përgjithshëm të KEDh-së, do të matin efektivitetin e KNPEDhLT dhe performancën e palëve të interesuara përkatëse në konceptin strategjik të KEDh-së në Maqedoninë e Veriut, duke përfshirë radikalizimin online.

[43] See for example an observation of the US State Department on the issue: Academic (July 20, 2017), "Стејт департмент: Во Македонија не постои посебна национална стратегија за спречување на насилниот екстремизам", available at: https://akademik.mk/stejt-department-vo-makedonija-ne-postoi-posebna-natsionalna-strategija-za-sprechuvane-na-nasilniot-ekstremizam/

Ministria për punë të brendshme

Ministria për punë të brendshme është përgjegjëse për sigurinë publike dhe sigurinë shtetërore si pjesë e sigurisë kombëtare.[44] Adresimi i kërcënimeve moderne të sigurisë, duke përfshirë terrorizmin dhe ekstremizmin e dhunshëm, si detyra të nënkuptuara nga përgjegjësitë e publikut dhe sigurisë shtetërore, u përcaktua për herë të parë me Planin Strategjik të Ministrisë së Brendshme 2018-2020.[45] Megjithatë, Sektori për Luftën Kundër Terrorizmit, Ekstremizmit të Dhunshëm dhe Radikalizmit (S-LTEDhR) brenda Departamentit për zhdukjen e krimit të organizuar dhe të krimit të rëndë specializohet në KEDh. Sot, MPB është përgjegjëse për monitorimin e aktiviteteve ekstremiste, hetimet online dhe ndërhyrjet e zbatimit të ligjit. Ndërsa qasja e përgjithshme ndaj kundërvënies ndaj ekstremizmit të dhunshëm (KEDh) në vitet e fundit ka shënuar njëfarë progresi, nuk ka protokolle të disponueshme publikisht për një qasje sistematike ndaj radikalizimit dhe ekstremizmit online.[46] Për shembull, sipas planit zyrtar strategjik të MPB-së (2019-2021), 3000 oficerë të zbatimit të ligjit kanë kryer trajnime mbi radikalizimin (pa përmendur konkretisht radikalizimin online) si një segment i rëndësishëm në kundërvënien ndaj ekstremizmit të dhunshëm.[47] I njëjti dokument ofron gjithashtu prova të përgjithshme rreth masave të ndërtimit të kapaciteteve midis oficerëve të zbatimit të ligjit përmes formave të ndryshme të bashkëpunimit të dedikuara për forcimin e KEDh-së, pa përmendur konkretisht radikalizimin dhe ekstremizmin online.[48] I njëjti dokument tregon se një nga prioritetet strategjike në kundërvënie ndaj ekstremizmit të dhunshëm (pa specifikuar radikalizimin online) do të ishte "Parandalimi, profilizimi, përpunimi, mbrojtja dhe shtypja e terrorizmit, zbulimi i ekstremizmit i të gjitha aktiviteteve jokushtetuese që lidhen me terrorizmin dhe ekstremizmin, si dhe forcimi i masave kundër financimit që lidhen me këto trende negative".[49] Në këtë linjë, Ministria gjithashtu punon për krijimin e këshillave lokale të parandalimit, njësive për bashkëpunim ndërkombëtar dhe monitorimit online për të luftuar radikalizimin, duke rritur njëkohësisht bashkëpunimin ndëragjencial për të parandaluar radikalizimin në institucionet publike dhe korrektuese.

Nga provat e disponueshme publikisht, Duket se rritja e kapaciteteve për parandalimin/luftimin e radikalizimit dhe ekstremizmit online nuk ka marrë vëmendjen paralele të nevojshme si në masat e përgjithshme fizike kundër ekstremizmit të dhunshëm.[50]

[44] Ligji për punët e brendshme (Gazeta Zyrtare Nr. 42/2014, 116/2014, 33/2015), i disponueshëm në: http://www.mvr.gov.mk/Upload/Documents/ZVR%20nov%20precisten%20 05.03.15.pdf

[45] Plani strategjik i Ministrisë së Brendshme 2018-2020, i disponueshëm në internet: https://mvr.gov.mk/Upload/Editor_Upload/%D0%A1%D0%9F-2018-2020-%D0%B7%D0%B0%D1%81%D0%B0%D1%98%D1%82(1).pdf

[46] Sipas përshkrimit të brendshëm administrativ strukturor të vendeve të punës (sistematizimi i pozicioneve të punës) në sektorin për punët e brendshme, si dhe në stacionet dhe njësitë policore, siguron bazën për kryerjen e aktiviteteve parandaluese që lidhen me ekstremizmin e dhunshëm nga policia. oficerë në nivel lokal. Çdo stacion policor në nivel sektori ka tre inspektorë për parandalim: për rendin dhe qetësinë publike, për trafikun dhe për çështjet penale. Për më tepër, projekti "Policimi në Komunitet në Funksion të Parandalimit të Radikalizimit dhe Ekstremizmit të Dhunshëm" me mbështetjen e Misionit të OSBE-së në Shkup. Shih në: Bornarova Suzana dhe Bogoevska Natasha (2018), Raport mbi hartëzimin e kapaciteteve institucionale për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm, IOM

[47] Ministria e Punëve të Brendshme, (Shkurt 2019), "Plani Strategjik" (Origjinali: Стратешки план), f. 20, i disponueshëm në: https://mvr.gov.mk/Upload/Editor_Upload/STRATESKI%20PLAN%202020-2022(1).pdf

[48] Po aty, shih në f. 41 për shembull

[49] Po aty, Prioritetet strategjike nën 3 në f. 41

[50] Gjatë vitit 2018, Ministria e Brendshme filloi zbatimin e projektit për futjen e policëve të lagjes ose oficerëve të policisë në Kumanovë, si pjesë e policimit në komunitet. Shih më shumë në: Bornarova Suzana dhe Bogoevska Natasha (2018), Raport mbi hartëzimin e kapaciteteve institucionale për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm, IOM

Informacioni i vetëm në lidhje me ndërtimin e kapaciteteve për ekstremizmin online është se Sipas Planit të Veprimit, Ministria e Brendshme përqendrohet në trajnimin e oficerëve të policisë dhe kadetëve, forcimin e agjencive private të sigurisë dhe promovimin e iniciativave si "Butoni i Kuq".[51] Në vend të adresimit të radikalizimit dhe ekstremizmit online, puna është e ndarë midis SLTPEDhR brenda Departamentit për Shtypjen e Krimit të Organizuar dhe të Rëndë dhe Sektorit për Krimin Kompjuterik.

Agjencia e Inteligjencës dhe Agjencia e Sigurisë Kombëtare

Sipas ligjit të agjencisë së inteligjencës, AI është përgjegjëse për mbledhjen, përpunimin, analizimin dhe ruajtjen e të dhënave që lidhen me sigurinë, mbrojtjen, politikën e jashtme dhe interesat ekonomike të Maqedonisë së Veriut, duke përfshirë çështjet që lidhen me terrorizmin dhe ekstremizmin e dhunshëm nga perspektiva politike, etnike dhe fetare.[52] Nga aktivitetet e saj të disponueshme publikisht, duket se AI nuk specializohet në ekstremizmin dhe radikalizimin online. Në vend të kësaj, Agjencia po përqendrohet në "terrorizmin dhe ekstremizmin e dhunshëm nga një aspekt politik, etnik dhe fetar" dhe "kërcënimet kibernetike".[53]

Sipas Ligjit për Agjencinë e Sigurisë Kombëtare - ASK është përgjegjëse për mbledhjen, përpunimin, analizimin, vlerësimin, shkëmbimin, ruajtjen dhe mbrojtjen e të dhënave dhe informacionit me qëllim zbulimin dhe parandalimin e aktiviteteve që lidhen me kërcënimet e sigurisë dhe rreziqet për sigurinë kombëtare të shtetit, ndër të tjera nga terrorizmi dhe financimi i terrorizmit, ekstremizmi i dhunshëm.[54] Nuk ka asnjë dispozitë specifike që ndan përgjegjësitë për ekstremizmin dhe radikalizimin online.

Sipas Planit të Veprimit të AI-së për vitin 2024, AI dhe ASK janë të angazhuara vetëm në një detyrë, trajnim të vazhdueshëm të specializuar për personelin e saj për të forcuar kapacitetin e tyre për t'iu përgjigjur ekstremizmit të dhunshëm dhe radikalizimit që çon në terrorizëm.[55]

[51] "Butoni i Kuq" është një aplikacion i cili është menduar për raportimin e çdo njohurie ose informacioni në fushën e abuzimit me fëmijët https://www.mvr.gov.mk/Upload/Editor_Upload/Godisen%20MVR%20javna%20verzija1.pdf

[52] Ligji për Agjencinë e Inteligjencës, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë, Nr. 21, datë 27.1.2021

[53] Ligji për Agjencinë e Inteligjencës, Agjencia kryen aktivitete inteligjence me qëllim identifikimin e kërcënimeve të jashtme, i disponueshëm në: https://ia.gov.mk/index_en.html

[54] Ligji për Agjencinë e Sigurisë Kombëtare, Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 2019, neni 4

[55] Ligji për Inteligjencën. (2024). Aktivitete. Marrë nga Agjencia e Inteligjencës: https://ia.gov.mk/index_en.html

Ministria e Drejtësisë

Ministria e Drejtësisë luan një rol të rëndësishëm në luftën kundër ekstremizmit të dhunshëm dhe radikalizimin online. Gjykatat Penale Kombëtare dhe Zyra e Prokurorit Publik Themelor për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit janë dy institucione thelbësore të përfshira drejtpërdrejt për suksesin e përgjithshëm të luftës kundër ekstremizmit të dhunshëm dhe radikalizimit online. Nuk ka asnjë seksion ose sektor brenda sistemit nacional të drejtësisë të caktuar për të adresuar ekstremizmin, terrorizmin ose çështjet-rastet që lidhen me radikalizimin online dhe ekstremizmin.[56] Brenda sistemit të gjykatës penale kombëtare, nuk ka seksione të caktuara posaçërisht për të vendosur për çështjet ligjore që lidhen me ekstremizmin e dhunshëm, terrorizmin dhe radikalizimin dhe ekstremizmin online.[57] Megjithatë, Zyra e Prokurorisë Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit (PThP NKOK), nga një departament për ndjekjen penale të krimit të organizuar dhe korrupsionit, është përgjegjëse për ngritjen e çështjeve sa herë që ka dyshime të arsyeshme për: Terroristët që rrezikojnë kushtetutën dhe sigurinë (Neni 313); Pjesëmarrjen në policinë ushtarake të huaj, formacionin paraushtarak dhe para-policor (Neni 322-a); Grumbullimin për qëllime armike kundër shtetit (Neni 324); Organizatën terroriste (Neni 394-a); Terrorizëm (Neni 394 – b); dhe Financim i terrorizmit (Neni 394-c).[58]

MD ka trajtuar disa raste të profilit të lartë që lidhen me KEDh (jo me radikalizimin online). Rasti më i spikatur, në të cilin 11 persona u dërguan në burg në vitin 2016, i koduar "Celula", kishte të bënte me një grup të shpallur fajtor për rekrutimin e njerëzve për të luftuar në Irak dhe Siri dhe për pjesëmarrje në forcat e huaja paraushtarake. PThP NKOK ka ngritur gjithashtu akuza kundër tetë personave të tjerë "për pjesëmarrje në strukturat e huaja paraushtarake". Ky ishte rasti i parë i tillë pas përditësimeve të kodit penal në vitin 2014 (për të përfshirë dënimet me burg për pjesëmarrje në konflikte ushtarake të huaja). Përveç trajtimit të të kthyerve nga konfliktet e armatosura, disa raste të brendshme të profilit të lartë kanë tërhequr gjithashtu vëmendjen.

Një nga këto raste është shkëmbimi i zjarrit në Kumanovë - i njohur si "rasti i Kumanovës". PThP NKOK ngriti akuza për terrorizëm kundër 37 të dyshuarve të përfshirë në të shtënat kundër policisë. Gjykata i shpalli 33 nga 37 të pandehurit fajtorë për terrorizëm dhe i dënoi ata me një total prej 736 vitesh burg. Katër të dyshuar u liruan nga akuzat. Shtatë nga të pandehurit morën dënime me burgim të përjetshëm.

[56] Shih Ministrinë e Drejtësisë së R. të Maqedonisë Veriore, në dispozicion në: https://www.pravda.gov.mk/sudovi

[57] Po aty

[58] Të gjithë nenet janë nga Ligji Penal nacional (Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 42, nga 16.2.2020 (fillimisht: "Службен весник на РСМ, бр. 42 nga 16.2.2020 година")

Një tjetër rast i profilit të lartë për vrasjen masive pranë Liqenit të Smilkovës në vitin 2012 është politizuar shumë[59] dhe ka shkaktuar disa ankesa dhe tensione etnike dhe sipas disave ka provokuar rritjen e ekstremizmit të krahut të djathtë.[60] Në mënyrë të ngjashme, rasti i sulmit famëkeq të turmës në parlament në vitin 2017, rezultoi në akuza terroriste dhe është politizuar gjithashtu shumë [61], gjë që ngre pa mëdyshje shqetësime serioze në lidhje me paanshmërinë e Ministrisë së Drejtësisë.[62]

Deri më sot, nuk ka dokumente të disponueshme publikisht nga gjykatat penale, PThP NKOK ose Ministria e Drejtësisë për të adresuar posaçërisht kundër ekstremizmit të dhunshëm në internet dhe radikalizimin. Megjithëse ka dokumente strategjike të zhvilluara mirë që adresojnë sektorët përkatës që kanë nevojë për përmirësim në përputhje me programet e duhura, nuk ka asgjë që përmend radikalizimin, ekstremizmin ose terrorizmin.[63] Për më tepër, Ministria e Drejtësisë me të drejtë e njohu domosdoshmërinë për të futur TIK në sistemin gjyqësor dhe në zyrat e prokurorisë publike. Megjithatë, nuk ka asgjë që adreson ekstremizmin dhe radikalizimin në internet.[64]

Akademia për Prokurorë dhe Juristë vepron nën Ministrinë e Drejtësisë. Edhe pse sipas faqes së internetit të Akademisë, duket sikur ekziston një program i zhvilluar i përshtatur për të ndërtuar kapacitete të duhura njerëzore për sistemin gjyqësor, nuk ka dokumente specifike të dedikuara për Kundërvënien e Ekstremizmit të Dhunshëm dhe radikalizimin online.[65] Prandaj, përveç aktiviteteve sporadike të sponsorizuara nga jashtë (forume, punëtori, konferenca, trajnime etj.), duket se nuk ka programe të përshtatura posaçërisht për ndërtimin e kapaciteteve në lidhje me Kundërvënien e Ekstremizmit të Dhunshëm dhe radikalizimin online. Prandaj, teza se Ministria e Drejtësisë është e shkëputur nga koncepti i përgjithshëm i Kundërvënies së Ekstremizmit të Dhunshëm duket të jetë e saktë.

[56] Shih Ministrinë e Drejtësisë së R. të Maqedonisë Veriore, në dispozicion në: https://www.pravda.gov.mk/sudovi

[57] Po aty

[58] Të gjithë nenet janë nga Ligji Penal nacional (Gazeta Zyrtare e Republikës së Maqedonisë së Veriut, nr. 42, nga 16.2.2020 (fillimisht: "Службен весник на РСМ, бр. 42 nga 16.2.2020 година")

[59] Makfaks, (19 prill 2018), "Nacev: Rasti "Monstrum" është shembull i gjallë i fushatës morbide të Zaev., fillimisht: "Нацев: Случајот „Монструм" е жив пример за морбидната кампања на Заев", në dispozicion në: https://shorturl.at/hHv

[60] MMS, (shkurt 21, 2020), "Ahmeti për rastin "Monstrum": Kishim frikë se mund të çonte në përleshje dhe përshkallëzim të situatës", Origjinali: Ахмети за „Монструм": Стравувавме да не дојде до судири и shkalla e gjendjes", në dispozicion në: https://shorturl.at/A0d3L

[61] Alsat, (23 Mars 2018), "„27 Prill": Akuza për terrorizëm ndaj 30 personave. Fillimisht: "27 Prill", обвинениja против 30 лица за тероризам", në dispozicion në: https://shorturl.at/MC5e6

[62] Shih kritikët e armiqve Republika, (12 gusht 2019), "Gjykata suedeze refuzon të ekstradojë Dejan Davidovskin sepse konsideron se është një persekutim politik", në dispozicion në: gjë që ngre pa mëdyshje shqetësime serioze për paanshmërinë e MD-së.

[63] Ju lutemi shikoni Ministrinë e Drejtësisë së R. të Maqedonisë Veriore, Strategjik Plan i Ministrisë së Drejtësisë" "Original: Република Северна Македонија, (Јули, 2019), „Стратешки план на Министерството за Правда, në dispozicion në https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/STRATESKI%20PLAN%20%20

[64] Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut Ministria e Drejtësisë, (2019), "Strategjia për Teknologjinë e Komunikimit Informativ të Sektorit të Drejtësisë", në dispozicion në: https://www.pravda.gov.mk/Upload/Documents/Strategy-ILT-2019-2024%20.pdf

[65] Ju lutemi shikoni: https://jpacademy.gov.mk/sq/publications/

Ministria e Arsimit dhe Shkencës - Shkollat

Ministria e Arsimit dhe me këtë sistemi shkollor luan një rol të rëndësishëm në luftën kundër ekstremizmit të dhunshëm (KEDh) dhe ekstremizmin dhe radikalizimin online. Megjithatë, ka mungesë ndërgjegjësimi, për të mos folur për kapacitetet midis punonjësve të shkollave në lidhje me rolin e tyre në KEDh dhe radikalizimin online. Megjithëse KNPEDhLT njeh rëndësinë e shkollave në KEDh të përgjithshme, deri në vitin 2024 nuk kishte programe koherente që do të rrisnin përpjekjet për rritjen e ndërgjegjësimit dhe ndërtimin e kapaciteteve midis punonjësve të shkollave si anëtarë të qëndrueshëm të konceptit të KEDh në vend. Ndërsa Plani i Veprimit i lartpërmendur i viteve 2023-2027 mbetet një përparim i vlefshëm, nuk është e qartë nëse dhe sa efektiv do të ishte zbatimi. Një përfundim i përgjithshëm është se sistemi shkollor nuk është i përgatitur për parandalimin dhe luftimin e ekstremizmit online. Protokollet ekzistuese janë në formë pro, nuk ka një qasje sistematike për trajnimin e punonjësve të shkollave dhe nuk ka vlerësime të pavarura (përveç disa rasteve sporadike të vetëvlerësimit).[66]

Një vështrim më i afërt në sistemet shkollore të këshillimit të bën të besosh se ekziston një sistem kornizë këshillimi që mund të përmirësohet dhe përmirësohet për KEDh dhe radikalizimin online. Përveç ndërhyrjeve metodologjike (për të zbutur formalitetin ekzistues), ekziston një nevojë urgjente për ndërhyrje të konsiderueshme të bazuara në kontekst në sistemin e këshillimit, duke përfshirë procedurat e prekshme të monitorimit (me tregues të paralajmërimit të hershëm të zhvilluar) dhe kurrikulat ekzistuese që do t'i përmirësojnë këto procedura dhe ndërgjegjësimin e përgjithshëm për të qenë të përshtatshme për KEDh dhe radikalizimin online. Për më tepër, shërbimet aktuale të këshillimit janë shumë të formalizuara, jo fleksibile dhe jo të përshtatura sipas nevojave dhe specifikave të situatës së jetesës së secilit student dhe familjes së tij/saj.[67]

Qeverisja lokale - Komunat

Strategjia Kombëtare për Kundërvënien e Ekstremizmit të Dhunshëm (KEDh) i mandaton bashkitë të jenë një palë e rëndësishme e interesuar në përgjigjen e përgjithshme institucionale ndaj KEDh-së dhe radikalizimit online. Autoritetet bashkiake duhet të përgatisin plane veprimi lokale dhe, së bashku me ekipet lokale të veprimit, të kontribuojnë në zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Kundërvënien e Ekstremizmit të Dhunshëm dhe radikalizimin online. Në çdo qasje të bazuar në komunitet për parandalimin e radikalizimit që mund të çojë në ekstremizëm të dhunshëm, bashkia është një institucion qendror ku supozohet të ankorohet modeli i parandalimit.

[66] Metodi Hadji-Janev, (2024), Hulumtim mbi Shkaqet dhe Faktorët që Ndikojnë në Radikalizimin Online të të Rinjve Maqedonas në Nivel Lokal, Double Hope-Shtip, Hulumtimi u krye në kuadër të projektit Click Smart – Thuaj Jo Ekstremizmit, nga organizatat Double Hope-Shtip dhe Instituti për Bashkëpunim dhe Zhvillim Demokratik nga Shkupi, me mbështetje financiare nga Bashkimi Evropian dhe zbatuar nga Open Gate La Strada.

[67] Po aty

Megjithatë, një vështrim më i afërt i kapaciteteve të bashkive për të luftuar në mënyrë efektive ekstremizmin e dhunshëm (KEDh) dhe për të parandaluar radikalizimin online pasqyron sfidat me të cilat përballet qeveria qendrore. Ky perceptim mbështetet gjithashtu nga disa studime që trajtojnë kapacitetet e bashkive për të kundërvyer ekstremizmin e dhunshëm (KEDh) dhe parandalimin e radikalizimit online.[68] Pikërisht, nivelet jashtëzakonisht të ulëta të ndërgjegjësimit dhe pothuajse asnjë kapacitet (institucional, njerëzor dhe i burimeve) për të luftuar ekstremizmin e dhunshëm (KEDh) dhe për të parandaluar radikalizimin online paraqesin një përmbledhje të shkurtër të vlerësimit të kapaciteteve të bashkive për të luftuar ekstremizmin e dhunshëm (KEDh) dhe për të parandaluar radikalizimin online. Në mënyrë të ngjashme, çdo masë parandaluese (mekanizma paralajmërimi të hershëm, ose hartëzimi i pikave të nxehta për radikalizimin online, etj.) mund të diskutohet vetëm në forume sporadike në të cilat disa anëtarë (pa vazhdimësi) kanë marrë pjesë, në bazë të "vetëm sepse u është thënë kështu". Nuk ka asnjë qasje sistematike ose ndonjë mekanizëm hartëzimi të udhëhequr nga administrativisht të treguesve që do t'i ndihmojë bashkitë dhe, nëse është e nevojshme, të kërkojnë mbështetjen e autoriteteve qendrore, për të përgatitur dhe zhvilluar më mirë mekanizma të prekshëm në luftën kundër ekstremizmit të dhunshëm (KEDh) dhe parandalimin e radikalizimit online.

[68] Shih për shembull, Filip Stojkovski & Natasia Kalajdziovski (2018), Perspektivat e Komunitetit mbi Parandalimin e Ekstremizmit nacionalist në Maqedoni, Democracy Lab dhe Fondacioni Bergof; Shih gjithashtu: Filip Stojkovski, Ivan Stefanoski, Kristijan Aleksovski (2019), Studimi bazë: Perceptimet e punonjësve të shkollave në vijën e parë dhe zyrtarëve të komunitetit nga Shkupi, Kumanova, Tetova dhe Gostivari mbi radikalizimin që çon në ekstremizëm të dhunshëm, CRPM

Analizë përmbledhëse e kapaciteteve institucionale maqedonase për të parandaluar/luftuar ekstremizmin dhe radikalizimin online

Ndërsa institucionet maqedonase parashikuan dhe u përfshinë në politikën dhe legjislacionin kombëtar, janë të vendosura të ofrojnë një përgjigje të strukturuar ndaj radikalizimit dhe ekstremizmit online, sfidat mbeten në kapacitetet institucionale (në burimet njerëzore dhe teknologjitë), ndarjen e të dhënave, koordinimin ndër-agjenci dhe integrimin e ekspertizës kibernetike në zbatimin e ligjit, sektorin e inteligjencës dhe sigurisë, gjyqësorin dhe përpjekjet arsimore.

Në veçanti, ekzistojnë sfidat e mëposhtme institucionale:

1. Aftësi të Kufizuara të Forenzikës Dixhitale

- Agjencitë e zbatimit të ligjit, të inteligjencës dhe të sigurisë, përfshirë institucionet gjyqësore, nuk kanë mjete të përparuara të forenzikës dixhitale për të ndjekur proceset e radikalizimit online, për të analizuar rrjetet ekstremiste dhe për të monitoruar komunikimin e koduar.
- Ekziston nevoja për bashkëpunim të zgjeruar me kompanitë e teknologjisë dhe njësitë ndërkombëtare të krimit kibernetik për të adresuar aktivitetet ekstremiste ndërkufitare.

2. Moderim i dobët i përmbajtjes dhe rregullim online

- Maqedonia e Veriut mbështetet në platformat e mediave sociale për të hequr përmbajtjen ekstremiste, por këto platforma shpesh veprojnë nën juridiksion të huaj me nivele të ndryshme bashkëpunimi.
- Vendit i mungon një kornizë ligjore dhe një qasje strategjike për të detyruar kompanitë e teknologjisë të veprojnë shpejt kundër përmbajtjes ekstremiste online.

3. Sfidat Gjyqësore dhe Zbatimi Ligjor

- Ndjekja penale e rasteve të radikalizimit online është e vështirë për shkak të mungesës së standardeve të qarta të provave për përmbajtjen dixhitale.
- Institucionet gjyqësore kërkojnë më shumë trajnim në trajtimin e rasteve të ekstremizmit kibernetik, veçanërisht në lidhje me bashkëpunimin ligjor ndërkombëtar dhe përpunimin e provave dixhitale.

4. Faktorët gjeopolitikë dhe të ndikimit të huaj

- Aktorët e jashtëm, përfshirë Rusinë, Turqinë dhe ndikimet e Lindjes së Mesme, kanë amplifikuar retorikën ekstremiste në Maqedoninë e Veriut përmes fushatave të dezinformimit dhe shtrirjes ideologjike.
- Financimi i huaj i institucioneve fetare, OJQ-ve dhe mediave ndonjëherë ka kontribuar në përhapjen e narrativave radikale, gjë që kërkon transparencë më të madhe në rregulloret e financimit të huaj.

5. Ndërgjegjësimi Publik dhe Mungesat e Kompetencës Dixhitale

- Ndërsa ekzistojnë disa programe të kompetencës mediatike, fushatat e ndërgjegjësimit publik mbi radikalizimin online nuk zbatohen në mënyrë sistematike.
- Shumë nisma edukative mbeten të drejtuara nga donatorët, në vend që të institucionalizohen brenda kurrikulës kombëtare të arsimit.

Rekomandime

1. Reformat Legjislative

- **Përcaktoni Përmbajtjen Terroriste Online (PTO):** Ndryshimi i Kodit Penal për të përfshirë një përkufizim të saktë të PTO-së, në përputhje me Rregulloren e BE-së (2021/784). Specifikoni përmbajtjen që nxit dhunën, promovon terrorizmin ose lehtëson aktet terroriste, duke përjashtuar përmbajtjen edukative, gazetareske ose kundër terrorizmit. Vendosni një afat njëorësh për largim të përmbajtjes, për Ofruesit e Shërbimeve të Hostimit (OShH) me procedura të qarta për pajtueshmëri.
- **Prezantoni Detyrimet Proaktive të OShH-së:** Miratoni rregullore që kërkojnë që OShH-të të monitorojnë dhe heqin në mënyrë proaktive PTO-në, me dënime për mosrespektim (p.sh., gjoba deri në 4% të të ardhurave globale për shkelje sistematike) dhe stimuj (p.sh., përjashtime nga përgjegjësia për heqjen në kohë).
- **Forcimi i Dispozitave për Gjuhën e Urrejtjes:** Sqaroni dhe konsolidoni Nenet 319, 394-d dhe 417 të Kodit Penal për të adresuar në mënyrë të qartë gjuhën e urrejtjes online, duke siguruar përkufizime të sakta dhe udhëzime gjyqësore për të përmirësuar qëndrueshmërinë e zbatimit.
- **Përmirësimi i Legjislacionit për Krimin Kibernetik:** Prezantimi i një vepre të re penale, "Përhapja Dixhitale e Përmbajtjes Terroriste", për të adresuar boshllëqet në ndjekjen penale të përmbajtjes ekstremiste delikate që shmang thirrjet e qarta për dhunë.
- **Përfshirja e Mbrojtjes së të Drejtave të Njeriut:** Përfshirja e parimeve të proporcionalitetit, domosdoshmërisë dhe mosdiskriminimit në rregulloret e PTO-së. Mandatimi i mbikëqyrjes gjyqësore për heqjen e përmbajtjes dhe aksesin në të dhëna, me mekanizma transparentë apelimi për përdoruesit.

2. Ndërtimi i Kapaciteteve Institucionale

- **Krijimi i një Njësie të Dedikuar të Monitorimit të PTO-së:** Krijimi i një njësie të specializuar brenda Ministrisë për punë të Brendshme - Sektorit për Luftimin e Terrorizmit, Ekstremizmit të Dhunshëm dhe Radikalizmit, e ngarkuar me monitorimin e PTO-së. Sigurimi i koordinimit me KNPEDhLT, ASK, AI dhe ASHMAA.
- **Përmirësimi i koordinimit ndërinstitucional:** Zhvillimi i një qendre situate nën Ministrinë e Brendshme për shkëmbimin e informacionit në kohë reale midis institucioneve ekzekutive, penale dhe agjencive.
- **Investoni në Infrastrukturën Teknike:** Vendosni mjete të bazuara në IA, teknologji përputhëse të hash-it dhe analiza të të dhënave të mëdha për të monitoruar platformat e koduara (p.sh., Telegram, WhatsApp) dhe për të zbuluar përmbajtje ekstremiste delikate. Bashkohuni me kompanitë e teknologjisë për platforma të ndërveprueshme të ndarjes së të dhënave.
- **Programe Trajnimi të Specializuara:** Ofroni trajnime të vazhdueshme për personelin e sigurisë, prokurorët dhe gjyqtarët mbi forenzikën dixhitale, Inteligjencën me Burim të Hapur (OSINT) dhe ndjeshmëritë kulturore. Trajnimi duhet të mbulojë trendet në zhvillim si përmbajtja ekstremiste në platformat e lojërave dhe aplikacionet e enkriptuara të bisedave.

Rekomandime

3. Mbrojtja e të Drejtave të Njeriut

- **Zbatimi i Mbikëqyrjes Gjyqësore:** Kërkimi i urdhrave gjyqësorë për monitorimin e komunikimeve private ose heqjen e përmbajtjes. Ngritja e paneleve të specializuara gjyqësore për të mbikëqyrur rastet e PTO-së, duke siguruar llogaridhënie dhe duke parandaluar tejkalimin.
- **Krijimi i Organeve të Pavarura Mbikëqyrëse:** Formimi i një komisioni të pavarur, duke përfshirë përfaqësues të shoqërisë civile, për të monitoruar zbatimin e PTO-së, kryerjen e auditimeve periodike dhe publikimin e raporteve të transparencës mbi heqjen e përmbajtjes dhe aksesin në të dhëna.
- **Forcimi i Mekanizmave të Ankesave:** Sigurimi që qytetarët të kenë akses në procese të qarta dhe të arritshme ankimimi për monitorim të paligjshëm ose heqje të përmbajtjes, me shqyrtim të përshpejtuar gjyqësor.
- **Promovimi i Angazhimit të Shoqërisë Civile:** Përfshirja e organizatave të shoqërisë civile në zhvillimin e politikave, monitorimin dhe edukimin publik për të rritur transparencën dhe për të avokuar për mbrojtjen e të drejtave të njeriut.

4. Partneritetet Publiko-Private (PPP)

- **Zhvillimi i Kornizave të Rregulluara të PPP-së:** Shfrytëzimi i ekspertizës së sektorit privat në IA, monitorimin në kohë reale dhe analizën e medias përmes PPP-ve. Sigurimi i mbikëqyrjes së rreptë, transparencës dhe pajtueshmërisë me standardet e të drejtave të njeriut për të parandaluar abuzimet.
- **Mbështetni OShH-të më të vogla:** Ofroni ndihmë teknike dhe financiare për OShH-të e vogla dhe të mesme për të përmbushur kërkesat e rregullores PTO, duke përfshirë aksesin në mjetet e përbashkëta të inteligjencës artificiale dhe trajnimin mbi moderimin e përmbajtjes.
- **Nxitja e bashkëpunimit me kompanitë teknologjike:** Vendosja e mekanizmave zyrtarë të bashkëpunimit me platformat kryesore (p.sh., Facebook, YouTube, Telegram) për heqjen e shpejtë të përmbajtjes dhe ndarjen e të dhënave, në përputhje me Njësinë e Referimit të Internetit të BE-së (IRU) të Europolit dhe sistemin PERCI.

5. Ndërgjegjësimi publik dhe rezilienca e komunitetit

- **Nisja e Fushatave të Kompetencës Dixhitale:** Zbatoni fushata kombëtare, të udhëhequra nga Agjencia për Rini dhe Sport (ARS) dhe Këshillat Lokale për Parandalimin (KLP), për të rritur edukimin dixhital, mendimin kritik dhe rezistencën kundër propagandës ekstremiste, duke synuar të rinjtë dhe komunitetet vulnerabël.
- **Promovimi i Kundër-Narrativave:** Zhvilloni platforma online dhe fushata mediatike për të përhapur kundër-narrativa, në bashkëpunim me shoqërinë civile, udhëheqësit fetarë dhe ndikuesit e komunitetit. Përqendrohuni në kohezionin social dhe dialogun ndërfetar për të luftuar retorikën ekstremiste përçarëse.
- **Forcimi i Iniciativave Arsimore:** Integrimi i përgjegjësisë dixhitale dhe i njohurive mediatike në kurrikulat shkollore, me mbështetjen e Ministrisë së Arsimit (MASh). Trajnimi i mësuesve për të njohur shenjat e hershme të radikalizimit dhe për t'i angazhuar nxënësit në ushtrime të të menduarit kritik.

Rekomandime

6. Bashkëpunimi Ndërkombëtar dhe Rajonal

- **Rritja e Bashkëpunimit me BE-në:** Forcimi i bashkëpunimit me Europolin, Eurojust-in dhe Forumin Global Kundër Terrorizmit (GLTF) për të ndarë inteligjencën, praktikat më të mira dhe ekspertizën teknike. Ngritja e një kapitulli për Maqedoninë e Veriut në Qendrën e Njohurive për Luftëtarët e Huaj Terroristë (FTF) të ICLT-së.
- **Nxitja e Partneriteteve Dypalëshe:** Thellimi i bashkëpunimit me Holandën dhe vendet e tjera të BE-së për të miratuar praktikat më të mira në monitorimin online, kornizat ligjore dhe strategjitë parandaluese, duke u bazuar në Platformën Kundër Terrorizmit Holandë-Maqedoni e Veriut.
- **Përafrimi me Acquis të BE-së:** Përshpejtimi i përafrimit legjislativ me Rregulloren e BE-së (2021/784) dhe direktivat e tjera të BE-së për të rritur bashkëpunimin ndërkufitar dhe aksesin në fondet e BE-së për iniciativat kundër ekstremizmit.

7. Adresimi i Kërcënimeve të reja

- **Monitorimi i Platformave të Reja Dixhitale:** Zhvillimi i strategjive për të monitoruar përmbajtjen ekstremiste në platformat në zhvillim, të tilla si mjediset e lojërave online dhe forumet specifike, ku të rinjtë janë gjithnjë e më shumë në shënjestër.
- **Kundërvënie ndaj dezinformimit dhe kërcënimeve hibride:** Integroni masat kundër dezinformimit në Strategjinë Kombëtare për Kundërshtimin e Kërcënimeve Hibride (2021-2026), duke u përqendruar në zbulimin dhe zbutjen e operacioneve të ndikimit të huaj që amplifikojnë narrativat ekstremiste.
- **Adresoni Ekstremizmin Anti-institucional:** Monitoroni në mënyrë proaktive rritjen e lëvizjeve anti-institucionale, siç janë ideologjitë sovrane të qytetarëve, për të parandaluar shfaqjen e tyre në Maqedoninë e Veriut, duke nxjerrë mësime nga përvojat holandeze.

8. Ndarja Financiare dhe e Burimeve

- **Siguroni Financim të Qëndrueshëm:** Ndani buxhete të dedikuara për monitorimin e PTO-së, trajnimin dhe fushatat e ndërgjegjësimit publik, duke shfrytëzuar fondet kombëtare dhe mbështetjen ndërkombëtare nga BE-ja dhe Ministria e Punëve të Jashtme e Holandës.
- **Investoni në Forenzikën Dixhitale:** Ngritni një institut nacional të forenzikës dixhitale ose partneritet me subjekte private për të rritur aftësitë për hetimin e PTO-së, duke adresuar mungesën aktuale të ekspertizës private të forenzikës.
- **Mbështetni Qeveritë Vendore:** Ofroni burime për komunat për të zbatuar programe lokale parandaluese, duke përfshirë trajnimin për udhëheqësit e komunitetit dhe financimin për qendrat komunitare të udhëhequra nga të rinjtë.

Shtojca A - Identifikimi i palëve të interesuara të vlerësimit të nevojave

TITULLI I PALËS SË INTERESUAR	**PËRSHKRIMI I PALËS SË INTERESUAR** (QËLLIMI KRYESOR, PËRKATËSI, FINANCUES)
Parlamenti i Maqedonisë së Veriut	Përkatësi
Ministria e punëve të brendshme	Qëllimi kryesor
Ministria e mbrojtjes	Qëllimi kryesor
Ministria e drejtësisë	Përkatësi
Ministria për transformim dixhital	Përkatësi
Ministria për çështje evropiane	Përkatësi
Komiteti nacional për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terorizmit	Qëllimi kryesor
Komisioni për marrëdhënie me bashkësitë fetare dhe grupet religjioze	Përkatësi
Agjencia për sigurim kombëtar	Qëllimi kryesor
Agjencia për inteligjencë	Qëllimi kryesor
Agjencia për shërbime mediate audio dhe audiovizuale	Përkatësi
Organizatat për të drejat e njeriut	Qëllimi kryesor
Organizatat ndërkombëtare joqeveritare	Përkatësi
Ombudsmani i Maqedonisë së Veriut	Qëllimi kryesor
Analistët e opinionit publik	Përkatësi
Ekspertët e politikave të sigurisë	Përkatësi

Shtojca B - Referencat dhe lista e dokumenteve

1. Strategjia nacionale për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm
2. Plani i veprimit për zbatimin e strategjisë për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm
3. Kodi Penal i Maqedonisë së Veriut
4. Ligji për Parandalimin e shpërlarjes së parave dhe financimit të terrorizmit
5. Ligji për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi
6. Ligji për Shërbimet Mediatike Audio dhe Audiovizuale
7. Strategjia Kombëtare e Sigurisë Kibernetike
8. Strategjia Kombëtare për Ndërtimin e Rezistencës dhe Luftimin e Kërcënimeve Hibride
9. Ligji për Mbrojtjen e të Dhënave
10. Ligji për Procedurën Penale
11. Ligji për Komunikimet Elektronike
12. Ligji për Përgjimin e Komunikimeve
13. Plani Strategjik i Ministrisë së Brendshme 2018-2020
14. Plani Strategjik i Ministrisë së Brendshme 2019-2021
15. Seti i Mjeteve të Forumit Global Kundër Terrorizmit (GLTF) për Forcimin e Bashkëpunimit Kombëtar-Lokal në Parandalimin dhe Luftimin e Ekstremizmit të Dhunshëm
16. Banka Botërore dhe Qendra Globale e Kapaciteteve të Sigurisë Kibernetike, Vlerësimi i Kapaciteteve të Sigurisë Kibernetike (2018)
17. Studimi i vitit 2024 mbi "Mbrojtja e Privatësisë Dixhitale, Analiza Ligjore dhe Praktike për Maqedoninë e Veriut dhe BE-së"

Shtojca C - Udhëzues për intervistën

Raporti i vlerësimit të nevojave mbi kapacitetet institucionale të Maqedonisë së Veriut në kundërvënien e ekstremizmit online

Data: _____

Objektivi i pyetësorit: Të mbledhë informacion mbi kapacitetet, përvojat dhe nevojat aktuale të sektorit publik në adresimin e radikalizimit online dhe ekstremizmit të dhunshëm.

Pas hyrjes në lidhje me pyetësorin, qëllimin e tij, fushën e interesit dhe atë për të cilën do të shërbejë, studiuesi sigurohet nëse gjithçka është e qartë, duke pyetur:

-A i kuptoni parametrat e bisedës sonë?

-A keni ndonjë pyetje në këtë kohë?

I. Informacion i përgjithshëm rreth të intervistuarit dhe institucionit

1. **Emri dhe mbiemri i të intervistuarit:**
2. **Institucioni:**
3. **Pozicioni/Roli në institucion:**
4. **Kohëzgjatja e angazhimit në punë në këtë pozicion:**
5. **Përshkrim i shkurtër i rolit të institucionit tuaj në adresimin e radikalizimit dhe ekstremizmit të dhunshëm:**

II. Kuptimi i radikalizimit online dhe ekstremizmit të dhunshëm

6. Si e përcaktoni radikalizimin online dhe ndikimin e tij në sigurinë në Maqedoni?
7. A mendoni se radikalizimi online është një problem në rritje në fushën tuaj të punës? Nëse po, cilët janë treguesit kryesorë?
8. Cilat janë platformat, mjetet ose kanalet kryesore të përdorura nga grupet radikale në hapësirën online?

Shtojca C - Udhëzues për intervistën

III. Kapacitetet institucionale

9. A ka institucioni juaj politika ose strategji të formalizuara për adresimin e radikalizimit online dhe ekstremizmit të dhunshëm?
    - Nëse po, cilët janë komponentët kryesorë?
    - Nëse jo, cilat janë sfidat më të mëdha për krijimin e tyre?

10. Çfarë burimesh (njerëzore, teknike, financiare) ka institucioni juaj për t'u marrë me radikalizimin online?

11.A bashkëpunon institucioni juaj me institucione ose organizata të tjera për këtë temë?

- Nëse po, cilat dhe cila është natyra e bashkëpunimit?
- Nëse jo, pse?

IV. Sfidat dhe boshllëqet

12. Cilat janë sfidat më të mëdha me të cilat përballeni në identifikimin dhe adresimin e radikalizimit online?

13. A ka institucioni juaj qasje në të dhëna dhe mjete relevante për monitorimin e radikalizimit online?

- Nëse jo, çfarë do të nevojitej për përmirësim?

14. A mendoni se ka boshllëqe në kuadrin ligjor dhe institucional që e bëjnë të vështirë luftimin e radikalizimit online?

- Nëse po, cilat konkretisht?

15. Cilat aspekte të strukturës ose burimeve tuaja institucionale duhet të forcohen për të adresuar më efektivisht këtë kërcënim?

V. Trajnimi dhe zhvillimi i kapaciteteve

16. A kanë punonjësit në institucionin tuaj qasje në trajnime të rregullta mbi trajtimin e radikalizimit online dhe ekstremizmit të dhunshëm?

- Nëse po, çfarë trajnimesh keni ndjekur deri më tani dhe cili ka qenë ndikimi i tyre?
- Nëse jo, çfarë trajnimi mendoni se do të ishte më i rëndësishëm?

17. Cilat tema ose fusha trajnimi do të ishin më të rëndësishme për të forcuar kapacitetet e institucionit tuaj?

- Aftësi teknike (monitorim, analizë të dhënash, etj.)
- Korniza ligjore dhe aspektet ligjore
- Strategjitë e komunikimit dhe ndërgjegjësimi publik
- Partneritetet dhe bashkëpunimi shumësektorial

Shtojca C - Udhëzues për intervistën

VI. Rekomandime dhe hapat e mëtejshëm

18. Sipas përvojës suaj, cilat masa ose aktivitete mund të kenë ndikimin më të madh në adresimin e radikalizimit online?

19. Çfarë mbështetjeje prisni nga autoritetet kombëtare, partnerët ndërkombëtarë ose sektori i shoqërisë civile për të adresuar këtë kërcënim?

20. A ka ndonjë gjë tjetër që dëshironi të ndani në lidhje me këtë temë?

VII. Pyetje përfundimtare

21. A dëshironi të merrni reagime mbi gjetjet e këtij hulumtimi?

22. A dëshironi të sugjeroni individë ose institucione të tjera relevante për intervistë?

Shënim për intervistuesit:

- Përmbajuni pyetjeve, por jini fleksibël nëse i intervistuari ndan informacione të rëndësishme jashtë fushëveprimit të pyetësorit.
- Qëndroni neutralë dhe profesionalë në bërjen e pyetjeve dhe drejtimin e diskutimit.
- Sigurohuni që përgjigjet të jenë të detajuara dhe të qarta, duke bërë pyetje pasuese nëse është e nevojshme.

Shtojca D - Raportet e Aktiviteteve

RAPORTET E AKTIVITETEVE	FAQJA
Forumi Kombëtar: Feja dhe Sfidat Online	50
Trajnim nga Akademia e Policisë holandeze	60
Vizita studimore: kundërvënie ndaj ekstremizmit online në Holandë	70
Debati i ekspertëve: Ekstremizmi online dhe të drejtat e njeriut	80
Punëtori mbi Përshtatjen Legjislative të kundërvënies ndaj përmbajtjes teroriste online	96

Raport aktiviteti

Forumi Kombëtar: Feja dhe Sfidat Online

Shkurt 2025

Përgatitur nga:
Samet Shabani

HORIZON CIVITAS
CILC Center for International Legal Cooperation
Netherlands - North Macedonia Counterterrorism Platform
Kingdom of the Netherlands

RAPORT AKTIVITETI

PËRMBLEDHJE

Projekti	Holandë - Maqedonia e Veriut Platforma kundër terorizmit II (MK23081) *Aktivitet i zbatuar në kuadër të projektit DELETE
Aktiviteti	Forumi Kombëtar: Feja dhe Sfidat Online
Date	12.02.2025
Vendndodhja	Shkup, Maqedonia e Veriut
Panelistë	Ali Pajaziti, Aneta Jovkovska, Marjan Gjurovski, Sead Dzigal
Moderator	Mersiha Smailovikj
Lehtësues	Natasha Nikoforovikj, Elena Stojanova, Ognen Kocevski

PËRSHKRIMI I AKTIVITETIT

Objektivi

Ky aktivitet synonte të angazhonte palët e interesuara fetare, duke përfshirë udhëheqësit fetarë, teologët e rinj dhe ekspertët e komunikimit, së bashku me përfaqësues nga institucionet publike, akademia dhe organizatat e shoqërisë civile, për të diskutuar strategjitë për rritjen e kapaciteteve të komuniteteve fetare për të luftuar fenomenet devijante në internet, të tilla si radikalizimi, gjuha e urrejtjes dhe diskriminimi, duke promovuar njëkohësisht narrativa pozitive, bashkëpunimin ndërfetar dhe kohezionin shoqëror në hapësirën dixhitale.

Metodologjia

Aktiviteti përbëhej nga tre sesione kryesore:

1. Diskutim i moderuar me prezantime Ekspertët ofruan njohuri mbi sfidat e fenomeneve devijante online, rolin e komuniteteve fetare në luftimin e tyre dhe rëndësinë e komunikimit strategjik në hapësirat online.

2. World Café: propozime dhe rekomandime nga dhe për palët e interesuara fetare në lidhje me parandalimin e fenomeneve devijante: Pjesëmarrësit dhanë kontribute dhe ndërruan tre tavolina tematike: (1) Feja, të rinjtë dhe hapësira online; (2) Teologjia dhe çështjet e sigurisë; (3) Feja dhe njohuritë mediatike.

3. Sesioni plenar: prezantimi i përfundimeve të tryezës tematike, formulimi i listës së rekomandimeve: Pjesëmarrësit nga secila tryezë e World Café prezantuan pikat e diskutimit dhe rekomandimet e grupit të tyre, duke nxitur një dialog kolektiv mbi strategjitë e zbatueshme.

Përshkrimi narativ i akitivitetit

Aktiviteti filloi me fjalën hapëse nga Samet Shabani nga Horizon Civitas, i cili theksoi rëndësinë e fuqizimit të komuniteteve fetare për t'u përballur me sfidat online si pjesë e objektivave më të gjera të Platformës Holandë - Maqedoni e Veriut kundër terrorizmit II.

Drejtoresha e Komisionit për marrëdhënie me bashkësitë fetare dhe grupet religjioze (KMBFGR), znj. Olivera Trajkovska, theksoi se ideja themelore e Komisionit është të angazhojë komunitetet fetare në parandalimin e fenomeneve që kanë të bëjnë me sigurinë dhe qëndrueshmërinë e vendeve dhe komuniteteve, si dhe të nxisë ndjenjën e dialogut në një mjedis shumëfetar dhe shumëetnik të vendit.

Koordinatori nacional për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terrorizmit, z. Pavle Trajanov, theksoi se palët e interesuara fetare janë një nga aktorët kryesorë në qasjen "e tërë shoqëria" të institucioneve për të luftuar ekstremizmin (online dhe offline).

Aktiviteti vazhdoi me diskutimin e moderuar nga sesioni, nën moderimin e Mersiha Smailoviq, eksperte kombëtare për lirinë fetare.
1. Marjan Gjurovski, ekspert i sigurisë: Marjan Gjurovski mbajti një fjalim të titulluar "Roli i Palëve të Interesuara Fetare në Përmirësimin e Sigurisë Online". Ai përshkroi se si aktorët fetarë - siç janë teologët, figurat fetare dhe komunitetet - mund të kontribuojnë në çështjet e sigurisë përmes mekanizmave të ndryshëm. Gjurovski theksoi potencialin e udhëheqësve fetarë që ofrojnë këshilla dhe trajnime për institucionet e sigurisë mbi çështje specifike fetare për të parandaluar fenomenet online si gjuha e urrejtjes dhe narrativat radikale. Ai mbështeti integrimin e temave të sigurisë online, duke përfshirë sigurinë kibernetike dhe përhapjen e përmbajtjes radikale, në studimet teologjike dhe ritualet fetare, siç janë predikimet dhe këshillat e komunitetit në vendet e kultit. Përveç kësaj, ai theksoi rëndësinë e nxitjes së një fryme bashkëpunimi midis komuniteteve fetare dhe institucioneve përkatëse, duke u mbështetur në praktikat nga vendet e BE-së për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive sfidave bashkëkohore online.

2. Ali Pajaziti, ekspert mbi sociologjinë e feve: Ali Pajaziti prezantoi një fjalim të titulluar "Ndikimi i Fenomeneve Devijante Online në Shoqëri dhe Fe". Ai shqyrtoi se si fenomenet bashkëkohore devijante në hapësirat online - të tilla si fetariofobia, diskriminimi i bazuar në fe dhe narrativat radikale fetaro-politike - formësojnë dinamikën shoqërore, ndikojnë në kuptimin e modernizimit dhe ndikojnë në perceptimet e fesë, veçanërisht përmes qasjeve ekstreme ndaj këtyre vlerave. Pajaziti vlerësoi kapacitetet ekzistuese të palëve të interesuara fetare në Maqedoninë e Veriut për t'iu përgjigjur këtyre sfidave online, duke vënë në dukje si pikat e forta ashtu edhe kufizimet në përpjekjet e tyre aktuale. Ai ofroi rekomandime për përmirësim, duke përfshirë përmirësimin e programeve të trajnimit, nxitjen e dialogut ndërfetar dhe zhvillimin e strategjive të synuara për t'iu kundërvënë narrativave radikale, duke forcuar kështu rolin e bashkësive fetare në promovimin e kohezionit shoqëror dhe adresimin e kërcënimeve moderne online.

3. Aneta Jovkovksa, eksperte në pedagogjinë fetare: Aneta Jovkovska mbajti një prezantim të titulluar "Roli i Pedagogjisë Fetare në Adresimin e Sfidave Online". Ajo diskutoi se si pedagogjia fetare mund të kontribuojë në përballimin e sfidave online në shoqëri duke integruar mësimet etike dhe udhëzimet morale në arsimin dixhital. Jovkovska theksoi nevojën për të trajnuar figurat e ardhshme fetare me aftësi dixhitale për t'iu përgjigjur në mënyrë efektive fenomeneve devijante në hapësirat online, siç janë radikalizimi dhe gjuha e urrejtjes, përmes programeve të synuara që rrisin aftësitë e tyre teknologjike. Ajo gjithashtu mbështeti sinkronizimin e ontologjisë fetare me mjetet moderne për të parandaluar kërcënimet online, duke propozuar zhvillimin e kurrikulave që përziejnë vlerat tradicionale fetare me strategjitë bashkëkohore dixhitale për të nxitur një qasje proaktive midis komuniteteve fetare.

4. Sead Xhigall, ekspert në shkencat e komunikimit: Sead Xhigall prezantoi një fjalim të titulluar "Shfrytëzimi i Ndikuesve Fetarë dhe Kundër-Narrativat në Hapësirat Online". Ai shqyrtoi se si trendi i "ndikuesve fetarë" mund të kontribuojë në parandalimin e fenomeneve devijante online duke përdorur platformat e tyre për të promovuar mesazhe pozitive fetare dhe për të kundërshtuar përmbajtjen radikale.

Xhigall vlerësoi kapacitetet ekzistuese të institucioneve fetare në komunikimin e sfidave të sigurisë, duke theksuar pikat e forta në komunikimin strategjik dhe mjetet dixhitale, ndërsa identifikoi boshllëqet që duhen adresuar përmes trajnimit të përmirësuar dhe adoptimit të teknologjisë. Ai diskutoi më tej zhvillimin e kundër-narrativave dhe narrativave alternative për të sfiduar interpretimet radikale të besimit në internet, duke ofruar shembuj të tillë si fushatat ndërfetare dhe rekomandime për krijimin e përmbajtjes tërheqëse, të bazuar në besim, për të nxitur tolerancën dhe mirëkuptimin.

Pas diskutimeve të moderuara, sesioni World Café u përqendrua në tre pyetje kryesore të hartuara si tabela tematike.

Tabela 1: Feja, të rinjtë dhe hapësira online:

Diskutime dhe rekomandime:

- Ngritja e Kështillave brenda Komuniteteve Fetare për të monitoruar dhe kundërshtuar lajmet e rreme, gjuhën e urrejtjes dhe përmbajtjen ekstremiste, me teologë të rinj që udhëheqin përgjigjet publike për të promovuar paqen dhe bashkëjetesën.
- Trajnimi i teologëve të rinj si ndikues për të ndarë vlera shpirtërore dhe narrativa pozitive në internet, me mbikëqyrje për të siguruar sjellje etike.
- Zhvillimi i podkasteve (Theocasts) me teologë për të angazhuar të rinjtë me përmbajtje që promovon paqen dhe mirëkuptimin.
- Nisja e fushatave ndërfetare, të frymëzuara nga "Jo në Emrin Tim!" e Shqipërisë, që përfshijnë udhëheqës fetarë, figura publike dhe ndikues kulturorë për të luftuar radikalizimin.
- Nxitja e bashkëpunimit midis komuniteteve fetare dhe institucioneve, duke u mbështetur në praktikat e BE-së, për të adresuar sfidat online që prekin të rinjtë.
- Vlerësimi i ndikimit të fenomeneve devijante online si fetariofobia dhe narrativat radikale fetario-politike tek të rinjtë, duke rekomanduar trajnime të zgjeruara dhe dialog ndërfetar.
- Sinkronizimi i ontologjisë fetare me mjetet moderne për të parandaluar kërcënimet online, duke krijuar përmbajtje relevante për të rinjtë.
- Diskutimi i rolit të ndikuesve fetarë në kundërshtimin e përmbajtjes radikale dhe angazhimin e të rinjve me mesazhe pozitive.
- Zhvilloni kundër-narrativa dhe narrativa alternative për të sfiduar interpretimet radikale të besimit, duke përdorur shembuj si fushatat ndërfetare për të angazhuar audiencat e reja.

Tabela 2: Teologjia në çështjet e sigurisë

Diskutime dhe rekomandime:

- Krijimi i një Këshilli Teologësh për Kundërshtimin e Ekstremizmit Online që do të ndihmojë institucionet e sigurisë në adresimin e përmbajtjes ekstremiste të motivuar nga feja në hapësirat online.
- Trajnimi i institucioneve të sigurisë mbi çështjet fetare për të parandaluar kërcënimet online.
- Integrimi i temave të sigurisë online si siguria kibernetike dhe narrativat radikale në studimet teologjike dhe ritualet fetare, siç janë predikimet, për të arritur audienca më të gjera.
- Përdorimi i ndikuesve fetarë për të luftuar përmbajtjen radikale, duke vlerësuar kapacitetet e komunikimit institucional.

Table 3: Religion and media literacy

Diskutime dhe rekomandime:

- Promovimi i komunikimit të vendosur përmes edukimit mbi vetëkontrollin, verifikimin e fakteve dhe tolerancën në hapësirat online për të angazhuar teologët në mënyrë efektive.
- Vlerësimi i kapaciteteve ekzistuese të komunikimit institucional, duke identifikuar boshllëqet në komunikimin strategjik dhe mjetet dixhitale për shtrirjen e aktiviteteve të të rinjve.
- Rritja e trajnimit ndërgjegjësues për udhëheqësit fetarë për të njohur dhe adresuar gjuhën e urrejtjes dhe dezinformimin që synon të gjitha komunitetet fetare, duke nxitur respektin e ndërsjellë dhe mbrojtjen shoqërore.
- Trajnimi i figurave të ardhshme fetare me aftësi dixhitale për t'iu përgjigjur fenomeneve devijante në hapësirat online, duke synuar angazhimin e të rinjve.

VLERËSIMI I AKTIVITETIT

Reagime dhe ndikimi

Forumi Nacional u prit mirë, me pjesëmarrësit që vlerësuan mundësinë për të angazhuar palët e interesuara fetare në adresimin e sfidave online. Diskutimet nxorën në pah rolin kritik të bashkësive fetare në luftimin e fenomeneve devijante, duke promovuar njëkohësisht narrativa pozitive. Eventi forcoi bashkëpunimin midis bashkësive fetare, institucioneve publike dhe shoqërisë civile, duke hedhur themelet për bashkëpunim të qëndrueshëm ndërfetar. Rekomandimet, të tilla si krijimi i kështillave brenda bashkësive fetare dhe nisja e fushatave online, u panë si hapa praktikë drejt përafrimit të përpjekjeve të Maqedonisë së Veriut me praktikat më të mira ndërkombëtare për luftimin e ekstremizmit online.

Problemet e ballafaquara

Sfidat përfshinin përfaqësim të kufizuar nga bashkësitë më të vogla fetare, gjë që kufizoi diversitetin e perspektivave. Kohëzgjatja e shkurtër e eventit kufizoi diskutimet e thella mbi çështje komplekse, të tilla si monitorimi i platformave të koduara dhe adresimi i narrativave delikate ekstremiste. Disa pjesëmarrës vunë në dukje nevojën për më shumë ekspertizë teknike për të diskutuar mjetet e përparuara për moderimin e përmbajtjes online.

Informacione të reja/azhuruara

Forumi zbuloi trendet në zhvillim në sjelljet devijante online midis të rinjve, duke përfshirë fetariofobinë, varësinë dixhitale dhe rolin e ndikuesve fetarë të pakualifikuar. Pjesëmarrësit theksuan përdorimin në rritje të platformave të koduara dhe hapësirave të lojërave për përhapjen e përmbajtjes ekstremiste, duke nënvizuar nevojën për aftësi të përmirësuara të monitorimit dixhital. Diskutimet theksuan gjithashtu potencialin e fushatave ndërfetare, të tilla si "Jo në emrin tim!", si një model për Maqedoninë e Veriut. Përditësimet nga Ministria e Brendshme (që do të konfirmohen) treguan përpjekje të vazhdueshme për të përmirësuar forenzikën dixhitale dhe koordinimin ndëragjencial për të adresuar kërcënimet online.

PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Forumi Nacional lehtësoi me sukses një dialog me shumë palë të interesuara mbi rolin e bashkësive fetare në luftën kundër fenomeneve devijante online, duke përfshirë radikalizimin, gjuhën e urrejtjes dhe diskriminimin. Diskutimet nënvizuan nevojën për kapacitete të zgjeruara brenda bashkësive fetare, iniciativa strategjike online dhe bashkëpunim ndërfetar për të promovuar kohezionin shoqëror. Ndërsa Maqedonia e Veriut ka një bazë për t'iu përgjigjur këtyre sfidave përmes strategjive të saj kombëtare, mbeten boshllëqe në kapacitetet teknike, rregulloret specifike për përmbajtjen online dhe angazhimin me të rinjtë në hapësirat dixhitale. Forumi theksoi rëndësinë e shoqërisë civile dhe palëve të interesuara fetare në avokimin për transparencë dhe mbrojtje të të drejtave të njeriut në mjediset online.

Rekomandime

1. Ndërtimi i kapaciteteve:

- Ngritja e Këshillave brenda Komuniteteve Fetare për të monitoruar dhe kundërshtuar lajmet e rreme, gjuhën e urrejtjes dhe përmbajtjen ekstremiste, me teologë të rinj që udhëheqin reagimet publike.
- Trajnimi i teologëve të rinj si ndikues për të promovuar vlerat shpirtërore dhe narrativat pozitive në internet, me mbikëqyrje për të siguruar sjellje etike.
- Rritja e trajnimit ndërgjegjësues për udhëheqësit fetarë për të njohur dhe adresuar gjuhën e urrejtjes dhe dezinformimin që synon të gjitha komunitetet fetare.

2. Inicijativa online:

- Promovoni komunikimin e vendosur përmes edukimit mbi vetëkontrollin, verifikimin e fakteve dhe tolerancën në hapësirat online.
- Zhvilloni podkaste (Theocasts) me teologë për të angazhuar të rinjtë me përmbajtje fetare që promovojnë paqen dhe mirëkuptimin.
- Nisni fushata ndërfetare, të frymëzuara nga programi i Shqipërisë "Jo në Emrin Tim!", që përfshijnë udhëheqës fetarë, figura publike dhe ndikues kulturorë për të luftuar radikalizimin.

3. Reforma arsimore:

- Futja e kurseve të etikës dixhitale në fakultetet teologjike për të adresuar sfidat online.
- Promovimi i programeve të shkrim-leximit mediatik për të inkurajuar konsumin e përgjegjshëm të medias midis të rinjve.

4. Kapacitetet Ndërfetare dhe Institucionale:

- Të nxitet dialogu ndërfetar midis udhëheqësve fetarë dhe të rinjve për të luftuar fenomenet devijante.
- Të inkurajohen përpjekjet e përbashkëta ndërfetare për të adresuar në mënyrë bashkëpunuese gjuhën e urrejtjes dhe radikalizimin.
- Të forcohet koordinimi midis komuniteteve fetare, Ministrisë së Brendshme dhe Komitetit nacional për PEDh dhe LT për të harmonizuar përpjekjet me strategjitë kombëtare.

Raport aktiviteti

Trajnime (2) nga Akademia Holandeze e Policisë

Mars 2025

Përgatitur nga:
Diana Navarrete

HORIZON CIVITAS
CILC Center for International Legal Cooperation
Netherlands - North Macedonia Counterterrorism Platform
Kingdom of the Netherlands

PËRMBLEDHJE

Projekti	Holandë - Maqedonia e Veriut Platforma kundër terorizmit II (MK23081)
Aktiviteti	Trajnim i ofruar nga Akademia e Policisë • Trajnim OSINT dhe hetim online • Trajnim mbi Parandalimin e Radikalizimit për profesionistët e vijës së parë (multidisiplinor)
Date	10.03.2025 - 14.03.2025
Vendndodhja	Demir Kapija, Maqedonia e Veriut
Prezantues	Bart Collard, Koordinator në Luftën Kundër Terrorizmit (LT) dhe Parandalimin e Ekstremizmit të Dhunshëm (PVE), Akademia Holandeze e Policisë Franklin Renfrum, Trajnues në Akademinë Holandeze të Policisë Patrick van de Bunte, Trajnues në Akademinë Holandeze të Policisë Sanne Cator, Trajnuese në Akademinë Holandeze të Policisë
Koordinim	Emily van Rheenen, Menaxher i Lartë i Projektit, CILC Diana Navarrete, Menaxhere e Projektit, CILC Aleksandra Krzalovska, eksperte dhe përkthyese lokale
Përkthyesë	Filip Koviloski , Vesna Andonovska

PËRSHKRIMI I AKTIVITETIT

Objektivi

Trajnimet e ofruara nga Akademia e Policisë Holandeze synonin t'u ofronin anëtarëve të komitetit nacional për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terorizmit nga Maqedonia e Veriut njohuri mbi mënyrën se si Holanda dhe vendet anëtare të BE-së adresojnë luftën kundër terorizmit dhe ekstremizmit të dhunshëm, duke përfshirë zbulimin e hershëm të përmbajtjes terroriste në internet (PTO). Sesionet u përqendruan në përcaktimin e mënyrës së monitorimit dhe adresimit të aktiviteteve në internet që lidhen me terrorizmin, si dhe mekanizmave që e bëjnë të mundur një monitorim dhe zbulim të hershëm të tillë, duke përfshirë të ashtuquajturën "qasje të butë" holandeze. Përveç kësaj, sesionet lehtësuan shkëmbimet dhe mbështetën forcimin e bashkëpunimit midis autoriteteve përkatëse dhe përfaqësuesve nga institucionet lokale. Gjatë të gjitha sesioneve të programit u sigurua përkthim simultan për të siguruar zbatimin e qetë të sesioneve.

Metodologjia

Për të siguruar që përgatitjet për sesionet e trajnimit të shkonin pa probleme dhe t'i përgjigjeshin nevojave të pjesëmarrësve, ekipi i Projektit mbajti takime të rregullta koordinimi me përfaqësues të Komitetit nacional për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terorizmit, përfaqësues nga Horizon Civitas dhe me përfaqësues nga Akademia e Policisë Holandeze.

Trajnimi mbi OSINT dhe hetimin online kishte në shënjestër përfaqësues të nivelit të lartë nga subjektet kryesore kundër terrorizmit në Maqedoninë e Veriut, duke përfshirë Agjencinë e Inteligjencës, Njësinë e Inteligjencës Financiare, Ministrinë e Brendshme, Agjencinë për Sigurinë Kombëtare, Komitetin nacional për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terorizmit, dhe Departamentin e Hetimit të Terrorizmit nga Zyra e Prokurorisë Themelore Publike. Në këtë sesion trajnimi morën pjesë gjithsej 20 pjesëmarrës.

Trajnimi mbi parandalimin e radikalizimit për profesionistët e vijës së parë synonte përfaqësues nga Komiteti nacional për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terorizmit, bashki të ndryshme në vend, Ministrinë e Brendshme, Ministrinë e Sporteve, udhëheqës fetarë, punonjës socialë dhe organizata të shoqërisë civile. Kjo lejoi të kishte një qasje shumëdisiplinore dhe të promovonte koordinimin midis organizatave dhe sektorëve të ndryshëm përkatës në nivel lokal dhe kombëtar. Në këtë sesion morën pjesë gjithsej 17 pjesëmarrës.

Për të siguruar një kuptim gjithëpërfshirës të temës, të dy sesionet e trajnimit filluan me një Përmbledhje të llojeve kryesore të radikalizimit, duke përfshirë përkufizimet kryesore dhe treguesit për zbulimin e hershëm. Pjesëmarrësve u prezantuan gjithashtu me trendet në zhvillim në radikalizim në të gjithë Evropën dhe globalisht, duke ofruar kontekst të vlefshëm për natyrën në zhvillim të peizazhit të kërcënimit. Pjesëmarrësve iu prezantuan gjithashtu mjete përkatëse për monitorimin dhe zbulimin online.

Për të lidhur teorinë me praktikën, sesionet përfshinin ushtrime praktike që u lejonin pjesëmarrësve të zbatonin konceptet e diskutuara. Këta komponentë praktikë u hartuan për të simuluar skenarë të botës reale, duke i ndihmuar pjesëmarrësit të kuptonin më mirë sfidat operacionale dhe përgjigjet e kërkuara për një qasje efektive kundër terrorizmit.

Përshkrimi narativ i akitivitetit

Trajnimi rreth OSINT dhe hetimet online

Trajnimi mbi OSINT dhe hetimin online u hap me fjalë përshëndetëse nga znj. Emily van Rheenen, Menaxhere e Lartë e Projektit në CILC, z. Pavle Trajanov, Koordinatori nacional për PEDh dhe LT, dhe znj. Nona de Jong, përfaqësuese nga Ambasada e Holandës në Sarajevë. Sesionet e trajnimit u mbajtën nga ekspertë të antiterrorizmit dhe parandalimit të ekstremizmit të dhunshëm (LT/PVE) nga Akademia e Policisë Holandeze, me një fokus të fortë në Inteligjencën me Burim të Hapur (OSINT), hetimet online dhe parimet për zbulimin e hershëm.

Gjatë dy ditëve e gjysmë, pjesëmarrësit u angazhuan në diskutime të thella mbi përkufizimet kryesore në këtë fushë, duke përfshirë ekstremizmin, ekstremizmin e dhunshëm dhe terrorizmin. Këto sesione ofruan një mundësi për të krahasuar terminologjinë dhe kornizat që përdoren aktualisht në Maqedoninë e Veriut me ato që zbatohen në Holandë dhe ndërkombëtarisht. Pjesëmarrësit njohën rëndësinë e përditësimit dhe harmonizimit të përkufizimeve kombëtare për t'u përafruar me standardet ndërkombëtare. Ky përafrim u pa si një hap kritik drejt zhvillimit të rregulloreve specifike dhe udhëzimeve operative për monitorimin efektiv online të përmbajtjes ekstremiste.

Sesionet gjithashtu paraqitën një eksplorim të thelluar të formave të ndryshme të radikalizimit, duke u përqendruar në karakteristikat dhe treguesit e tyre të dallueshëm për zbulimin e hershëm. Llojet kryesore të diskutuara përfshinin ekstremizmin e krahut të djathtë, ekstremizmin e krahut të majtë dhe radikalizimin e frymëzuar nga xhihadistët. Çdo formë u shqyrtua në terma të themeleve të saj ideologjike, strategjive të rekrutimit dhe konteksteve sociopolitike në të cilat tenton të shfaqet.

Pjesëmarrësit mësuan të identifikojnë shenjat dhe modelet specifike të sjelljes që lidhen me secilin lloj radikalizimi, si dhe kanalet kryesore të përdorura për përhapje - duke filluar nga platformat kryesore të mediave sociale deri te forumet specifike, komunitetet e lojërave dhe aplikacionet e mesazheve të koduara. Vëmendje e veçantë iu kushtua mënyrës se si këto grupe i përshtatin mesazhet e tyre për t'u bërë thirrje demografive të ndryshme, veçanërisht të rinjve vulnerabël dhe si të përdorin burime me burim të hapur për të ndjekur dhe monitoruar këto mesazhe.

Për të përforcuar njohuritë teorike me zbatim praktik, pjesëmarrësve iu prezantuan studime rastesh nga jeta reale. Këto studime rastesh i lejuan ata të analizonin incidente aktuale, të gjurmonin rrugët e radikalizimit të përfshira dhe të zbatonin kornizat e zbulimit të diskutuara gjatë seancave. Kjo qasje praktike ndihmoi në kapërcimin e hendekut midis kuptimit konceptual dhe gatishmërisë operacionale.

Përveç kornizave kryesore ideologjike të diskutuara, trajnerët theksuan gjithashtu shfaqjen e formave të reja dhe gjithnjë e më komplekse të radikalizimit që nuk përputhen me kategoritë tradicionale. Ky fenomen, i referuar shpesh si qasja e "sallatave të përziera" ose "barit të sallatave", përfshin përzierjen e elementëve ideologjikë të ndryshëm në një botëkuptim të vetëm, shpesh jo koherent. Ky trend është bërë veçanërisht i theksuar pas pandemisë COVID-19, e cila krijoi terren pjellor për dezinformim, mosbesim në institucione dhe fragmentim shoqëror - kushte që aktorët ekstremistë i kanë shfrytëzuar për të rekrutuar dhe radikalizuar individë.

Një shembull i dukshëm është ngritja e lëvizjes së qytetarëve sovranë në Holandë, një nëngrup i ekstremizmit antiqeveritar. Kjo lëvizje hedh poshtë legjitimitetin e institucioneve shtetërore dhe promovon vetëqeverisjen, duke çuar shpesh në sjellje konfrontuese ose të paligjshme. Edhe pse pjesëmarrësit nuk raportuan praninë e lëvizjeve të tilla në Maqedoninë e Veriut në këtë kohë, ata pranuan potencialin që të shfaqen trende të ngjashme në të ardhmen e afërt.

Për të ndihmuar pjesëmarrësit të kontekstualizojnë këtë evolucion, sesionet përfshinë një analizë të "Teorisë së Valës" të Profesor David Rapoport për terrorizmin modern. Ky kuadër teorik, i cili përshkruan përparimin historik të lëvizjeve terroriste në valë ideologjike, shërbeu si bazë për të reflektuar se si radikalizimi mund të vazhdojë të evoluojë në Maqedoninë e Veriut dhe në të gjithë Evropën. Pjesëmarrësit u inkurajuan të merrnin në konsideratë nëse po shfaqet një valë e re, e pestë, dhe çfarë implikimesh mund të ketë kjo për strategjitë e ardhshme të parandalimit dhe reagimit.

Për të përfunduar trajnimin, pjesëmarrësit patën mundësinë të rrjetëzoheshin me Ambasadorin Holandez në Maqedoninë e Veriut, Shkëlqesinë e Saj Özlem Canel. U bë edhe një foto në grup, duke përfshirë pjesëmarrësit nga të dy sesionet e trajnimit.

Trajnim mbi parandalimin e radikalizimit për profesionistët e linjës së parë

Trajnimi mbi parandalimin e radikalizimit për profesionistët e vijës së parë u hap me fjalën përshëndetëse nga Diana Navarrete, Menaxhere e Projektit në CILC. Ngjashëm me sesionet e mëparshme të trajnimit, ekspertët e antiterrorizmit dhe parandalimit të ekstremizmit të dhunshëm (LT/PVE) nga Akademia Holandeze e Policisë ofruan një Përmbledhje të thelluar të përkufizimeve kryesore në këtë fushë.

Sesionet gjithashtu u mundësuan pjesëmarrësve të mësonin rreth formave të ndryshme të radikalizimit, duke përfshirë karakteristikat e tyre të dallueshme, themelet ideologjike, strategjitë e rekrutimit dhe kontekstet sociopolitike në të cilat ai tenton të shfaqet. Gjatë këtij trajnimi, fokusi kryesor në sesione u vu në parandalim. Trajnerët prezantuan të ashtuquajturën "qasje të butë" ndaj parandalimit, e cila thekson ndërhyrjen e hershme, jo-ndëshkuese me individët që tregojnë shenja radikalizimi. Kjo qasje bazohet në dialog, ndërtim besimi dhe mbështetje në vend të zbatimit ose ndjekjes penale.

Zyrtarët vendorë të zbatimit të ligjit dhe udhëheqësit e komunitetit shpesh shërbejnë si pika e parë e kontaktit në rastet që përfshijnë individë që tregojnë shenja radikalizimi. Ata luajnë një rol kritik në identifikimin e treguesve të paralajmërimit të hershëm dhe fillimin e angazhimit fillestar me individin. Megjithatë, përpjekjet e tyre janë më efektive kur përfshihen brenda një kuadri më të gjerë shumë-agjencor.

Për të siguruar një përgjigje shumëdisiplinore dhe të qëndrueshme, këta oficerë bashkëpunojnë ngushtë me një rrjet palësh të interesuara lokale dhe rajonale - duke përfshirë shërbimet sociale, profesionistët e shëndetit mendor, institucionet arsimore dhe organizatat me bazë në komunitet. Kjo qasje e koordinuar lejon monitorim gjithëpërfshirës, ndërhyrje në kohë dhe ofrimin e mbështetjes së përshtatur për individët në rrezik.

Në këtë kontekst, bashkëpunimi ndëragjencor u theksua si një gur themeli i strategjive të suksesshme parandaluese. Pjesëmarrësit pranuan se ndërtimi i kanaleve të forta të komunikimit dhe besimit midis aktorëve lokalë është thelbësor për të siguruar që asnjë shenjë paralajmëruese të mos anashkalohet dhe që ndërhyrjet të jenë në kohë dhe efektive.

Pjesëmarrësit gjithashtu përfituan nga skenarë të jetës reale, të bazuar në raste, të cilat i mundësuan ata të zbatonin konceptet e mësuara gjatë trajnimit. Këto ushtrime praktike i ndihmuan ata të identifikonin treguesit kryesorë për zbulimin e hershëm të radikalizimit dhe ekstremizmit të dhunshëm, duke përforcuar aftësitë e tyre analitike dhe duke rritur aftësinë e tyre për t'u përgjigjur në mënyrë efektive në situata të botës reale.

VLERËSIMI I AKTIVITETIT

Reagime dhe ndikimi

Sesionet e trajnimit u pritën mirë nga pjesëmarrësit, të cilët e vlerësuan mundësinë për të shkëmbyer praktikat më të mira dhe për të ndarë mësimet e nxjerra. Ngjarja shërbeu gjithashtu për të forcuar bashkëpunimin midis institucioneve publike dhe organeve lokale shumëdisiplinore, duke nxitur mirëkuptimin dhe besimin e ndërsjellë. Ky angazhim hodhi një themel të fortë për bashkëpunim të vazhdueshëm dhe përpjekje të përbashkëta në parandalimin e radikalizimit dhe ekstremizmit të dhunshëm.

Problemet e ballafaquara

Nuk ka pasur probleme të ballafaquara gjatë zbatimit të këtij aktiviteti.

Informacione të reja/azhuruara

Gjatë seancave të trajnimit, pjesëmarrësit ndanë njohuri të vlefshme mbi peizazhin në zhvillim të ekstremizmit në Maqedoninë e Veriut, duke tërhequr vëmendjen te shfaqja e lëvizjeve antiqeveritare. Këto zhvillime pasqyrojnë një ndryshim më të gjerë drejt formave ideologjikisht fluide dhe të decentralizuara të radikalizimit, shpesh të nxitura nga mosbesimi në institucione dhe të amplifikuara përmes platformave online.

Pjesëmarrësit raportuan gjithashtu një rritje të dukshme të përmbajtjes ekstremiste që qarkullon në platformat e lojërave dhe aplikacionet e mesazheve të koduara, veçanërisht në mesin e audiencave më të reja. Ky trend nënvizon nevojën urgjente për mjete dhe strategji më të sofistikuara monitorimi të përshtatura për mjediset dixhitale ku radikalizimi po ndodh gjithnjë e më shumë.

Këto vëzhgime nxjerrin në pah rëndësinë e qasjeve proaktive dhe të zgjuara teknologjikisht ndaj parandalimit, si dhe nevojën për trajnim të vazhdueshëm dhe bashkëpunim ndëragjencor për të qëndruar përpara kërcënimeve të reja.

PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Sesionet e trajnimit i pajisën në mënyrë efektive pjesëmarrësit me një kuptim gjithëpërfshirës të elementëve kryesorë të nevojshëm për të identifikuar shenjat specifike dhe modelet e sjelljes që lidhen me format e ndryshme të radikalizimit. Pjesëmarrësit gjithashtu fituan njohuri mbi kanalet kryesore të përdorura për përhapjen e përmbajtjes ekstremiste, duke përfshirë platformat e mediave sociale, aplikacionet e mesazheve të koduara dhe forumet online.

Një komponent i rëndësishëm i trajnimit u përqendrua në teknikat e Inteligjencës me Burim të Hapur (OSINT). Pjesëmarrësve iu prezantuan mjetet dhe metodologjitë praktike për kryerjen e hetimeve online dhe iu dha mundësia të aplikonin këto aftësi përmes skenarëve të bazuar në raste.

Pjesëmarrësit shprehën interes të fortë për të vazhduar këtë proces të ndërtimit të kapaciteteve, duke theksuar nevojën për trajnime pasuese. Ata gjithashtu theksuan rëndësinë e zgjerimit të këtyre sesioneve për të përfshirë oficerët lokalë të zbatimit të ligjit, veçanërisht policinë në vijën e parë, të cilët shpesh janë të parët që hasin shenja të hershme të radikalizimit.

Për më tepër, ky Aktivitet hodhi themelet për iniciativat e ardhshme të Projektit - më së shumti, vizitën e ardhshme studimore në Holandë. Kjo vizitë do t'u ofrojë pjesëmarrësve një vështrim të thelluar mbi modelin holandez për koordinimin e përpjekjeve për të parandaluar ekstremizmin e dhunshëm dhe terrorizmin. Gjithashtu, do të ofrojë një platformë për të shqyrtuar kornizat ligjore që rregullojnë monitorimin online dhe për të eksploruar mundësitë për bashkëpunim të zgjeruar dypalësh.

Raport aktiviteti

Vizitë studimore mbi kundërvënien ndaj ekstremizmit online në Holandë

Mars 2025

Përgatitur nga:
Diana Navarrete

HORIZON CIVITAS
CILC Center for International Legal Cooperation
Netherlands - North Macedonia Counterterrorism Platform
Kingdom of the Netherlands

RAPORT AKTIVITETI

PËRMBLEDHJE

Projekti	Holandë - Maqedonia e Veriut Platforma kundër terorizmit II (MK23081) *Aktivitet i zbatuar në kuadër të projektit DELETE
Aktiviteti	Vizitë studimore mbi kundërvënien ndaj ekstremizmit online në Holandë
Date	17.03.2025 - 20.03.2025
Vendndodhja	Hagë, Holandë
Prezantuesë	Azra Ikovic, Eurojust Barbara Molas, Studiuese, Qendra Ndërkombëtare për Kundër-Terrorizëm (ICLT) Bart Collard, Koordinator në Kundër-Terrorizëm (LT) dhe Parandalimin e Ekstremizmit të Dhunshëm (PVE), Akademia Holandeze e Policisë Dorien Kardol, Prokurore, Prokurori Publik nacional Koordinues Kundër-Terrorizmit, Zyra e Prokurorit Publik nacional Holandez Ivo Arsovski, Oficer Ndërlidhës i Europolit, Shef i LB të Maqedonisë së Veriut, Europol Lili-Anne de Jongh, Këshilltare Politikash, Ekipi i Kujdesit dhe Sigurisë i Bashkisë së Delftit Maria Laura Ferioli, Eurojust Merlina Herbach, Studiuese, Qendra Ndërkombëtare për Kundër-Terrorizëm (ICLT) Tanya Mehra, Studiuese e Lartë, Qendra Ndërkombëtare për Kundër-Terrorizëm (ICLT) Wies van Dipten, Koordinatore e Procesit, Ekipi i Kujdesit dhe Sigurisë i Bashkisë së Delftit
Koordinim	Diana Navarrete, Menaxhere e Projektit, CILC Samet Shabani, Horizon Civitas Wikje Trimbos, praktikante, CILC
Përkthyesë	Vesna Andonovska, Jane Bozhinovski

PËRSHKRIMI I AKTIVITETIT

Objektivi

Vizita studimore kishte për qëllim t'u ofronte anëtarëve të Komitetit nacional për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terorizmit nga Maqedonia e Veriut, përfshirë përfaqësues nga Ministria e Mbrojtjes, Ministria e Brendshme, Agjencia për Siguri Kombëtare, komitetet kombëtare përkatëse dhe institucionet gjyqësore, njohuri mbi mënyrën se si Holanda dhe partnerët ndërkombëtarë përpiqen të luftojnë terrorizmin dhe ekstremizmin e dhunshëm. Vizita u përqendrua në mënyrën e monitorimit dhe adresimit të aktiviteteve online të lidhura me terrorizmin, si dhe në kuadrin ligjor dhe mekanizmat shoqërues që e bëjnë të mundur një monitorim të tillë. Përveç kësaj, vizita studimore lehtësoi shkëmbimet me kolegë nga entitetet holandeze të drejtësisë, institucionet e zbatimit të ligjit dhe bashkitë lokale, si dhe agjencitë ndërkombëtare, duke përfshirë Eurojust, Europol dhe Qendrën Ndërkombëtare për Kundërterrorizëm.

Metodologjia

Vizita studimore kishte në shënjestër përfaqësues të nivelit të lartë nga subjektet kryesore kundër terrorizmit në Maqedoninë e Veriut, duke përfshirë Njësinë e Inteligjencës Financiare, Ministrinë e Mbrojtjes, Ministrinë e Brendshme, Agjencinë e Sigurisë Kombëtare, Komitetin Nacional për PEDh dhe LT, gjykatat penale dhe organizatat e shoqërisë civile. Gjithsej 12 pjesëmarrës mundën të merrnin pjesë në vizitë.

Bazuar në kërkesat e pjesëmarrësve dhe për të siguruar një Përmbledhje gjithëpërfshirëse të qasjes holandeze (dhe ndërkombëtare) ndaj kundërterrorizmit online, ekipi i CILC planifikoi vizita në institucione duke përfshirë Bashkinë e Delftit, Qendrën Ndërkombëtare për Kundërterrorizmin, Eurojust dhe Europol. Për të adresuar realitetet praktike të nevojshme për një qasje të duhur kundër terrorizmit, pati gjithashtu seanca mbi kuadrin ligjor dhe legjislacionin për monitorimin online në kontekstin e kundërterrorizmit.

Për të siguruar që përgatitjet për vizitën shkuan pa probleme dhe u përgjigjën nevojave të pjesëmarrësve, ekipi i Projektit mbajti takime të rregullta koordinuese me përfaqësues nga Komiteti nacional për PEDh dhe LT, përfaqësues nga Horizon Civitas dhe me institucionet përkatëse holandeze. Pjesëmarrësit nga Maqedonia e Veriut përgatitën gjithashtu një listë pyetjesh, të cilat iu komunikuan paraprakisht të gjitha agjencive pjesëmarrëse dhe u trajtuan gjatë seancave.

Përshkrimi narativ i akitivitetit

Fjalë mirëseardhjeje dhe hyrje në monitorimin online

Vizita studimore u hap me fjalë mirëseardhjeje nga ekipi i CILC, si dhe me një hyrje në monitorimin online në kontekstin e luftës kundër terrorizmit dhe ekstremizmit të dhunshëm (LT/PVE) në Holandë.
Hyrja u dha nga eksperti Bart Collard, Koordinator në Luftën Kundër Terrorizmit (LT) dhe Parandalimin e Ekstremizmit të Dhunshëm (PVE) në Akademinë Holandeze të Policisë. Sesioni ishte një vazhdim i trajnimeve të ofruara nga Akademia Holandeze e Policisë në fillim të marsit 2025. Sesioni mbuloi inteligjencën me burim të hapur, mekanizmat OSINT, ndryshimin midis monitorimit dhe kërkimit, mënyrën se si bëhen si monitorimi ashtu edhe kërkimi në Holandë, dhe konsideratat ligjore për të gjitha sa më sipër, duke përfshirë një perspektivë të të drejtave të njeriut. Kjo u dha pjesëmarrësve një kuptim më të mirë të roleve dhe përgjegjësive të institucioneve të ndryshme në Holandë dhe i përgatiti ata për sesionet e ardhshme të përfshira në axhendën e vizitës.

Vizitë te Koordinatori Nacional për Kundërterrorizëm dhe Siguri (NLTV)

Koordinatori Nacional për Kundërterrorizmin dhe Sigurinë është një zyrë brenda Ministrisë Holandeze të Drejtësisë dhe Sigurisë dhe koordinon përpjekjet e të gjitha palëve në Holandë që kanë një rol në luftën kundër terrorizmit. Si pjesë e kësaj, ai mirëmban Vlerësimin e Kërcënimeve Terroriste në Holandë, Sistemin e Alarmit Kundërterrorizmit dhe bashkëpunon me qeveri të tjera dhe partneritete ndërkombëtare si BE dhe OKB.

Vizita u përqendrua në ofrimin e një Përmbledhjeje mbi rolin dhe funksionimin e NLTV-së, duke përfshirë zbulimin, mbledhjen dhe përpunimin e shenjave të radikalizimit dhe informacionit përkatës dhe ndarjen e roleve dhe përgjegjësive për kryerjen e hetimeve online midis të gjitha agjencive përkatëse qeveritare dhe zbatuese. Kjo u lejoi pjesëmarrësve të shkëmbenin praktikat më të mira dhe të mësonin informacion përkatës për të mbështetur zbatimin e një njësie monitorimi online në Maqedoninë e Veriut.

Për më tepër, seanca përfshiu një diskutim mbi mënyrën se si interneti dhe mediat sociale përdoren shpesh nga ekstremistët dhe terroristët për të formuar lëvizje dhe për të përhapur qëndrimet e tyre politike dhe ideologjike. Përfaqësuesit e NLTV përshkruan gjithashtu Qasjen e Përmirësuar Online të cilën zyra po kërkon ta përdorë për të kontrolluar përmbajtjen ekstremiste. Qasja e Përmirësuar Online përfshin katër shtylla kryesore: 1) dialogun me sektorin e internetit, 2) forcimin e instrumenteve statutore, 3) forcimin e qasjes lokale dhe 4) bashkëpunimin ndërkombëtar.

Korniza ligjore dhe legjislacioni për monitorimin online në luftën kundër terrorizmit

Prokurori Dorien Kardol nga Departamenti Nacional i Koordinimit të Prokurorit Publik Kundër Terrorizmit në Zyrën e Prokurorit Publik Nacional Holandez ofroi një Përmbledhje të kuadrit ligjor dhe legjislacionit holandez për monitorimin online. Ky sesion synonte të ofronte një kuptim praktik dhe ligjor të bazave të monitorimit online, duke diskutuar ndërthurjet e legjislacionit holandez dhe atij të BE-së.

Diskutimi filloi me një Përmbledhje të Zyrës së Prokurorit Publik, juridiksionit dhe mandatit të saj, si dhe ndarjes së përgjegjësive në rastet e terrorizmit në nivel kombëtar. Prezantimi më pas kaloi te legjislacioni përkatës holandez për kundërterrorizmin, duke përfshirë seksionet e Kodit Penal Holandez që mbulojnë trajnimin, nxitjen, mbledhjen e provave dhe më shumë.

Qendra Ndërkombëtare për Kundër-Terrorizëm (ICLT)

Dita e dytë filloi me një prezantim nga përfaqësuesit e Qendrës Ndërkombëtare për Kundër-Terrorizmin (ICLT). ICLT është një grup i pavarur mendimtarësh që kërkon të formësojë politika efektive dhe të bazuara në prova kundër terrorizmit dhe ekstremizmit të dhunshëm. Diskutimi me delegacionin u përqendrua në prezantimin e Qendrës së Njohurive për Luftëtarët e Huaj Terroristë (FTF), një bazë të dhënash e pavarur që ofron të dhëna sasiore dhe cilësore mbi FTF-të që janë bashkuar me grupe terroriste ose ekstremiste të dhunshme në Siri dhe Irak. Pjesëmarrësit patën mundësinë të kuptonin se si ta përdorin këtë mjet, të eksploronin të dhëna përkatëse specifike për vendin dhe të diskutonin ndikimin e FTF-ve në Maqedoninë e Veriut.

Pas sesionit, CILC lehtësoi diskutimet midis komitetit nacional për PEDh dhe LT nga Maqedonia e Veriut për të filluar bashkëpunimin me ICLT-në, duke synuar krijimin e një dege vendi për Maqedoninë e Veriut brenda Qendrës së Njohurive të FTF-së.

Për më tepër, gjatë këtij sesioni, përfaqësuesit e ICLT prezantuan rezultatet kryesore të Projektit "Vlerësimi i Rregullores (BE) 2021/784 që adreson shpërndarjen e përmbajtjes terroriste në internet (PTO)" dhe Projektit "studim fizibiliteti mbi zhvillimin e një kuadri vlerësimi për përmbajtjen terroriste dhe atë kufitare në internet". Të dy Projektet shqyrtojnë kornizat ekzistuese ligjore për monitorimin në internet në nivel evropian, duke i pajisur pjesëmarrësit me një kuptim më të qartë se si të përafrojnë legjislacionin e Maqedonisë së Veriut me acquis të BE-së.

Vizitë në Eurojust

Eurojust (Agjencia e Bashkimit Evropian për Bashkëpunim në Drejtësinë Penale) është përgjegjëse për koordinimin e punës së autoriteteve kombëtare në hetimin dhe ndjekjen penale të krimit transnacional. Si pjesë e punës së tyre, Eurojust kërkon gjithashtu të zhvillojë rregullore dhe praktikat më të mira në lidhje me shkëmbimin e informacionit dixhital në rastet e terrorizmit. Diskutimi u përqendrua në mekanizmat ligjorë të disponueshëm për zbulimin dhe monitorimin e terrorizmit dhe ekstremizmit të dhunshëm dhe rolin që Eurojust luan në mbështetjen e shteteve anëtare të BE-së. Gjithashtu ofroi një mundësi për të mësuar më shumë rreth kornizave të bashkëpunimit në fuqi midis shteteve anëtare të BE-së dhe me vendet jo-anëtare të BE-së. Përfaqësuesit nga Eurojust inkurajuan homologët e tyre nga Maqedonia e Veriut që të shfrytëzojnë plotësisht mjetet në dispozicion të tyre dhe të forcojnë bashkëpunimin e tyre me Eurojust.

Vizitë në Europol

Vizita në Europol u përqendrua në ofrimin e një Përmbledhjeje për delegacionin e Njësisë së Referimit në Internet të BE-së (IRU). Mandati i IRU-së së BE-së përfshin sinjalizimin e përmbajtjes në internet dhe ndarjen e këtyre sinjalizimeve me partnerët përkatës; mbështetjen e autoriteteve me analiza strategjike dhe operacionale; dhe veprimin si një Qendër Evropiane e Ekselencës. Brenda IRU-së së BE-së, ka departamente të dedikuara për Analizën dhe Referimet e Propagandës Terroriste; Operacionet, Hetimet në Internet dhe Mbështetjen Teknike; dhe Qasjen Ndërkufitare në Provat Elektronike dhe Ndarjen e Njohurive. Prezantimi përfshinte diskutime mbi përmbajtjen e terrorizmit në internet, moderimin, hetimin dhe referimet, analizën mjeko-ligjore dhe mënyrën se si provat e mbledhura mund të paraqiten në gjykatë. Përveç kësaj, përfaqësuesit nga IRU-të e BE-së ofruan një Përmbledhje të sistemit PERCI, një sistem i vetëm për të lidhur të gjitha Shtetet Anëtare të BE-së dhe ofruesit e shërbimeve për lehtësimin e referimeve dhe urdhrave të heqjes së përmbajtjes në internet.

Seanca u finalizua me diskutimin se si të rritet bashkëpunimi midis Europolit dhe Maqedonisë së Veriut dhe me një vizitë në zyrën e Oficerit Ndërlidhës të Europolit për Maqedoninë e Veriut.

Bashkia e Delftit në qasje lokale

Lili-Anne de Jongh, Këshilltare e Politikave, Ekipi i Kujdesit dhe Sigurisë i Bashkisë së Delftit, dhe Wies van Dipten, Koordinatore e Procesit, Ekipi i Kujdesit dhe Sigurisë i Bashkisë së Delftit, i dhanë një prezantim delegacionit mbi parandalimin dhe luftimin e radikalizimit nga një perspektivë lokale. Përfshirja e perspektivës lokale nga Holanda ishte një element kyç i kësaj vizite studimore, pasi bashkitë janë shpesh të parat që zbulojnë shenjat e hershme të radikalizimit ose sjelljes ekstremiste dhe luajnë një rol vendimtar në zbatimin e masave parandaluese. Bashkia e qytetit të Delftit në Holandë është një shembull suksesi në nivel lokal.

Si pjesë e këtij sesioni, përfaqësuesit e bashkisë diskutuan radikalizimin dhe xhihadizmin brenda Delftit dhe se si zyra e tyre përqendrohet në parandalimin, identifikimin dhe ndërhyrjen. Kjo përfshinte modele të klasifikimit të parandalimit, metoda për të identifikuar shenjat e radikalizimit, aktivitete edukative, kulturore dhe trajnuese të përdorura për të zvogëluar shanset e radikalizimit, punë online me të rinjtë, ndërhyrje të mundshme dhe taktika të tjera për të ndërtuar rezistencë brenda komunitetit. Një mësim kyç ishte rëndësia e punës së përbashkët përmes një qasjeje të përqendruar te personi.

VLERËSIMI I AKTIVITETIT

Reagime dhe ndikimi

Vizita studimore u organizua për të siguruar vazhdimësinë e rezultateve të të nxënit të arritura gjatë aktiviteteve të mëparshme të Projektit, duke përfshirë Trajnimet e ofruara nga Policia Holandeze. Vizita u prit mirë nga pjesëmarrësit, të cilët vlerësuan mundësinë për të shkëmbyer praktikat më të mira, për të diskutuar informacionin përkatës dhe për të vendosur bashkëpunim me përfaqësuesit përkatës holandezë dhe evropianë. Megjithatë, pjesëmarrësit rekomanduan zgjatjen e kohëzgjatjes së vizitave të ardhshme studimore për të lejuar diskutime më të thella me përfaqësuesit institucionalë.

Koordinatori nacional i Maqedonisë së Veriut për PEDh dhe LT u shpreh se prezantimet e ofruara ishin të thella dhe relevante për kontekstin në Maqedoninë e Veriut, si dhe relevante për zbatimin e një njësie/organi të ri për monitorimin online në vend.

Problemet e ballafaquara

Në ditën e parë të vizitës studimore, qyteti i Hagës përjetoi një ndërprerje të pjesshme të energjisë, duke prekur zonën ku ndodhen disa institucione publike, duke përfshirë NLTV dhe Qendrën e Humanitetit në Hagë - vendi ku u zhvillua seanca mbi kuadrin ligjor dhe legjislacionin për monitorimin online në luftën kundër terrorizmit. Si rezultat i ndërprerjes, darka e planifikuar për atë mbrëmje u anulua. Për të akomoduar pjesëmarrësit, ekipi i Projektit siguroi një pagesë shtesë të pjesshme ditore për të mbuluar shpenzimet e darkës.

Informacione të reja/azhuruara

Gjatë vizitës studimore, pjesëmarrësit theksuan një rritje shqetësuese të radikalizimit të dhunshëm midis qytetarëve të rinj. Ky trend duket se nxitet ndjeshëm nga ndikimi i platformave dixhitale, duke përfshirë rrjetet e mediave sociale, mjediset e lojërave online dhe aplikacionet e mesazheve të koduara.

Holanda po përballet me sfida të ngjashme, me një numër në rritje të të rinjve që ekspozohen dhe ndikohen nga përmbajtja ekstremiste online. Ky shqetësim i përbashkët paraqet një mundësi të vlefshme për bashkëpunim të zgjeruar dypalësh midis Maqedonisë së Veriut dhe Holandës. Përpjekjet e përbashkëta mund të përqendrohen në zhvillimin e mekanizmave të zbulimit të hershëm, ndarjen e inteligjencës dhe praktikave më të mira, dhe hartimin e strategjive të synuara parandaluese të përshtatura për sjelljet dixhitale të popullatave më të reja.

Një bashkëpunim i tillë mund të shtrihet edhe në iniciativat e ndërtimit të kapaciteteve, duke përfshirë trajnimin për zbatimin e ligjit dhe edukatorët, zhvillimin e programeve të shkrim-leximit dixhital dhe krijimin e fushatave kundër-narrativë që synojnë ndërtimin e rezistencës midis të rinjve kundër radikalizimit online.

PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Vizita studimore krijoi me sukses një platformë për pjesëmarrësit për të shkëmbyer përvoja dhe praktikat më të mira, për të krahasuar qasjet e tyre kombëtare dhe kornizat ligjore për monitorimin online të përmbajtjes terroriste (PTO) me ato të zbatuara në Holandë, dhe për të vendosur bashkëpunim me agjencitë përkatëse holandeze dhe të BE-së.

Vizita gjithashtu u mundësoi pjesëmarrësve të identifikonin boshllëqet legjislative në kuadrin aktual të Maqedonisë së Veriut për adresimin e PTO-së dhe të eksploronin mjetet dhe mekanizmat e mundshëm të bashkëpunimit që mund të rrisin përpjekjet e vendit në luftën kundër terrorizmit dhe ekstremizmit të dhunshëm online.

Pas kësaj vizite, rekomandohet të vazhdohet mbështetja e autoriteteve të Maqedonisë së Veriut në krijimin e një njësie ose organi të dedikuar të fokusuar posaçërisht në monitorimin online. Si pjesë e kësaj mbështetjeje të vazhdueshme, ekipi i Projektit do të organizojë dy aktivitete shtesë për të ndihmuar më tej në këtë përpjekje dhe për të vendosur bazën për hartimin e një rregulloreje të re në këtë fushë:

- Debati i Ekspertëve "Ekstremizmit online dhe të drejtat e njeriut"
- Punëtori mbi përshtatjen legjislative të kundërvënies ndaj përmbajtjes terroriste online (PTO)

Raport aktiviteti

Debati i ekspertëve: Ekstremizmi online dhe të drejtat e njeriut

Prill 2025

Përgatitur nga:
Samet Shabani

HORIZON CIVITAS
CILC Center for International Legal Cooperation
Netherlands - North Macedonia Counterterrorism Platform
Kingdom of the Netherlands

RAPORT AKTIVITETI

PËRMBLEDHJE

Projekti	Holandë - Maqedonia e Veriut Platforma kundër terorizmit II (MK23081) *Aktivitet i zbatuar në kuadër të projektit DELETE
Aktiviteti	Debati i Ekspertëve: Ekstremizmi online dhe të drejtat e njeriut
Date	17.04.2025
Vendndodhja	Shkup, Maqedonia e Veriut
Panelistë	Merlina Herbach, ICLT Besa Arifi, eksperte në të drejtën penale Metodi Hadzi Janev, ekspert në politikat e sigurisë
Moderator	Samet Shabani

PËRSHKRIMI I AKTIVITETIT

Objektivi

Ky aktivitet synonte të sillte palë të interesuara nga institucionet publike, akademia, OSHC-të me ekspertizë në luftimin e ekstremizmit të dhunshëm, luftimin e terrorizmit, si dhe të drejtat e njeriut, për të diskutuar së bashku se si duhet të përshtatet kuadri aktual ligjor i Maqedonisë së Veriut në mënyrë që të kufizojë përhapjen e përmbajtjes terroriste dhe ekstremiste në sferën online, duke mbrojtur njëkohësisht të drejtat e njeriut si liria e shprehjes, mbrojtja e të dhënave personale dhe privatësia.

Metodologjia

Aktiviteti përbëhej nga tre sesione kryesore:

1. Diskutim i moderuar me prezantime Analizë e ekspertëve rreth kornizave aktuale ligjore të Maqedonisë së Veriut dhe asaj të BE-së. Ekspertët do të ofrojnë krahasime, përshtatje dhe rekomandime.

2. World Café: propozime dhe rekomandime nga dhe për palët e interesuara fetare në lidhje me parandalimin e fenomeneve devijante: pas analizës, pjesëmarrësit ofrojnë propozimet dhe rekomandimet e tyre të ekspertëve në tre tryeza pune (metoda World Café), secila tryezë përmban fokus të ndryshëm tematik.

3. Sesion plenar: propozime dhe rekomandime për kornizën ligjore për hetimet online të ekstremizmit: Lehtësuesit e secilës tryezë pune prezantojnë pikat e tyre të diskutimit dhe rekomandimeve.

Përshkrimi narativ i akitivitetit

Aktiviteti filloi me fjalimet hapëse nga Samet Shabani, Horizon Civitas dhe Pavle Trajanov, Komiteti nacional për parandalimin e ekstremizmit të dhunshëm dhe luftë kundër terorizmit. Në fjalën e tij hapëse, Shabani theksoi se ky Aktivitet dhe në përgjithësi, Projekti është një mbështetje konkrete për kapacitetet institucionale në luftimin e ekstremizmit online. Z. Trajanov vuri në dukje se pritjet nga ky Aktivitet dhe Projekti janë shumë të larta pasi adreson ndërhyrjet e parashikuara në Strategjinë Kombëtare për Kundërvënien e Ekstremizmit të Dhunshëm dhe Planin e Veprimit.

Aktiviteti vazhdoi me diskutimin e moderuar të sesionit me prezantime nga Merlina Herbach, hulumtuese në Qendrën Ndërkombëtare për Kundër Terrorizmit (ICLT), Besa Arifi, eksperte në të drejtën penale, dhe Metodi Hadzi Janev, ekspert në politikat e sigurisë.

Merlina Herbach, LLM, hulumtuese në Qendrën Ndërkombëtare për Kundër Terrorizmit, mbajti një prezantim të titulluar "Rregullimi i Përmbajtjes Terroriste Online", duke vlerësuar Rregulloren (BE) 2021/794, të miratuar më 29 prill 2021, e cila adreson shpërndarjen e përmbajtjes terroriste në internet (Rregullorja PTO). Prezantimi përshkroi kornizën e rregullores, sfidat e zbatimit dhe Rekomandimet për zbatim efektiv, duke mbrojtur njëkohësisht të drejtat themelore.

Pikat kryesore të prezantimit

1. Korniza dhe Përgjegjësitë:

- Rregullorja PTO fuqizon autoritetet kompetente të BE-së për të lëshuar urdhra heqjeje (Neni 3), për t'i shqyrtuar ato (Neni 4), për të mbikëqyrur masa specifike (Neni 5) dhe për të vendosur penalitete (Neni 18).
- Ofruesit e Shërbimeve të Hostimit (OHS) duhet të përmbushin urdhrat e heqjes, të zbatojnë masa specifike, të ruajnë të dhënat, të sigurojnë transparencë dhe të ofrojnë informacion për përdoruesit dhe mekanizma ankimimi.
- Përdoruesit dhe shoqëria civile luajnë role aktive në sinjalizimin dhe moderimin e përmbajtjes dhe role pasive në mbrojtjen e të drejtave themelore.
- Europol mbështet koordinimin përmes mjeteve si Njësia e Referimit të Internetit e BE-së (EU IRU) dhe platforma PERCI për përpunimin e urdhrave të heqjes.

2. Bashkëpunimi Ndërkufitar:

- Shtetet Anëtare inkurajohen të shkëmbejnë informacion dhe të koordinohen për të shmangur dyfishimin e urdhrave të heqjes dhe ndërhyrjen në hetimet në vazhdim.
- Europol lehtëson shkëmbimin e shpejtë të informacionit dhe mbështet koordinimin me OShH-të për të minimizuar dyfishimin dhe për të rritur efikasitetin.

3. Sfidat kryesore:

- Terroristët përdorin platformat online për rekrutim, rrjetëzim, planifikim operativ dhe financim, duke bërë të nevojshme rregullore të forta për shkak të implikimeve jashtë linje dhe aksesueshmërisë së përmbajtjes terroriste.
- Sfidat përfshijnë dështimin e moderimit vullnetar, vështirësitë në zbatimin vetëm nga autoritetet kombëtare, migrimin e përdoruesve në platforma më pak të rregulluara dhe ndikimin e teknologjive të reja.
- OShH-të e vogla përballen me sfida unike në zbatim për shkak të burimeve të kufizuara.

4. Efektet anësore:

- Rregullorja vendos një barrë disproporcionale mbi OShH-të e vogla dhe të mesme.
- Disa shërbime përjashtohen, duke çuar në zbatim dhe zbatim të pabarabartë në të gjitha platformat.

5. Mbrojtja e të Drejtave Themelore:

- Korniza rregullatore thekson kategoritë e përmbajtjes të përcaktuara qartë, veprimet alternative të moderimit, mbikëqyrjen gjyqësore, transparencën dhe llogaridhënien publike.
- Zbatimi kërkon shtrirje, bashkëpunim, mbështetje për platformat e vogla, mosdiskriminim dhe mbrojtje procedurale, duke përfshirë mbikëqyrjen njerëzore dhe mekanizmat e apelimit.

6. Përfundimet kryesore:

- Përcaktoni në mënyrë të ngushtë kategoritë e përmbajtjes terroriste për të siguruar qartësi.
- Krijoni autoritete kombëtare të centralizuara me mandate të qarta.
- Balanceroni fushëveprimin e OShH-ve për të siguruar si sasinë ashtu edhe cilësinë e zbatimit.
- Siguroni shqyrtim gjyqësor, transparencë dhe mbështetje për OShH-të më të vogla.
- Nxitni shtrirjen dhe bashkëpunimin për të përmirësuar zbatimin.

HORIZON CIVITAS
CILC Center for International Legal Cooperation
Netherlands - North Macedonia Counterterrorism Platform
Kingdom of the Netherlands

Prezantimi i Besa Arifit trajtoi rëndësinë e Përmbajtjes Terroriste Online (PTO), ndikimin e saj në të drejtat e njeriut, kuadrin ligjor dhe strategjik kombëtar, rolet institucionale, pikat e forta dhe të dobëta, si dhe Rekomandimet për përmirësim.

Pikat kryesore të prezantimit

1. Rëndësia e Përmbajtjes Terroriste Online (PTO):

- PTO përfshin materiale që nxisin, promovojnë ose ofrojnë udhëzime për akte terroriste, siç përcaktohet nga Direktiva e BE-së (2017/541). Ai përjashton përmbajtjen për qëllime edukative, gazetareske, artistike ose kundër terrorizmit.
- Një studim nga 1 janari 2019 deri më 15 korrik 2021 identifikoi 2% të 1.29 milion mesazheve të mbledhura (20,670) si polarizuese, të mbushura me urrejtje ose ekstremiste, me polarizimin politik (18,371 mesazhe), urrejtjen etnike (2,299 mesazhe, kryesisht midis maqedonasve dhe shqiptarëve) dhe ekstremizmin e motivuar nga feja (veçanërisht përmbajtjen salafiste-xhihadiste në shqip në platforma si Facebook dhe Telegram) që janë të spikatura.
- Sfidat përfshijnë monitorimin e platformave të koduara si Telegram dhe mesazheve delikate ekstremiste që shmangin thirrjet e qarta për dhunë.

2. Rregullorja e BE-së (2021/784):

- Vlen për Ofruesit e Shërbimeve të Hostingut (OShH) që ofrojnë shërbime në BE, duke kërkuar që ofruesit jo-BE të emërojnë një përfaqësues ligjor të BE-së.
- Masat përfshijnë:

- Urdhra për Heqje: Autoritetet kompetente mund të lëshojnë urdhra për heqjen e PTO-së brenda një ore, duke specifikuar arsyet, URL-të dhe mjetet juridike (Nenet 3, 17).

- Masa Specifike: OShH-të duhet të zbatojnë mjete teknike, mekanizma raportimi të përdoruesve dhe mbikëqyrje njerëzore për të parandaluar keqpërdorimin.

- Ruajtja e të Dhënave: PTO-ja e hequr dhe të dhënat përkatëse duhet të ruhen për të paktën gjashtë muaj (Neni 6).

- Bashkëpunimi: OShH-të duhet të caktojnë pika kontakti 24/7 dhe të bashkëpunojnë me autoritetet, përfshirë Europolin (Nenet 14, 16, 17).

- Gjobat: Gjoba deri në 4% të të ardhurave globale për mosrespektim sistematik (Neni 18).

- Mbrojtjet e të drejtave të njeriut përfshijnë domosdoshmërinë, proporcionalitetin, mosdiskriminimin, mbikëqyrjen njerëzore, mekanizmat e ankesave dhe shqyrtimin gjyqësor për të parandaluar heqjen e tepërt të përmbajtjes legjitime (Nenet 1, 5, 9, 10, 23).

3. PTO në Maqedoninë e Veriut:

o Korniza ligjore:

- Kodi Penal trajton PTO-në në mënyrë indirekte përmes dispozitave si Neni 394-a (organizatë terroriste, 4-10 vjet burgim), Neni 394-b (terrorizëm, duke përfshirë mjetet elektronike, 4 vjet deri në burgim të përjetshëm), Neni 394-g (përhapja e materialeve raciste/ksenofobike në internet, 1-10 vjet) dhe Neni 322-a (pjesëmarrja në luftëra të huaja, minimumi 4 vjet, duke përmendur në mënyrë të qartë mediat sociale).
- Ligji për Parandalimin e Pastrimit të Parave dhe Financimin e Terrorizmit mbështet përpjekjet kundër financimit të terrorizmit në internet.

o Strategjitë kombëtare (2023-2027):

- Strategjia Kombëtare për PEDh e njeh internetin si një kanal kyç për propagandën terroriste dhe promovon një qasje gjithëpërfshirëse, duke përfshirë kundër-narrativat, bashkëpunimin e shoqërisë civile dhe heqjen e shpejtë të PTO-së (Objektivi 4.5).
- Strategjia për Parandalimin e Ekstremizmit të Dhunshëm e identifikon internetin si një "arenë virtuale për radikalizim", duke u përqendruar në Ndërtimin e kapaciteteve, shkrim-leximin mediatik, fushatat e kohezionit social dhe luftën kundër gjuhës së urrejtjes (Objektivi 1.4).
- Të dyja theksojnë të drejtat e njeriut, proporcionalitetin dhe transparencën.

o Institucionet:

- Organet kryesore përfshijnë Komitetin nacional për PEDh dhe LT, Sektorin e Krimit Kompjuterik të Ministrisë së Brendshme (MB), Agjencinë e Sigurisë Kombëtare, Agjencinë e Inteligjencës, Ministrinë e Mbrojtjes dhe Agjencinë për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuale.
- Një veprim i koordinuar i udhëhequr nga Zyra e Prokurorit Publik për Krimin e Organizuar dhe Korrupsionin, që përfshinte MB dhe Agjencinë e Sigurisë Kombëtare, shënjestroi grupet e Telegram që ndanin përmbajtje ekstremiste, duke përdorur forenzikën dixhitale.

4. Pikat e forta dhe të dobëta:

o Pikat e forta:

- Dispozitat ligjore ekzistuese adresojnë në mënyrë indirekte PTO-në, me përpjekje për t'u përafruar me Rregulloren e BE-së (2021/784).
- Strategjitë kombëtare e njohin në mënyrë të qartë PTO-në dhe promovojnë mbrojtjen e të drejtave të njeriut, kundër-narrativat dhe bashkëpunimin me Europolin dhe planet e veprimit të BE-së për Ballkanin Perëndimor.
- Kornizat institucionale dhe Ndërtimi i kapaciteteve të planifikuara brenda Ministrisë së Brendshme dhe Komitetit Kombëtar.

o Pikat e dobëta:

- Mungesa e një përkufizimi specifik të PTO-së dhe afateve ligjore (p.sh., kërkesa për heqje brenda një ore).
- Nuk ka detyrime proaktive për OShH-të për të hequr PTO-në.
- Mbrojtje të pamjaftueshme të të drejtave të njeriut gjatë heqjes së përmbajtjes.
- Mungesa e një njësie të dedikuar PTO, që çon në koordinim të fragmentuar.
- Kapacitet teknik i kufizuar për monitorimin e platformave të koduara dhe trajnim i pamjaftueshëm i specializuar për hetimet online.

5. Rekomandime:

- Legjislacioni: Të ndryshohet Kodi Penal për të përcaktuar në mënyrë të qartë PTO-në, në përputhje me Rregulloren e BE-së (2021/784), dhe të përcaktohet një afat prej një ore për largimin me procedura të qarta.
- Detyrimet e OShH-ve: Prezantoni rregullore që kërkojnë që OShH-të të heqin në mënyrë proaktive PTO-në, duke rritur përgjegjshmërinë e platformës.
- Të Drejtat e Njeriut: Zhvilloni mekanizma për ankesa, shqyrtim gjyqësor dhe transparencë për të mbrojtur lirinë e shprehjes dhe për të parandaluar heqjen e tepërt të përmbajtjes.
- Kapaciteti Institucional: Ngritja e një njësie të dedikuar PTO, përmirësimi i koordinimit ndëragjencor dhe investimi në mjete teknike për monitorimin e platformave të koduara.
- Trajnim: Ofrimi i trajnimeve të specializuara për personelin e sigurisë mbi hetimet online dhe provat dixhitale.

6. Konkluza:

- Maqedonia e Veriut ka një kornizë themelore për adresimin e PTO-së, me ligje, strategji dhe institucione përkatëse. Megjithatë, boshllëqet në rregulloret specifike të PTO-së, koordinimin institucional dhe kapacitetin teknik pengojnë efektivitetin. Zbatimi i Rekomandime-s së propozuar do ta përshtaste RMN-në me standardet e BE-së, do të rriste sigurinë publike dhe do të mbronte të drejtat e njeriut.

Prof. Metodi Hadzi-Janev mbajti një fjalim duke u përqendruar në disa sfida ekzistuese në nivel nacional në lidhje me vazhdimin e penalizimit të përmbajtjes terroriste në internet (PTO). Fjalimet e tij përfshinin:

- Sfida e 'relativizmit kulturor' kur bëhet fjalë për terrorizmin (perceptimi mbi terrorizmin në një shoqëri të caktuar mund të jetë i ndryshëm në një shoqëri tjetër), ose interpretimi subjektiv i përkufizimit të terrorizmit nga aktorët shtetërorë. Është thelbësore që së pari të kemi një grup të qartë përkufizimesh institucionale se çfarë është terrorizmi.
- Me mjediset e reja dixhitale dhe kushtet në vend, terrorizmi po evoluon në një çështje më të sofistikuar. Është shumë e rëndësishme të rriten kapacitetet institucionale në përputhje me rrethanat.
- Përqendrimi vetëm në mediat e zakonshme (mediat tradicionale dhe sociale) në internet mund të mos jetë i mjaftueshëm për të plotësuar 'puzzle' kur hetohet përmbajtja terroriste.
- Brezi i ri i terroristëve krijon trende të reja lidhjesh në internet (lojëra video të përdorura për mesazhe të koduara, hapësira të veçanta bisedash në internet). Është shumë e rëndësishme që institucionet t'i dinë këto trende të reja dhe t'i adresojnë ato në përputhje me rrethanat.
- Mungesa e një instituti privat mjeko-ligjor në vend në rast se personi që akuzohet për përmbajtje terroriste në internet kërkon hetim të mëtejshëm të provave nga Prokuroria.

Pas diskutimeve të moderuara, pjesëmarrësit dhanë propozimet dhe rekomandimet e tyre për rregullime në legjislacion. Përmbledhja e diskutimeve dhe punës së paraqitur është si më poshtë:

Kriteret për Kategorizimin e Përmbajtjes Ekstremiste si "Terroriste"

- Nxitje për Dhunë: Thirrje për akte të dhunshme për të arritur qëllime politike, etnike, fetare ose ideologjike.
- Motivim Ideologjik: Promovimi i ideologjive ekstremiste si xhihadizmi, neonazizmi ose urrejtja etnike për të minuar institucionet shtetërore ose për të krijuar frikë.
- Radikalizimi dhe Rekrutimi: Përmbajtje që radikalizon individë ose rekrutë për organizata terroriste.
- Kërcënime dhe Propagandë: Kërcënime publike, përhapje frike ose propagandë e lidhur me grupe të njohura terroriste.
- Mbështetje Operacionale: Dhënia e udhëzimeve për sulme, eksplozivë ose taktika guerile.
- Referenca e Rregullores së BE-së: Rregullorja PTO e BE-së, që përcakton përmbajtjen terroriste si mundësim, mbështetje ose kërcënim të akteve terroriste.

Fjalë kyçe për të sinjalizuar përmbajtje terroriste

- Dhuna dhe Militantizmi: "Sulm", "bombë", "shpërthim", "likuidim", "masakër", "xhihad", "martir", "shahid"
- Armët dhe eksplozivët: "Bombë", "C4", "IED", "AK-47", "rrip shpërthyes"
- Terma ideologjikë: "Kalifat", "qafir", "tekfir", "luftë e shenjtë", "shtet islamik"
- Grupet/Simbolet Terroriste: "ISIS", "Al-Kaeda", "Taliban", "flamuri i zi".
- Terma koordinimi: "Operacion", "objektiv", "koordinatat", "mision".
- Kujdes për kontekstin: Një pjesëmarrës paralajmëroi se vetëm fjalët kyçe janë të pamjaftueshme pa kontekst, pasi terroristët e përshtatin gjuhën për t'i shpëtuar zbulimit.

Roli i Shoqërisë Civile dhe Avokatëve të të Drejtave të Njeriut

- Monitorimi dhe Raportimi: Ndjekja e zbatimit të ligjit, dokumentimi i abuzimeve dhe raportimi te organet kombëtare/ndërkombëtare
- Avokim dhe Ndihmë Ligjore: Ofroni mbështetje ligjore për ata që shënjestrohen padrejtësisht dhe sfidoni praktikat diskriminuese.
- Edukimi Publik: Rritja e ndërgjegjësimit rreth të drejtave, dallimi midis ekstremizmit dhe mospajtimit dhe promovimi i transparencës.
- Përfshirja në Politika: Pjesëmarrja në hartimin e ligjeve dhe mbrojtja e të drejtave të njeriut.
- Bashkëpunimi: Puna me median, OJQ-të ndërkombëtare dhe institucionet për të siguruar llogaridhënien.

Nevojat e Sektorit të Sigurisë për Monitorimin e Përmbajtjes Terroriste

- Teknologjia: Mjete të IA/ML për zbulimin e përmbajtjes, analizat e të dhënave të mëdha dhe monitorimin e platformave të koduara.
- Personeli i Trajnuar: Ekspertë të IT-së, analistë të trajnuar në radikalizim dhe staf i ndjeshëm ndaj kulturës.
- Kornizat Ligjore: Ligje të qarta në përputhje me të drejtat e njeriut për të rregulluar monitorimin dhe përdorimin e të dhënave.
- Koordinimi: Bashkëpunimi midis policisë, inteligjencës, gjyqësorit dhe rregullatorëve të medias.
- Partneritetet e Kompanive Teknologjike: Mekanizma për heqjen e përmbajtjes dhe ndarjen e informacionit me platformat.
- Nevoja Specifike: Theksimi i monitorimit proaktiv për të parandaluar radikalizimin, mbledhjen e provave dhe ndërprerjen e komunikimeve terroriste.

IInstitucion për të vendosur një Njësi Monitorimi të Përmbajtjes Terroriste

- MPB: Preferohet nga shumica e pjesëmarrësve për burimet e saj, ekspertizën në krimin kibernetik dhe autoritetin hetimor. Tre sugjerojnë koordinimin me Komitetin nacional për PEDh dhe LT.
- Agjencia e Sigurisë Kombëtare: Një sugjeroi NSA-në, duke përmendur ekspertizën e tyre të sigurisë.
- Agjencia për Shërbime Mediatike Audio dhe Audiovizuale: Një sugjeroi propozojë AShMAA-në për ekspertizën e saj mediatike, por përfaqësuesi i AShMAA-së vëren se i mungon kapaciteti hetimor.
- Organ Shumësektorial: Një pjesëmarrës sugjeroi një organ të përbashkët me përfaqësues nga institucione të ndërlidhura.
- Arsyetimi: Burimet e MPB-së, autoriteti ligjor dhe llogaridhënia publike e bëjnë atë të përshtatshme, KNPEDhLT, AShMAA dhe PTP (Zyra e Prokurorit Publik) shihen si dytësore për shkak të roleve të kufizuara operative.

Roli i Sektorit Privat nëpërmjet Partneritetit Publik-Privat (PPP)

- Mundësia: Pothuajse të gjithë pjesëmarrësit mbështesin modelin PPP për monitorimin e PTO-së, duke përmendur inteligjencën artificiale të përparuar të kompanive private, monitorimin në kohë reale dhe ekspertizën në analizën e medias.

- Shembuj: Një pjesëmarrës vuri në dukje se platformat zhvillohen nga kompani private, ndërsa një tjetër thekson rolin e tyre në zbulimin e gjuhës së urrejtjes dhe dezinformimit.

- Shqetësime: Një pjesëmarrës theksoi rreziqet që kërkojnë rregullim të kujdesshëm. Një tjetër kundërshton PPP-të në nivel lokal, duke përmendur joefikasitetin dhe rreziqet për neutralitetin, megjithëse ai pranon Projektet e BE-së si "Teknologjia Kundër Terrorizmit".

- Kushtet: Transparenca, mbikëqyrja demokratike dhe përputhshmëria me të drejtat e njeriut janë kritike.

Mbikëqyrja Gjyqësore për të Parandaluar Abuzimin

- Miratimi i Gjykatës: Kërkohen urdhër-gjykata për monitorimin e komunikimeve private ose heqjen e përmbajtjes.
- Auditime Periodike: Gjykatat ose organet e pavarura duhet të rishikojnë praktikat e monitorimit për të siguruar pajtueshmërinë.
- E Drejta e Ankesës: Qytetarët duhet të kenë qasje në shqyrtim gjyqësor për monitorim të paligjshëm.
- Transparenca: Raportimi publik mbi aktivitetet e monitorimit dhe kornizat ligjore për të parandaluar censurën.
- Roli i Avokatit të Popullit: Një pjesëmarrës sugjeron që Avokati i Popullit mund të përmirësojë mbikëqyrjen demokratike dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut.
- Masa Specifike: Një pjesëmarrës propozon miratim gjyqësor për veprime të ndjeshme si bllokimi i llogarisë ose qasja në të dhëna.

Vëzhgime Kryesore

Konsensusi: Përmbajtja duhet të nxisë dhunë ose të mbështesë terrorizmin për të qenë "terroriste". Fjalët kyçe janë të dobishme, por kërkojnë analizë kontekstuale. Shoqëria civile luan një rol kritik në mbikëqyrje dhe avokim. Sektori i sigurisë ka nevojë për teknologji të përparuar dhe staf të trajnuar. Ministria e Brendshme është institucioni i preferuar për një njësi monitorimi, me përfshirjen e sektorit privat të zbatueshme sipas rregulloreve të rrepta. Mbikëqyrja gjyqësore është e panegociueshme për të parandaluar abuzimet.

VLERËSIMI I AKTIVITETIT

Reagime dhe ndikimi

Debati i ekspertëve u prit mirë nga pjesëmarrësit, të cilët e vlerësuan mundësinë për t'u angazhuar në një dialog me shumë palë të interesuara mbi luftën kundër ekstremizmit online, duke mbrojtur njëkohësisht të drejtat e njeriut. Koordinatori nacional u shpreh se prezantimet ishin të thella dhe relevante për kontekstin e Maqedonisë së Veriut.

Eventi forcoi bashkëpunimin midis institucioneve publike, akademisë dhe shoqërisë civile, duke hedhur themelet për bashkëpunim të ardhshëm mbi reformat ligjore dhe institucionale. Pjesëmarrësit theksuan Rekomandimet praktike, të tilla si ndryshimi i Kodit Penal dhe krijimi i një njësie të dedikuar PTO, si hapa të zbatueshëm drejt përafrimit të kornizës së Maqedonisë së Veriut me standardet e BE-së. Aktiviteti gjithashtu rriti ndërgjegjësimin për nevojën për mbikëqyrje gjyqësore dhe mbrojtje të të drejtave të njeriut, duke ndikuar në diskutimet e vazhdueshme të politikave brenda Komitetit nacional nacional për PEDh dhe LT.

Problemet e ballafaquara

Pavarësisht suksesit të përgjithshëm, u vunë re disa sfida. Përfaqësimi i kufizuar nga Ofruesit e Shërbimeve të Hostingut (OShH) më të vegjël pengoi diskutimet mbi sfidat e tyre specifike të zbatimit sipas Rregullores së BE-së (2021/784).

Përveç kësaj, disa pjesëmarrës shprehën shqetësime në lidhje me kohëzgjatjen e shkurtër të eventit, e cila kufizoi shqyrtimin e thelluar të çështjeve komplekse si monitorimi i platformave të koduara. Pikëpamjet e ndryshme mbi institucionin kryesor për një njësi monitorimi të PTO-së (p.sh., Ministria e Brendshme kundrejt organit shumësektorial) çuan në debate të pazgjidhura, duke kërkuar konsultime të mëtejshme.

Informacione të reja/azhuruara

Aktiviteti zbuloi njohuri të reja mbi natyrën në zhvillim të ekstremizmit online në Maqedoninë e Veriut. Pjesëmarrësit ndanë të dhëna të fundit që tregojnë një rritje të përmbajtjes ekstremiste në platformat e lojërave dhe aplikacionet e enkriptuara të bisedave, duke nënvizuar nevojën për mjete të avancuara monitorimi. Diskutimet gjithashtu theksuan shfaqjen e narrativave delikate ekstremiste që shmangin dhunën eksplicite, duke ndërlikuar përpjekjet e zbulimit. Eventi i informoi palët e interesuara mbi progresin e Maqedonisë së Veriut drejt përafrimit me Rregulloren e BE-së (2021/784), me Ministrinë e Brendshme që raportoi përpjekjet e vazhdueshme për të përmirësuar aftësitë e forenzikës dixhitale. Përveç kësaj, një Projekti pilot që përfshin partneritete publik-privat për monitorimin e përmbajtjes së bazuar në inteligjencën artificiale u përmend si një model i mundshëm, megjithëse mbetet në fazat e hershme. Këto përditësime theksuan urgjencën e adresimit të boshllëqeve teknologjike dhe ligjore për t'iu kundërvënë kërcënimeve në zhvillim në mënyrë efektive.

PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Debati i ekspertëve lehtësoi me sukses një dialog gjithëpërfshirës mbi balancimin e luftës kundër ekstremizmit online me mbrojtjen e të drejtave të njeriut në Maqedoninë e Veriut. Prezantimet dhe diskutimet nënvizuan se, ndërsa Maqedonia e Veriut ka një kuadër themelor ligjor dhe strategjik, mbeten boshllëqe të konsiderueshme në përcaktimin e përmbajtjes terroriste online (PTO), vendosjen e detyrimeve proaktive për Ofruesit e Shërbimeve të Hostingut (OShH) dhe sigurimin e mbrojtjeve të forta të të drejtave të njeriut. Natyra në zhvillim e ekstremizmit online, duke përfshirë përdorimin e platformave të koduara dhe hapësirave të lojërave, kërkon kapacitete të përmirësuara teknike dhe institucionale. Doli konsensus mbi nevojën për përkufizime të qarta të PTO-së, mbikëqyrje gjyqësore dhe koordinim ndëragjencor, me Ministrinë e Brendshme të identifikuar si udhëheqësi më i përshtatshëm për një njësi monitorimi të PTO-së. Megjithatë, debati nxori në pah edhe sfida, të tilla si kufizimet e burimeve për OShH-të më të vogla dhe nevoja për rregullim të kujdesshëm të partneriteteve publiko-private për të parandaluar abuzimet. Aktiviteti përforcoi rëndësinë e rolit të shoqërisë civile në avokim dhe mbikëqyrje për të siguruar transparencë dhe llogaridhënie.

Rekomandime

1. Reforma legjislative:

- Ndryshoni Kodin Penal për të përcaktuar në mënyrë të qartë PTO-në, në përputhje me Rregulloren e BE-së (2021/784), dhe përfshini një afat prej një ore për heqjen e përmbajtjes nga ofruesit e shërbimeve shëndetësore.
- Prezantoni detyrime proaktive për ofruesit e shërbimeve shëndetësore për të monitoruar dhe hequr PTO-në, me dënime të qarta për mosrespektimin e tyre.
- Zhvilloni mekanizma ligjorë për ankesa, shqyrtim gjyqësor dhe transparencë për të mbrojtur lirinë e shprehjes dhe për të parandaluar heqjen e tepërt të përmbajtjes.

2. Ndërtimi Institucional i Kapaciteteve:

- Krijoni një njësi të dedikuar monitorimi të PTO-së brenda Ministrisë së Brendshme, me mekanizma koordinimi që përfshijnë Komitetin nacional për PEDh dhe LT.
- Investoni në mjete të bazuara në IA dhe analiza të të dhënave të mëdha për të monitoruar platformat e koduara dhe për të zbuluar përmbajtje ekstremiste delikate.
- Ofroni trajnime të specializuara për personelin e sigurisë mbi hetimet online, forenzikën dixhitale dhe ndjeshmëritë kulturore.

3. Mbrojtja e të Drejtave të Njeriut:

- Zbatoni mekanizma mbikëqyrës gjyqësorë, duke përfshirë urdhrat për monitorim dhe auditime periodike nga gjykatat ose organet e pavarura.
- Sigurohuni që qytetarët të kenë qasje në proceset e apelimit për monitorim të paligjshëm ose heqje të përmbajtjes.
- Angazhoni shoqërinë civile në hartimin e politikave dhe monitorimin për të rritur transparencën dhe llogaridhënien.

4. Partneritete Publiko-Private:

- Zhvilloni korniza të rregulluara PPP për të shfrytëzuar ekspertizën e sektorit privat në IA dhe monitorimin në kohë reale, duke siguruar pajtueshmërinë me standardet e të drejtave të njeriut.
- Mbështetni OShH-të më të vogla me burime dhe trajnime për të përmbushur kërkesat e rregullimit të PTO-së.

5.Public Awareness and Collaboration:

- Nisja e fushatave të edukimit publik për të rritur ndërgjegjësimin rreth ekstremizmit online dhe për ta dalluar atë nga mospajtimi legjitim.
- Nxitja e bashkëpunimit ndërkufitar me organet e BE-së si Europoli dhe partnerët rajonalë për të ndarë inteligjencën dhe praktikat më të mira.
- Inkurajimi i forumeve me shumë palë të interesuara për të mbështetur dialogun midis institucioneve, shoqërisë civile dhe sektorit privat.

Raport aktiviteti

Punëtori mbi Përshtatjen Legjislative për kundërvënien ndaj Përmbajtjes Terroriste Online (PTO)

Maj 2025

Përgatitur nga:
Samet Shabani

HORIZON CIVITAS
CILC Center for International Legal Cooperation
Netherlands - North Macedonia Counterterrorism Platform
Kingdom of the Netherlands

RAPORT AKTIVITETI

PËRMBLEDHJE

Projekti	Holandë - Maqedonia e Veriut Platforma kundër terorizmit II (MK23081) *Aktivitet i zbatuar në kuadër të projektit DELETE
Aktiviteti	Punëtori mbi Përshtatjen Legjislative për kundërvënien ndaj Përmbajtjes Terroriste Online (PTO)
Date	15.05.2025 - 16.05.2025
Vendndodhja	Kodra e diellit, Maqedonia e Veriut
Panelists	Pavle Trajanov, NCKEDhLT Diana Navarrete, CILC Metodi Haxhi Janev, ekspert i politikave të sigurisë
Lehtësues	Samet Shabani, Horizon Civitas
Asistentë	Nexhla Uludag dhe Jetmir Ziba

PËRSHKRIMI I AKTIVITETIT

Objektivi

Punëtoria synonte të mbështeste zhvillimin e legjislacionit në Maqedoninë e Veriut në përputhje me Rregulloren e BE-së (2021/784) për luftimin e përmbajtjes terroriste në internet (PTO). Ajo synonte të mobilizonte institucionet publike, akademinë, shoqërinë civile dhe sektorin e biznesit për të propozuar ndryshime në kuadrin ligjor nacional për të kufizuar përhapjen e përmbajtjes terroriste dhe ekstremiste në internet, duke mbrojtur njëkohësisht të drejtat e njeriut, duke përfshirë lirinë e shprehjes, mbrojtjen e të dhënave dhe privatësinë. Aktiviteti u përqendrua në nxitjen e një qasje të ekuilibruar për luftimin e ekstremizmit në internet përmes diskutimeve të ekspertëve dhe hartimit bashkëpunues të një kuadri rregullator.

Metodologjia

Punëtoria përbëhej nga dy komponentë kryesorë të ofruar gjatë dy ditëve:

1. Sesione me ekspertë: U mbajtën tre sesione tematike:

- Korniza Institucionale për kundërvënie ndaj ekstremizmit online: U përqendrua në Strategjinë Kombëtare për Kundërshtimin e Ekstremizmit të Dhunshëm (KEDh) dhe Kundërterrorizmit (LT).
- Prezantimi i draft-raportit të Vlerësimit të Nevojave: Gjetjet e ekspertëve dhe rekomandimet u ndanë me palët e interesuara.
- Ndarja e praktikave nga vendet e BE-së: U theksuan praktikat më të mira në përafrimin legjislativ me standardet e BE-së.

2. Rekomandime për Draft-Rregulloren: Përfshiu punë në grupe të vogla dhe sesione plenare për të përgatitur një draft-Rregullore për Kundërshtimin e Përmbajtjes Terroriste Online, duke përfshirë kontribute nga palë të ndryshme të interesuara.

Përshkrimi narativ i akitivitetit

Punëtoria filloi me një kafe mirëseardhjeje dhe regjistrim, e ndjekur nga fjalimet hapëse nga Diana Navarrete (Qendra për Bashkëpunim Ligjor Ndërkombëtar), Samet Shabani (Horizon Civitas) dhe Pavle Trajanov (Komiteti nacional për PEDh dhe LT). Ata theksuan rëndësinë e përafrimit të kuadrit ligjor të Maqedonisë së Veriut me standardet e BE-së, duke mbrojtur njëkohësisht të drejtat e njeriut.

Sesioni 1: Korniza Institucionale për Luftimin e Përmbajtjes Terroriste në Internet:
Pavle Trajanov prezantoi Strategjinë Kombëtare për Kundërvajtjen e Ekstremizmit të Dhunshëm dhe Kundër Traktatit, duke përshkruar rolet institucionale në luftën kundër ekstremizmit online, duke përfshirë sfidat e koordinimit dhe nevojën për dispozita ligjore të përditësuara për të adresuar përparimet teknologjike.
Sesioni 2: Harta Globale Legjislative:
Pjesëmarrësve u prezantuan Harta Legjislative Globale, një mjet i ofruar nga Forumi Global i Internetit për Kundër Terrorizmit, që përmban kornizën legjislative dhe praktikat e kryesisht vendeve të BE-së në adresimin e luftës kundër përmbajtjes terroriste në internet (PTO).
Sesioni 3: Prezantimi i draft-raportit të vlerësimit të nevojave:
Ekspertët Metodi Hadzi Janev dhe Samet Shabani prezantuan gjetjet e draftit dhe Rekomandimin që dolën nga aktivitetet e zbatuara më parë (Forumi Kombëtar: Feja dhe Sfidat Online, si dhe Debati i Ekspertëve mbi PTO-në në Maqedoninë e Veriut), dhe në përgjithësi raportin e vlerësimit të nevojave (NAR).

Dita përfundoi me një përmbledhje të pikave kryesore dhe përgatitjeve për seancat e hartimit.

Dita e dytë filloi me një përmbledhje të Ditës 1. Pjesëmarrësit më pas u angazhuan në punë në grupe të vogla për të hartuar Rregulloren për Kundërshtimin e Përmbajtjes Terroriste Online, duke u përqendruar në tre fusha tematike: të drejtat e njeriut, politikat e sigurisë dhe aspektet legjislative. Grupet trajtuan pyetje mbi balancimin e lirisë së shprehjes, mbrojtjen e privatësisë, përputhshmërinë me rregulloret e BE-së dhe parandalimin e abuzimit me autoritetin.

Një seancë plenare konsolidoi rezultatet e grupit në një draft rregullore, e ndjekur nga diskutime mbi hapat e mëtejshëm, duke përfshirë koordinimin institucional dhe konsultimet publike. Punëtoria përfundoi me një marrëveshje mbi Rekomandimin e zbatueshëm për të çuar përpara procesin legjislativ.

VLERËSIMI I AKTIVITETIT

Reagime dhe ndikimi

Punëtoria u prit mirë, me pjesëmarrësit që vlerësuan qasjen shumëpalëshe që përfshinte institucionet publike, shoqërinë civile dhe akademinë. Diskutimet nxorën në pah nevojën për përkufizime të sakta ligjore, mbikëqyrje të pavarur dhe mjete teknologjike për të luftuar në mënyrë efektive ekstremizmin online. Eventi forcoi koordinimin midis palëve të interesuara dhe ofroi një bazë për përafrimin e kuadrit ligjor të Maqedonisë së Veriut me standardet e BE-së. Rekomandimet, të tilla si krijimi i organeve të pavarura mbikëqyrëse dhe programeve të trajnimit, u panë si hapa praktikë drejt rritjes së kapaciteteve kombëtare.

Problemet e ballafaquara

Sfidat përfshinin ekspertizë të kufizuar teknike midis disa pjesëmarrësve për të adresuar çështje të avancuara teknologjike, të tilla si platformat e koduara dhe monitorimi algoritmik. Kohëzgjatja e shkurtër e seminarit kufizoi diskutimet e thella mbi tema komplekse si forenzika dixhitale. Përfaqësimi nga platformat më të vogla online ishte i kufizuar, duke zvogëluar perspektivat nga sektori i biznesit.

Informacione të reja/azhuruara

Punëtoria zbuloi sfidat në zhvillim, duke përfshirë përdorimin e platformave të koduara dhe mediave sociale për rekrutimin e terroristëve, veçanërisht midis grupeve të margjinalizuara. Pjesëmarrësit vunë re një rritje të sulmeve kibernetike ndaj institucioneve shtetërore dhe infrastrukturës kritike, duke nënvizuar nevojën për forenzikë dixhitale të përmirësuar dhe koordinim ndëragjencor. Diskutimet theksuan gjithashtu rëndësinë e bashkëpunimit ndërkombëtar, veçanërisht me agjencitë e BE-së si Europol, për të forcuar kapacitetet hetimore të Maqedonisë së Veriut.

PËRFUNDIME DHE REKOMANDIME

Punëtoria lehtësoi me sukses një dialog bashkëpunues mbi zhvillimin e një kuadri ligjor për të luftuar përmbajtjen terroriste në internet, duke mbrojtur njëkohësisht të drejtat e njeriut. Ai nënvizoi nevojën për përkufizime të qarta, mbikëqyrje të pavarur dhe përparime teknologjike për të adresuar në mënyrë efektive ekstremizmin në internet. Mangësitë në kapacitetin teknik, koordinimin ndëragjencor dhe angazhimin me platformat online u identifikuan si fusha për përmirësim.

Rekomandime

1. Të drejtat e njeriut:

- Sigurohuni që kuadri ligjor të përfshijë përkufizime të sakta për "ekstremizmin", "radikalizimin" dhe "përmbajtjen terroriste" për të shmangur tejkalimin.
- Përfshirja e parimeve të proporcionalitetit dhe domosdoshmërisë, me mbikëqyrje gjyqësore për të mbrojtur lirinë e shprehjes dhe për të parandaluar censurën e bazuar në pikëpamje ideologjike ose politike.
- Ngritja e organeve të pavarura mbikëqyrëse për të monitoruar mbledhjen e të dhënave dhe heqjen e përmbajtjes, duke siguruar transparencë përmes raporteve publike.
- Ofrimi i trajnimit për të drejtat e njeriut për agjencitë e sigurisë dhe promovimi i parimeve të minimizimit të të dhënave për të mbrojtur privatësinë.
- Përfshirja e shoqërisë civile dhe avokatëve të të drejtave të njeriut në monitorimin e zbatimit përmes një komisioni të dedikuar mbikëqyrës.

2. Politikat e sigurisë:

- Adresoni sfidat teknologjike (p.sh., platformat e enkriptuara) duke miratuar sisteme të automatizuara zbulimi, teknologji përputhëse të hash-it dhe platforma të ndërveprueshme për ndarjen e të dhënave.
- Përmirësoni koordinimin ndëragjencor përmes një qendre situatash nën Ministrinë e Brendshme (MoI) për shkëmbim të rregullt informacioni.
- Forconi bashkëpunimin ndërkombëtar me agjencitë e BE-së si Europol për ndarjen e inteligjencës, trajnimin dhe mbështetjen teknike.
- Zhvilloni kritere të qarta për monitorimin proaktiv të platformave online, duke siguruar kontrollin gjyqësor për të shmangur mbikëqyrjen masive.

3. Aspektet Legjislative:

- Krijimi i një njësie të dedikuar nën Sektorin e Terrorizmit të Ministrisë së Brendshme për monitorimin e përmbajtjes terroriste në internet, me role të përcaktuara për bashkëpunimin me platformat dixhitale dhe agjencitë e tjera.
- Prezantimi i një vepre të re penale në Kodin Penal, siç është "Përhapja Dixhitale e Përmbajtjes Terroriste", për të adresuar boshllëqet ligjore pa kërkuar një rregullore të veçantë.
- Sigurimi i mbikëqyrjes gjyqësore përmes gjyqtarëve të specializuar ose paneleve gjyqësore të trajnuara për të balancuar veprimet ekzekutive me llogaridhënien ligjore.
- Prezantimi i ndëshkimeve (p.sh., gjoba, deri në 3 vjet burgim) dhe stimujve (p.sh., përjashtime nga përgjegjësia për heqjen në kohë të përmbajtjes) për platformat online për të inkurajuar pajtueshmërinë pa barrë të tepërta rregullatore.

> **Rekomandimi i së mirës dhe parandalimi i së keqes në hapësirën dixhitale është një domosdoshmëri për shoqëritë dhe qeveritë moderne.**

Detajet e kontaktit:

Email adresat: **hadzijanev@gmail.com**
samet.sh@horizon.mk

Uebfaqe: **www.horizon.mk**

HORIZON CIVITAS

CILC Center for International Legal Cooperation

Netherlands - North Macedonia Counterterrorism Platform

Kingdom of the Netherlands